

DESKUNDIGENADVIES

inzake het verzoek van:

Minister van Infrastructuur en Milieu
Rijkswaterstaat Directie Zeeland
Postbus 5014
4330 KA MIDDELBURG

om na te gaan of:

Vereniging van Beroepsvissers 'De Grevelingen'

Gemachtigde:

de heer m [REDACTED]
verbonden aan Den Hollander Advocaten
Postbus 50
3240 AB MIDDELHARNIS

aanspraak kan maken op nadeelcompensatie

5.1.1b 5.1.1c

Samenvatting advies

Het verzoek om nadeelcompensatie gedeeltelijk af te wijzen en gedeeltelijk toe te wijzen tot een totaalbedrag van € [REDACTED]

Dit bedrag is te vermeerderen met de wettelijke rent vanaf het moment van indienen van het verzoek.

INHOUDSOPGAVE

1.	Inleiding	4
1.1.	Partijen	4
1.2.	Deskundige	4
1.3.	Verzoek	4
2.	Schadeoorzaak	5
3.	Procedure	6
3.1.	Procedureregeling	6
3.2.	Onderzoekskader	6
3.3.	Stukken.....	6
3.4.	Behandeling van het verzoek	6
3.5.	1 ^e conceptadvies	6
3.6.	2 ^e conceptadvies	8
3.7.	3 ^e conceptadvies	11
4.	Toerekening - algemeen	15
4.1.	Schadeoorzaak	15
4.2.	Causaal verband	15
4.3.	Speciale last	16
4.4.	Abnormale last	16
4.5.	Redelijkheidsnorm	18
4.5.1.	Actieve risicoaanvaarding	18
4.5.2.	Passieve risicoaanvaarding	18
4.6.	Subsidiariteit	19
5.	Schadebeoordeling	20
5.1.	Inleiding	20
5.2.	Ontvangen stukken	20
5.3.	Beoordeling schade.....	20
5.3.1.	Berekening gemiste vangst.....	20
5.3.2.	Prijs	21
5.4.	Schade	21
5.5.	Maatschappelijk risico	22
5.6.	Besparingen	22
6.	Advies	23
7.	Bijlagen	24

1. Inleiding

1.1. Partijen

De partijen die belang hebben bij dit advies zijn:

- a. Vereniging van Beroepsvissers 'De Grevelingen' alsmede de leden van de vereniging, vertegenwoordigd door [REDACTED] verbonden aan Den Hollander Advocaten, Postbus 50, 3240 AB MIDDELHARNIS, hierna ieder afzonderlijk, alsook tezamen te noemen: "**verzoekers**"
- b. Rijkswaterstaat Zeeland, Postbus 5014, 4330 KA MIDDELBURG, hierna te noemen: "**Rijkswaterstaat**"

1.2. Deskundige

Door Rijkswaterstaat is bij brief van 23 september 2009 een onafhankelijke schadebeoordelingscommissie ingesteld, die tot taak heeft Rijkswaterstaat van advies te dienen over de op het verzoek te nemen beslissing. Verzoekers hadden bezwaar tegen de oorspronkelijke samenstelling van de schadebeoordelingscommissie. Verzoekers hebben in februari 2010 ingestemd met de volgende samenstelling van de schadebeoordelingscommissie:

- [REDACTED] RT, verbonden aan Gloudemans te Rosmalen (voorzitter);
- [REDACTED] verbonden aan Taxatie- & Advieskantoor Rijk te Kruijningen (lid);
- c [REDACTED] verbonden aan IMARES (lid).

hierna te noemen: "**de schadecommissie**"¹. De schadecommissie heeft zich bereid verklaard in alle onafhankelijkheid het gevraagde advies uit te brengen.

1.3. Verzoek

Verzoekers heeft bij brief van 14 april 2009 bij Rijkswaterstaat, een verzoek om nadeelcompensatie ingediend, verband houdende met het besluit van de staatssecretaris tot het continueren van het Waterbeheersplan Grevelingenmeer 1999-2003 tot 2009, met dien verstande dat met ingang van 2005 de Brouwerssluis het gehele jaar geopend zal zijn. Het verzoek is door Rijkswaterstaat ontvangen op 15 april 2009. Op verzoek van Rijkswaterstaat is het verzoek bij brief van 24 juli 2009 aangevuld.

Het verzoek is afkomstig van een vereniging. Een vereniging als zodanig in deze zaak lijdt geen schade. Het zijn de bij de vereniging aangesloten leden die de beweerdelijk geleden schade lijden. In de brief van april 2009 van verzoekers wordt daarom ook verwezen naar de leden van de vereniging. Het verzoek dient daarom als verzoek om schade te worden gezien van de individuele leden van de vereniging. Voor een overzicht van de leden zij verwezen naar het schadeverzoek van april 2009.

Voor de volledige inhoud van het verzoekschrift wordt verwezen naar de bijlagen.

De schadecommissie zal, alvorens de schade per lid te beoordelen, de vraag beantwoorden of er sprake is van een causaal verband tussen de gestelde schade en het gewraakte besluit. Zo ook zal de schadecommissie beoordelen in hoeverre een eventuele schade voor rekening dient te blijven voor verzoekers.

¹ de heer mr. [REDACTED] verbonden aan Gloudemans te Rosmalen, treedt op als secretaris van de schadecommissie.

2. Schadeoorzaak

Bij besluit van 11 november 2004 heeft de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat besloten het "Waterbeheersplan Grevelingenmeer 1999-2003" te continueren tot 2009, met dien verstande dat met ingang van 2005 de Brouwerssluis het gehele jaar geopend zal zijn. Op 21 februari 2007 heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna te noemen: "de Afdeling") in hoger beroep het beroep van de staatssecretaris tegen de uitspraak van de rechtbank gegrond verklaard als gevolg waarvan het besluit onherroepelijk is geworden.

Het besluit tot het openstellen van de Brouwerssluis houdt in dat de tot dan toe geldende 30-dagenregeling beëindigd is. Deze regeling hield in het sluiten van de Brouwerssluis ter bevordering van de vangst van paling. Gebleken is dat de sluis voor het eerst in het jaar 2007 het gehele jaar geopend is geweest (dit in verband met het lopende hoger beroep bij de Afdeling).

Aalbeheerplan

In oktober 2009 is het door de Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie vastgestelde Aalbeheerplan² goedgekeurd door de Europese Commissie (zie bijlage 3). Eén van de maatregelen om de aalstand te bevorderen was het sluiten van het visseizoen gedurende de periode september – november. Naar deze maatregel wordt ook verwezen als het "aalvisverbod". De vissers worden door de minister gecompenseerd voor de derving van omzet gedurende de periode dat dit verbod van kracht is. Zoals het er nu voorstaat, loopt het verbod tot 2013. Uit informatie verkregen van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie alsook uit het besluit tot goedkeuring van de Europese Commissie volgt, dat het verbod in 2009 alleen van kracht was voor de maanden oktober en november³.

Verzoekers vragen een vergoeding van schade over de periode 2007 t/m 2009. De schadecommissie stelt vast dat het aalverbod in 2009 deels van kracht is geworden en derhalve de schade in 2009 gedeeltelijk voor compensatie in aanmerking komt via de compensatieregeling, zoals opgenomen in het Aalbeheerplan. Het is de schadecommissie vooralsnog niet aannemelijk geworden dat gestelde gemiste omzet in september 2009 toe te rekenen is aan het voornoemde Waterbeheerplan.

² Aalbeheerplan d.d. 15 juli 2009, Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie

³ Zie "Executive summary Eel management plan the Netherland", onder 'measures'

3. Procedure

3.1. Procedureregeling

Rijkswaterstaat heeft het ingediende verzoek om schadevergoeding aangemerkt als een verzoek om nadeelcompensatie.

Op het ingediende schadeverzoek is de regeling "Regeling Nadeelcompensatie Verkeer en Waterstaat 1999" van toepassing, hierna te noemen: "de regeling".

3.2. Onderzoekskader

De schadecommissie stelt conform artikel 16 van de regeling onderzoek in naar:

- a. de vraag of schade is veroorzaakt in het kader van rechtmatige uitoefening van een aan het publiekrecht ontleende bevoegdheid;*
- b. de omvang van de schade;*
- c. de vraag of de schade redelijkerwijs niet of niet geheel ten laste van de verzoeker behoort te blijven;*
- d. de vraag of vergoeding van de schade niet of niet voldoende, anderszins is verzekerd.*

Ingevolge artikel 18 van de regeling brengt de schadecommissie een rapport uit over haar bevindingen. Zij adviseert Rijkswaterstaat over de hoogte van de uit te keren schadevergoeding en doet, indien daarvoor aanleiding is, voorstellen voor maatregelen of voorzieningen waardoor de schade, anders dan in geld, kan worden beperkt of ongedaan gemaakt.

3.3. Stukken

De schadecommissie is bij haar advisering uitgegaan van de volgende stukken:

- de brief van verzoekers van 14 april 2009, bevattende het aan de gemeente gerichte verzoek om schadevergoeding;
- het verslag van de hoorzitting, die de schadecommissie op 22 juli 2010 heeft gehouden;
- besluit d.d. november 2004 van de Staatssecretaris tot continuering van het "Waterbeheerplan Grevelingenmeer 1999-2003";
- Aalbeheerplan d.d. 15 juli 2009;
- diverse stukken aangeleverd door verzoekers.

3.4. Behandeling van het verzoek

De schadecommissie heeft betrokken partijen op 22 juli 2010 de gelegenheid geboden een mondelinge toelichting te verstrekken ten aanzien van het ingediende verzoekschrift. Van deze bijeenkomst is een kort verslag gemaakt dat bij begeleidend schrijven van 13 augustus 2010 is toegestuurd aan betrokken partijen.

Een kopie van het verslag is opgenomen in bijlage 2.

3.5. 1^e conceptadvies

De schadecommissie heeft op 13 oktober 2011 een eerste conceptadvies uitgebracht met het verzoek om eventuele zienswijzen daartegen binnen acht weken na verzending van het conceptadvies aan de schadecommissie kenbaar te maken.

Beide partijen hebben van deze mogelijkheid gebruik gemaakt. Rijkswaterstaat heeft gereageerd bij brief van 28 november 2011. Verzoekers hebben gereageerd bij brief van 6 december 2011. Beide brieven zijn opgenomen onder bijlage 3. Hieronder zal de schadecommissie kort ingaan op de ingekomen reacties. Voor een volledige weergave van de reacties zijn verwezen naar de in de bijlage opgenomen brieven.

Verzoekers

Verzoekers kunnen zich in hoofdlijnen verenigen met de conclusies van de schadecommissie doch zien graag enige punten opgenomen. Kortheidshalve zij verwezen naar de brief.

De berekening van de schade als gevolg van het aalvisverbod (2009) wordt mede berekend over de behaalde omzetten in de jaren 2006 t/m 2008. Omdat de omzet paling in die jaren achterloopt, ontvangen verzoekers een lagere schadevergoeding. Het verschil tussen hetgeen zij ontvangen en hetgeen zij normaal gesproken zouden hebben ontvangen, vormt volgens verzoekers een schadepost.

De schadecommissie gaat hier niet in mee. Verzoekers moeten, indien zij het niet eens zijn met de hoogte van de schadevergoeding, zich richten tot het bevoegd gezag. De regeling ziet uitsluitend op schade als gevolg van de rechtmatige uitoefening van een aan het publiekrecht ontleende bevoegdheid, zijnde het open houden van de sluis.

Verzoekers merken op dat het vissen naar wolhandkrab niet tot de mogelijkheden behoort. Deze soort komt echter niet voor in het Grevelingenmeer. Verzoekers hebben de wens om de visserijmogelijkheden uit te breiden. Hier is echter de medewerking van Rijkswaterstaat voor nodig.

De schadecommissie neemt deze opmerking voor kennisgeving aan en verwijst verzoekers door naar Rijkswaterstaat voor een mogelijk nader overleg over dit onderdeel.

Omtrent de omvang van de normale last merken verzoekers op dat zij voor de aalvisserij uitsluitend aangewezen zijn op het Grevelingenmeer. De wijziging van het regime kwam daarbij als donderslag bij heldere hemel.

De schadecommissie is van mening dat juist deze gebondenheid aan het Grevelingenmeer met zich brengt, dat verzoekers een groter risico dragen in de situatie dat van overheidswege een beperkende maatregel wordt opgelegd. Verwezen zij nogmaals naar de uitspraak zoals vermeld onder paragraaf 4.4.

Rijkswaterstaat

Rijkswaterstaat stelt dat het openstellen van de sluis juist bevorderlijk is voor de aalstand in het Grevelingenmeer. Zij verwijzen naar een MIRT-verkenning uit 2010 waaruit blijkt dat het zuurstofniveau in het meer laag is hetgeen niet bevorderlijk is voor het bodemleven in het meer.

De schadecommissie constateert dat het probleem van de zuurstofverhouding in het Grevelingenmeer een probleem van nu is. Uit het besluit tot het open houden van de sluis volgt niet dat dit probleem de reden zou zijn voor het besluit. Het probleem met de zuurstofverhouding doet zich met name voor in het midden van het meer, waar de aal aan de randen foerageert.

Rijkswaterstaat mist in het advies een passage over het afnemen van de palingstand in het algemeen. De terugval van de aalstand is een wijdverbreid gegeven. Niet kan worden aangetoond dat er sprake is van een omzetsdaling als gevolg van het tenietdoen van de 30-dagenregeling.

Rijkswaterstaat vraagt zich af of er sprake is van een causaal verband tussen het besluit en de gestelde omzetsdaling. Onder paragraaf 4.2 is de schadecommissie kort ingegaan op de vraag of er causaal verband kan worden aangetoond. Omdat de schadecommissie in het eerste concept nog geen onderzoek heeft gedaan naar de aangeleverde vangsten en behaalde omzetten van verzoeker, is het voor de schadecommissie pas in het tweede concept mogelijk om zich concreet uit te spreken over een mogelijk causaal verband. De reactie van Rijkswaterstaat op dit onderdeel zal hierbij in overweging worden genomen.

Rijkswaterstaat merkt op dat er nooit vistuig direct voor de opening van de sluis heeft gestaan, althans niet legaal.

De schadecommissie constateert dat haar beschrijving niet volledig juist is en zal dit onderdeel dan ook aanpassen.

Rijkswaterstaat is het niet eens met de opvatting van de schadecommissie dat in de akte waarin het aalvisrecht is verleend geen bijzondere voorwaarden zijn opgenomen. Rijkswaterstaat verwijst naar de algemene voorwaarden.

De schadecommissie had ten tijde van het uitbrengen van het eerste conceptadvies geen kennis kunnen nemen van deze algemene voorwaarden. Rijkswaterstaat heeft deze naar aanleiding van bovenstaande reactie alsnog toegezonden. De schadecommissie zal hier op terugkomen in paragraaf 4.4.

3.6. 2^e conceptadvies

Bij brief van 5 november 2012 heeft de schadecommissie een tweede conceptadvies uitgebracht wederom met het verzoek om hier binnen acht weken schriftelijk op te reageren. Rijkswaterstaat heeft bij brief van 20 november 2012 inhoudelijk gereageerd op het tweede conceptadvies. Verzoekers hebben bij brief van 18 december 2012 verzocht de reactietermijn te verlengen met zes weken. De schadecommissie heeft dit verzoek voorgelegd aan Rijkswaterstaat. Rijkswaterstaat heeft partijen bericht in te stemmen met een verlenging van de termijn met vier weken. Bij brief van 25 januari 2013 hebben verzoekers inhoudelijk gereageerd op het tweede concept. Gevoegd aan de brief waren de financiële gegevens van Otte. Hieronder zal de schadecommissie wederom kort ingaan op de ingekomen reacties. Voor een volledige weergave van de reacties zijn verwezen naar de in de bijlage opgenomen brieven.

Verzoekers

Het Aalbeheerplan is in oktober 2009 in werking getreden. In september 2009 gold het verbod nog niet. Ook in de maand september werd reeds gevist op aal. Verzoekers zijn dan ook van mening dat de maand september 2009 ook meegenomen moet worden bij de berekening.

Opgemerkt zij dat het standpunt van de schadecommissie omtrent het aalvisverbod ook reeds in het eerste conceptadvies verwoord stond. Verzoekers hebben naar aanleiding van het eerste conceptadvies geen aanleiding gezien om hierop te reageren. De schadecommissie vermoedt dat de conclusie tot afwijzing van het verzoek in het eerste concept aanleiding is geweest voor verzoekers om alsnog dit onderdeel te bestrijden. De schadecommissie constateert dat verzoekers met de toezending van de bij de notaris gedeponeerde overzichten van de totale vangsten in kilo's per visser geen inzicht hebben gegeven in de totale vangst voor het jaar 2009. Ook nu in reactie op het tweede concept leveren verzoekers deze gegevens niet aan. Het lag in de lijn van verzoekers om dit te doen. Verzoekers hebben ook geen inzicht verschaft in de vangst per maand hetgeen ook (mede) de reden is geweest voor de schadecommissie om te werken met de vangst op jaarbasis. Het is dan ook niet mogelijk voor de schadecommissie om de schade voor alleen de maand september 2009 te berekenen.

De schaderegeling op basis van het Aalbeheerplan is gebaseerd op duidelijk omschreven criteria. Deze zijn correct toegepast door de betreffende schadeuitkerende instantie. Het is niet mogelijk voor verzoekers om hierover te klagen bij de instantie.

Het feit dat de criteria duidelijk zijn, wil niet zeggen dat toepassing daarvan niet redelijk zou kunnen zijn. Zeker niet in de situatie dat de grondslag voor de uitkering te weten de referentie naar mening van verzoekers niet juist zou zijn.

Verzoekers merken op dat de algemene voorwaarden hen nimmer zijn overhandigd. Gezien de strekking van de voorwaarden zijn verzoekers van mening dat deze vernietigbaar zijn overeenkomstig het Burgerlijk Wetboek.

De algemene voorwaarden zijn van toepassing verklaard op de huur van de visrechten. Het is de verantwoordelijkheid van verzoekers om hier op dat moment kennis van te nemen. Rijkswaterstaat komt in reactie op het tweede concept overigens niet terug op dit onderdeel van het advies. De schadecommissie gaat er dan ook van uit dat Rijkswaterstaat instemt met de overweging van de schadecommissie op dit onderdeel.

Verzoekers zijn van mening dat bij het bepalen van de omvang van de normale last geen rekening gehouden mag worden met omzet behaald uit overige vangsten. Verwijzen zij naar een arrest van de Hoge Raad van 3 april 1998 (AB 1998, 256) waar de raad bepaalt dat dit zou leiden tot een niet naar objectieve criteria te rechtvaardigen en slechts op draagkrachtverschillen berustend onderscheid. Daarnaast mag geen rekening gehouden worden met overige opbrengsten omdat deze een vorm van compensatie zijn voor het feit dat de Grevelingen bestaat uit zout water in plaats van het beoogde zoete water.

Het door verzoekers aangehaald arrest zag op het (plotselinge) swill-verbod. In het arrest Leffers / Staat, dat aan dit arrest voorafging, was reeds aan de orde gekomen dat het swill-verbod als een speciale last kon worden gezien voor die bedrijven die specifiek op deze vorm van productie waren ingericht. De speciale last staat naar mening van de schadecommissie in de onderhavige casus niet ter discussie. In het arrest waarnaar verzoekers verwijzen, speelt de vraag of bij de vraag of de financiële gevolgen van het verbod tot het ondernemersrisico behoorde, rekening gehouden mocht worden met een andere bron van inkomsten naast de inkomsten uit swill. Reden hiervoor was dat de schaderegeling in het kader van het swill-verbod als één van de voorwaarden stelde dat 60% van het inkomen afkomstig moest zijn van swill, waaraan de betreffende boer in de kwestie niet voldoet. Een dergelijke voorwaarde kent de Regeling nadeelcompensatie Verkeer en Waterstaat welke in onderhavige zaak van toepassing is niet. De Hoge Raad komt onder rechtsoverweging 3.3 tot de conclusie dat buiten de eigen risicosfeer van de ondernemer gelegen omstandigheden buiten beschouwing moeten worden gelaten. Zou in dat kader wel met dergelijke persoonlijke omstandigheden rekening worden gehouden, dan zou dit leiden tot een niet naar objectieve criteria te rechtvaardigen, slechts op individuele draagkrachtverschillen berustend, onderscheid binnen de groep van ondernemers die hun onderneming geheel op vervoeding van swill hadden ingericht en in zoverre in gelijke mate door het plotselinge swill-verbod werden getroffen. De schadecommissie is van mening dat met dit arrest wederom gekeken is naar de vraag of er sprake van een speciale last. Juist hierom, heeft de rechtbank Den Haag in haar uitspraak van 9 juli 1999, LJN: AA3745 voor wat betreft het bepalen van de omvang van de normale last gesteld, dat een omzeldrempel een objectief criterium betreft daar de draagkracht van een ondernemer hierbij geen rol speelt. In latere uitspraken van de Afdeling wordt dit nogmaals bevestigd. In dit kader is ook van belang dat anders dan in de swill-casus, hier geen sprake is van een volledig verbod tot vissen op aal. Hier is sprake van een maatregel welke het vissen op aal weliswaar beperkt, doch het vissen op aal blijft mogelijk hetgeen ook volgt uit de vangstgegevens. Een andere omstandigheid is dat in de swill-casus de ondernemer inkomen genereerde uit een andere, totaal afwijkende bedrijfsexploitatie, waar de vissers hun opbrengsten genereren uit de opbrengsten uit hetzelfde Grevelingenmeer waar ook de aal/paling wordt gevangen.

De schadecommissie constateert wel dat zij in haar berekening een fout heeft gemaakt. De schade is berekend over de omzet totaal in plaats van over de omzet behaald uit paling. Dit is aangepast. Ook heeft de schadecommissie onterecht de schade gemiddeld over twee jaren in plaats van het berekenen van de schade per jaar. Dit betekent dat in afwijking van het tweede concept, voor een aantal vissers de drempel wordt overschreden. Bijlage 4 is dan ook aangepast. De drempel is (terecht) wel berekend over de totale omzet van het bedrijf. De reactie omtrent de omvang van de drempel komt hierna aan bod.

Verzoekers zijn van mening dat er geen sprake is van een tijdelijke maatregel. Er zijn geen signalen dat de maatregel zal worden ingetrokken.

De schadecommissie komt hier op terug bij de bespreking van de reactie van Rijkswaterstaat.

Ten aanzien van de omvang van het maatschappelijk risico herhalen verzoekers hun standpunt ten aanzien van het betrekken van de overige opbrengsten. Verder verwijzen zij naar diverse arresten/ uitspraken waaronder ook vrij recente uitspraak van 5 december 2012, ABRS 201112232 inzake de Wouwse Tol, en vragen zij de schadecommissie te motiveren waarom hier een drempel moet worden toegepast en zo ja, waarom niet lager dan 15%.

De schadecommissie heeft ook kennis genomen van de uitspraak van de Afdeling van 5 december 2012 en ziet zich gelet hierop voor de taak gesteld om nader te motiveren waarom gekozen is voor de omvang van de drempel. De schadecommissie is van mening dat de Afdeling in de betreffende uitspraak niet ter discussie stelt dat een omzetsdrempel van 15% (op jaarbasis) niet als een onredelijke invulling van de normale last kan worden gezien. Het is echter aan het bestuursorgaan om te motiveren of er bijzondere omstandigheden zijn waarom afgeweken moet worden van deze omvang van de drempel. De schadecommissie is van mening dat naar mate de inbreuk van het overheidshandelen leidt tot een grotere invloed op de omzetontwikkeling binnen een onderneming, de afweging moet worden gemaakt in hoeverre het hanteren van een omzetsdrempel van 15% van de jaaromzet niet leidt tot een onevenredige belasting van de onderneming en daarmee afbreuk wordt gedaan aan het égalitébeginsel. In de betreffende uitspraak merkt de Afdeling op, dat de kostenstructuur van het bedrijf mogelijk hier een rol bij kan spelen.

De schadecommissie heeft op basis van de jaarrekeningen onderzoek gedaan naar de kostenstructuur van de verschillende ondernemers. De kosten zijn hoofdzakelijk vaste (exploitatie-)kosten welke niet afhankelijk zijn van de omzet. Op deze kosten is nauwelijks enige besparing mogelijk. Zo zijn er ook geen besparingen mogelijk op personeelskosten, omdat deze er niet of nauwelijks zijn. Verzoekers kunnen dan ook hun kostenstructuur gedurende de periode dat de vangst naar aal beperkt wordt niet aanpassen.

De schadecommissie is van mening dat ondanks vorenstaande, een drempel met een omvang van 15% niet onredelijk is. Hierbij heeft de schadecommissie in overweging genomen dat verzoekers het visrecht huren van de Staat. Verzoekers hebben rekening te houden met de kans dat de huur op enig moment beëindigd wordt. Niet is gebleken uit zowel de overeenkomst als de algemene voorwaarden, dat de overeenkomst na afloop van de termijn stilzwijgend wordt verlengd. Verzoekers moeten er rekening mee houden dat de "levensduur" van hun gebruiksrecht beperkt is. Zij zijn in hun exploitatiemogelijkheden meer dan andere ondernemers afhankelijk van niet wettelijk beschermde gebruiksrechten op de eigendommen van derden.

Rijkswaterstaat

Rijkswaterstaat herhaalt haar standpunt dat plaatsing van fuiken recht voor de doorgang feitelijk niet mogelijk is. Voorts is Rijkswaterstaat van mening dat gelet op tabel 1 (in het advies) de daling zeer abrupt is geweest. Een oorzaak kan niet worden uitgesloten.

De schadecommissie constateert dat de reactie van Rijkswaterstaat naar aanleiding van het eerste concept omtrent de feitelijke onmogelijkheid om fuiken direct voor de sluis te plaatsen niet verwerkt was in het tweede concept. De zinsnede "in de nabijheid van" geeft aanleiding tot verwarring. Bedoeld was te zeggen dat plaatsing van fuiken op een voor de vissers meest gunstige locatie ten opzichte van de voorheen gesloten sluis nu niet meer mogelijk is door de stroming.

In tabel 1 constateert de schadecommissie dat de vangst in 2004 sterk achterloopt op andere jaren. De temperatuur van het water is bepalend voor de activiteit van de aal.

De schadecommissie zag dit dan ook als mogelijke reden waarom de vangst achter is gebleven. De daadwerkelijke reden is moeilijk te achterhalen. De schadecommissie is het eens met Rijkswaterstaat dat de oorzaak van de daling divers kan zijn. De schadecommissie volgt Rijkswaterstaat echter niet in haar conclusie dat daarmee geen voldoende causaal verband is aangetoond tussen het besluit tot openhouden van de sluis en de verminderde vangst. De cijfers in de opvolgende jaren 2007 en 2008 wijzen dit verband voldoende uit. Het feit dat de vangst in sommige jaren minder kan zijn, wordt ondervangen door het hanteren van een omzetrempel om te bepalen wat de omvang van de normale last is.

Voor wat betreft het normale ondernemersrisico verwijst Rijkswaterstaat naar één van de voorschriften van de vergunning waaruit volgt dat de pachter (van het visrecht) "zich verplicht is te gedragen naar de voorschriften ten aanzien van het in- en aflaten van infiltratiewater en de bediening van de daarvoor aanwezige kunstwerken". Rijkswaterstaat merkt verder op dat uit het Beheer- en Ontwikkelplan volgt dat er verkenning worden gedaan naar de vergroting van de doorlaat Brouwersdam. Hieruit volgt dat beoogd is het besluit tot openhouden te continueren.

De verwijzing naar het betreffende voorschrift komt de schadecommissie niet bekend voor. Het voorschrift is niet terug te vinden in de algemene voorwaarden dan wel de bijzondere voorwaarden per vergunning. Los hiervan verwijst de schadecommissie naar haar standpunt dat dergelijke bijzondere omstandigheden kunnen leiden tot de conclusie dat er sprake is van een verhoogd maatschappelijk risico. In casu is dit niet aan de orde. Het feit daarnaast dat uit het Beheer- en Ontwikkelplan zou volgen dat er verkenningen plaatsvinden naar de vergroting van de doorlaat onvoldoende blijkt geeft van een concreet besluit tot openhouden van de sluis. De schadecommissie gaat er vooralsnog van uit dat er sprake is van een tijdelijke maatregel.

Rijkswaterstaat kan de opmerking van de schadecommissie niet plaatsen in de tijd dat verzoekers vanaf 2002 vissen naar kreeft.

Met de verwijzing naar de vangst van kreeft heeft de schadecommissie willen aangeven dat verzoekers als goed ondernemer ook reeds voor het besluit tot openhouden van de sluis zich georiënteerd hebben op alternatieven vangsten. Uiteindelijk is het besluit tot het openhouden van de sluis zeer plotseling genomen waardoor verzoekers niet in de gelegenheid waren om in aanloop hiernaar na te denken over alternatieven.

Rijkswaterstaat wil weten of bij de berekening van de gemiste omzet nog rekening is gehouden met het aantal visdagen, fuiken en plaatsen per visser.

Onder paragraaf 5.3.1 komt de schadecommissie met een motivering voor de wijze van berekenen van de schade. De schadecommissie kiest ervoor om een referentie van vijf jaren voorafgaand aan de schadeperiode te hanteren. Door de vangstgegevens te middelen, ondervangt de schadecommissie eventuele schommelingen in de totalen als gevolg van diverse externe factoren waaronder ook het verschil in aantal visdagen etc.

3.7. 3^e conceptadvies

Bij brief van 27 februari 2013 heeft de schadecommissie een derde conceptadvies uitgebracht met het verzoek om hier binnen acht weken schriftelijk op te reageren. Rijkswaterstaat heeft bij brief van 20 maart 2013 inhoudelijk gereageerd op het derde conceptadvies. Verzoekers hebben bij brief van 26 maart 2013 inhoudelijk gereageerd. Hieronder zal de schadecommissie kort ingaan op de ingekomen reacties. Voor een volledige weergave van de reacties zijn verwezen naar de in de bijlage opgenomen brieven.

Verzoekers

Kort samengevat handhaven cliënten hun stelling dat zij in het kader van de nadeelcompensatie recht hebben om hetgeen zij minder als schadeloosstelling hebben ontvangen in het kader van het Aalvisplan, daar zij niet in alle referentie jaren hebben kunnen vissen, vergoed te krijgen. Verzoekers zijn van mening dat de openstelling van de Brouwersdam als een bijzondere omstandigheid kan worden aangemerkt.

De schadecommissie is verzocht onderzoek te doen naar de gestelde schade voor verzoekers als gevolg van het besluit tot het openhouden van de sluis in de Brouwersdam. De schadecommissie heeft dit onderzocht en uitgewerkt in onderhavig advies. Het is niet aan de schadecommissie om de betekenis van de uiteindelijke uitkomst van dit onderzoek inzichtelijk te maken voor de referentieperiode van de schadeloosstelling in het kader van het aalvisverbod. De schadecommissie blijft hier op het standpunt dat verzoekers de hiervoor bij het bevoegd gezag terecht moeten.

Omtrent de algemene voorwaarden blijven verzoekers van mening dat wegens het niet overhandigen van de algemene voorwaarden, deze voorwaarden vernietigd dienen te worden omdat het beding waarop Rijkswaterstaat zich beroept kennelijk onredelijk bezwarend is. De schadecommissie bevestigt dit. Rijkswaterstaat verzet zich hier niet tegen, zodat dit naar mening van verzoekers vaststaat.

De schadecommissie wenst hier te benadrukken dat zij zich in het advies niet uitlaat over de rechtsgeldigheid van de algemene voorwaarden, doch stelt alleen dat het niet redelijk is dat in het geval een besluit van overheidswege tot onevenredige schade lijdt, een dergelijke bepaling in de algemene voorwaarden leidt tot het niet accepteren van deze schadeplicht door de Staat.

Verzoekers zijn van mening dat ten onrechte door de schadecommissie de overige vangsten en/of opbrengsten uit andere activiteiten bij het bepalen van de omzetrempel een rol hebben gespeeld. Verzoekers merken vervolgens op dat bij het berekenen van de schade alleen gekeken moet worden naar het verlies aan opbrengsten uit de schieraalvisserij.

De schadecommissie heeft het vermoeden dat verzoekers hier twee elementen door elkaar heen halen, te weten de berekening van de gemiste omzet en de berekening van de omvang van de normale last. Zoals volgt uit paragraaf 5.3 is de gemiste omzet berekend aan de hand van de vangstgegevens van de aal. Voor de verdere berekening van de schade zij verwezen naar voornoemde paragraaf en de afzonderlijke bijlagen. De schadecommissie is echter van mening dat voor het bepalen van de normaal te dragen last, de zogenaamde drempel, terecht is gekeken naar de totale omzet van de afzonderlijke ondernemingen. De schadecommissie verwijst korthedshalve naar haar overwegingen op dit onderdeel naar aanleiding van de reactie van verzoekers op het tweede conceptadvies.

Verzoekers zijn het niet eens met de stelling van de schadecommissie dat zij rekening hebben te houden met de kans dat de huur op enig moment wordt beëindigd. Uit artikel 33 van de Visserijwet volgt dat wanneer de Staat de huur wil opzeggen, verzoekers het recht hebben op een verlenging en dat slechts in uitzonderlijke situaties een dergelijk verzoek niet wordt toegekend. De schadecommissie komt dan ook onterecht tot de conclusie dat de levensduur van het gebruiksrecht beperkt is.

De schadecommissie is van mening dat uit artikel 33 Visserijwet volgt dat de mogelijkheid bestaat dat een verleende vergunning niet zal worden voortgezet. Het gegeven dat de kans hierop gering is, doet niet af aan het gegeven dat de mogelijkheid tot opzeggen wel bestaat.

Rijkswaterstaat

Omdat Rijkswaterstaat niet beschikt over de opgaven van de beroepsvissers, is het voor hen niet mogelijk na te gaan waar, wanneer en gedurende welke tijd gevestigd is. Het is voor Rijkswaterstaat niet duidelijk wie nu daadwerkelijk schade lijdt.

Het open blijven van de sluis heeft gevolgen voor alle vissers in het Grevelingenmeer. De schadecommissie heeft daarom de vissers gevraagd de vangstgegevens aan te leveren in kilo's over de jaren 2002 t/m 2008 (zie tabel 2). In dit overzicht zijn ook de vissers meegenomen welke in 2007 en 2008 op de meest gunstige vislocaties hun fuiken konden uitzetten. Bij de uiteindelijke begroting van de omzet zal dit zijn effect krijgen in de omzetsderving.

De schadecommissie gaat niet in op de opmerking van Rijkswaterstaat omtrent de terugloop van de palingstand.

*In reactie op het eerste concept komt de schadecommissie hier niet volledig op terug. De schadecommissie schuift de beantwoording van deze vraag door naar het moment dat daadwerkelijk de vangstgegevens bekend waren. De schadecommissie is van mening dat de terugloop van de aalstand niet zozeer effect heeft op de **feitelijke** omzet van de vissers, maar wel een rol speelt bij de vraag naar de omvang van de normale last. Uit tabel 1 (zie 5.3) volgt dat de vangst in kilo's niet afneemt. De terugloop van de aalstand is één van de factoren welke mogelijk een rol kunnen spelen bij de vraag met welke ontwikkelingen de vissers rekening dienen te houden in hun bedrijfsvoering.*

Rijkswaterstaat blijft de redenering van de schadecommissie omtrent de plaatsing van de fuiken bij de sluis niet volgen. In de akte staat precies aangegeven waar wel en geen fuiken mogen staan.

De fuiken mogen op verschillende locaties in het Grevelingenmeer worden geplaatst. Een aantal van deze nader aangeduide locaties is in de buurt van de sluis gelegen. Deze locaties genieten de voorkeur van de vissers omdat de schieraal hier langs komt op weg naar de sluis. Op het moment dat de sluis dicht is, is de stroming hier niet in die mate sterk dat de aal makkelijker te vangen is in de fuiken.

Rijkswaterstaat herhaalt haar eerdere reactie dat de temperatuur in 2004 niet de oorzaak kan zijn van de lagere vangstopbrengst.

De schadecommissie verwijst naar haar overwegingen op dit punt naar aanleiding van de reactie van Rijkswaterstaat op het tweede conceptadvies. De schadecommissie wil aangeven dat externe factoren een rol kunnen spelen bij de vangst, los van de discussie of het nu al dan niet warm was in die periode.

Rijkswaterstaat is van mening dat de vissers vanaf 1999 de tijd hadden om de bedrijfsvoering aan te passen. De schadecommissie neemt dit niet mee welke zij gelet op het bepaalde in artikel 7 van de regeling (passieve risicoaanvaarding) wel had moeten doen.

De schadecommissie verwijst naar haar overwegingen op dit punt naar aanleiding van de reactie van Rijkswaterstaat op het tweede conceptadvies. Zie ook het bepaalde in artikel 4.5.2.

In tegenstelling tot hetgeen de schadecommissie stelt, stemt Rijkswaterstaat niet in met het niet ontvangen van de algemene voorwaarden en de conclusie die de schadecommissie hieraan verbindt.

De schadecommissie verwijst naar haar overwegingen op dit punt naar aanleiding van de reactie van verzoekers op het derde conceptadvies. De schadecommissie laat zich niet uit over de rechtsgeldig van de voorwaarden, doch stelt alleen dat de Staat haar eventuele schadelijkt niet mee kan afschuiven.

Rijkswaterstaat is van mening dat door de schade per jaar te rekenen, niet meer gesproken kan worden over middelen van de schade. Er is een grillig verloop van de vangst.

De schadecommissie had per ongeluk in het tweede conceptadvies de omzet behaald in de jaren 2007 en 2008 opgeteld en gemiddeld en deze omzet meegenomen in de berekening van de verdeelsleutel per visser. Correctie van dit onderdeel laat onverlet dat de wijze van berekening door de schadecommissie hier geoorloofd is. Voor haar redenering zij verwezen naar 5.3.1.

Rijkswaterstaat geeft aan dat de schadecommissie niet heeft onderzocht hoe de compensatieregeling in het kader van het aalvisverbod zich verhoudt tot deze zaak. De referentieperiode voor deze compensatieregeling gaat uit van de gemiddelde inkomsten uit de aalvangst over de maanden september, oktober en november 2006, 2007 en 2008.

Verwezen zij naar de overweging van de schadecommissie naar aanleiding van de reactie van verzoekers op dit onderdeel.

4. Toerekening - algemeen

De schadecommissie zal in dit hoofdstuk eerst enkele algemene toerekeningsvragen beantwoorden en vervolgens - zonodig - de schade en de schadeomvang beoordelen. Deze volgorde is gekozen omdat de beantwoording van deze toerekeningsvragen ertoe kan leiden dat de schadecommissie niet meer aan een inhoudelijke beoordeling van de schade toekomt.

4.1. Schadeoorzaak

Op grond van artikel 2 van de regeling kan als schadeoorzaak worden aangewezen het besluit van de staatssecretaris tot continuering van het Waterbeheerplan tot 2009, met dien verstande dat de Brouwerssluis vanaf 2005 geopend blijft. De feitelijke uitvoering van dit besluit heeft plaatsgevonden in 2007.

4.2. Causaal verband

In het algemeen moet worden aangenomen dat voor de toekenning van nadeelcompensatie ook de eis geldt dat er oorzakelijk verband (*conditio sine qua non*) bestaat tussen de gebeurtenis ter zake waarvan de nadeelcompensatie wordt toegekend en de schade. Degene die tot compensatie van het nadeel is gehouden, behoeft enkel het nadeel dat door de aan hem toe te rekenen gebeurtenis is veroorzaakt, te compenseren.

Voor beantwoording van de vraag of er een oorzakelijk verband bestaat, dient steeds zorgvuldig te worden nagegaan welk handelen/nalaten moet worden aangemerkt als de gebeurtenis waaraan het geleden nadeel kan worden toegerekend. Voor beantwoording van deze vraag wordt aansluiting gezocht bij de in brede kring aanvaarde praktijk, waarbij de causaliteitsvraag onderdeel vormt van de vraag of de schade die men lijdt toerekenbaar is aan de schadeveroorzakende maatregel en een weging plaatsvindt van de in een specifiek geval relevante gezichtspunten in hun onderlinge verband.

De schieraaltrek vindt plaats in de periode september tot december van het jaar. In de betreffende periode was de sluis ingevolge de 30-dagen regeling gesloten en was het voor verzoekers mogelijk fuiken te plaatsen in de nabijheid van de sluis teneinde de aal te vangen. Verzoekers geven aan dat na openstelling van de sluis het niet meer mogelijk is fuiken te plaatsen in de nabijheid van de sluis. De stroming is dusdanig sterk dat het plaatsen van fuiken technisch niet mogelijk is. De schadecommissie volgt de redenering van verzoekers. Het plaatsen van fuiken direct voor de opening is niet mogelijk geweest.

Rijkswaterstaat merkt op dat de stand van de paling in de loop der jaren sterk is afgenomen. Dit gegeven staat los van de vraag of de maatregel tot het open houden van de sluis leidt tot een verdere vermindering van de vangst van paling. De schadecommissie dient dit causaal verband te onderzoeken. De schadecommissie is van mening dat er in beginsel een causaal verband kan worden aangetoond tussen (de uitvoering) van het besluit van de staatssecretaris en de hierna te bepalen inkomensderving van verzoekers.

De schadecommissie acht dit verband aanwezig voor de jaren 2007 en 2008. Zoals hiervoor onder hoofdstuk 2 vastgesteld, stelt de schadecommissie het verband voor het gestelde schadejaar 2009 niet direct vast. De schadecommissie gaat hier vooralsnog uit van de overheersende werking van het aalvisverbod en de daaraan gekoppelde compensatieregeling.

Onder hoofdstuk 5 zal de schadecommissie per individueel lid nader ingaan op het causaal verband.

4.3. Speciale last

Om voor een vergoeding van nadeelcompensatie, met als onderliggende grondslag gelijkheid van openbare lasten, in aanmerking te komen, geldt dat er sprake dient te zijn van een speciale last ofwel schade die naar aard en omvang in belangrijke mate afwijkt van de schade die dientengevolge op een ieder drukt, dan wel op een naar verhouding omvangrijk aantal natuurlijke of rechtspersonen die in vergelijkbare positie verkeren drukt. De kring van getroffen personen moet beperkt en duidelijk bepaalbaar zijn.

Het Waterbeheerplan ziet specifiek op het Grevelingenmeer. De kring van getroffen personen zijn de vissers naar aal in het Grevelingenmeer. De kring van getroffen personen is hiermee voldoende bepaalbaar.

Zo ook is duidelijk dat de kring beperkt is. Voor het vissen naar aal is slechts aan een beperkte groep vissers een visrecht verhuurd. Het betreft hier de vissers zoals aangesloten in de vereniging van beroepsvissers Grevelingenmeer.

Dit geldt anders voor bijvoorbeeld het aalvisverbod. Dit betreft een zogenaamde generieke regeling welke van kracht is voor alle wateren in Nederland en voor iedere visser.

4.4. Abnormale last

De schadecommissie dient te onderzoeken in hoeverre verzoekers door het rechtmatige besluit van de Staatssecretaris onevenredig in hun nadeel zijn getroffen, ofwel, is er sprake van buiten het normale maatschappelijke risico vallende schade.

In onze samenleving wordt als uitgangspunt gehanteerd dat iedere ondernemer, die aan het maatschappelijke verkeer deelneemt, enig risico loopt dat hij door overheidsingrijpen, waaronder verkeersmaatregelen, in het algemeen belang enig nadeel ondervindt. Gesteld kan worden dat het leven in een geordende samenleving, helemaal in een dichtbevolkt land als Nederland, voor eenieder onafwendbaar bepaalde voor- en nadelen met zich brengt en dat die normale nadelen voor eenieder voorzienbaar zijn en dus niet op de overheid kunnen worden afgewenteld.

Een voorbeeld uit de jurisprudentie volgt uit een uitspraak van de Afdeling inzake de kokkelvisserij⁴. In de betreffende casus was aan een visser voor een jaar geen visvergunning afgegeven door het bevoegde gezag. De Afdeling is van oordeel dat in deze situatie niet gebleken is van onevenredige, buiten het normale maatschappelijke risico vallende en op een beperkte groep burgers of instellingen drukkende schade. Gelet op diverse omstandigheden (per jaar wordt bijvoorbeeld bekeken in hoeverre een vergunning wordt afgegeven) komt de Afdeling hier tot deze conclusie.

In dit kader wenst de schadecommissie op te merken dat verzoekers van de Staat het aalvisrecht in het Grevelingenmeer huren. In de betreffende akte zijn geen bijzondere voorwaarden opgenomen welke zien op een dulden van vergunninghouder dat het recht op enigerlei wijze beperkt wordt. De schadecommissie heeft na uitbrengen van het 1^e conceptadvies inzicht verkregen in de algemene voorwaarden. In de betreffende algemene voorwaarden staat opgenomen dat de huurder afstand doet van alle aanspraken welke hij/zij tegenover de Staat zou doen gelden wegens schade bij de uitoefening van het huurrecht, door welke oorzaak dan ook ontstaan. De schadecommissie acht het niet redelijk dat in het geval een besluit van overheidswege tot onevenredige schade leidt, deze bepaling in de algemene voorwaarden leidt tot het niet accepteren van deze schadeplicht door de Staat. Het is aan de schadecommissie gelet op het bepaalde in de regeling welke geënt is op het égalitégedachte, om te beoordelen of er sprake is van enige vorm van schade welke niet behoort tot normale risico voor de ondernemer. Gelet op de bepaling in de algemene voorwaarden zal de schadecommissie beoordelen in hoeverre er sprake is van een verhoogd maatschappelijk risico.

⁴ Afdeling 27 april 2011, 201006340

Er kunnen zich echter feiten en omstandigheden voordoen waardoor een individueel belang ten gevolge van een maatregel zodanig zwaar wordt getroffen dat het uit die maatregel voortvloeiende nadeel redelijkerwijs niet ten laste van betrokkene dient te blijven.

Voor de beoordeling van het normaal maatschappelijk risico, is enerzijds van belang de aard van de overheidshandeling en het gewicht van het daarmee gediende belang, alsmede in hoeverre die handelingen als gevolg daarvan voorzienbaar zijn voor de derde die als gevolg daarvan schade lijdt en anderzijds de aard en omvang van de toegebrachte schade⁵.

De ernst en omvang van het nadeel is een factor die veelal in combinatie met een van de overige factoren moet worden toegepast. Schade kan zeer ernstig zijn, maar tevens zodanig te 'voorzien' dat zij geheel niet in aanmerking komt. Anderzijds kan schade voortvloeien uit een normale maatschappelijke ontwikkeling maar toch in een concreet geval zo ernstig uitvallen dat zij in meer of mindere mate abnormaal moet worden gevonden.

Een concrete norm van de omvang van de schade die buiten het normaal maatschappelijk risico valt, is vanwege de hierboven beschreven beoordelingsruimte, niet te geven. Een aanknopingspunt is er wel. In de jurisprudentie komt naar voren dat een percentage van 15% van de omzet op jaarbasis, dat vanwege het normaal maatschappelijk risico voor eigen rekening moet komen, niet ongebruikelijk is⁶. De grens van het aanvaardbaar te dragen normaal maatschappelijk risico wordt bepaald op het nadeel dat wordt geleden als gevolg van een omzetzakelijk van 15% op jaarbasis gerelateerd aan een aantal referentiejaar. In een uitspraak van 19 december 2007⁷, wordt door de Afdeling nog eens bevestigd dat het hanteren van een ondergrens van 15% van de omzet op jaarbasis rechtens aanvaardbaar is, ook al is een dergelijk percentage niet genoemd in de verordening. Let wel, in vorenstaande situaties is er sprake van een tijdelijke derving van de omzet. In het geval er sprake is van een permanente wijziging van de situatie zal veeleer gekozen worden voor het toepassen van een korting op het uiteindelijk uit te keren schadebedrag.

Onder omzet wordt verstaan de netto-omzet van de onderneming. Uit een eerste analyse van de diverse ingezonden bedrijfsgegevens volgt dat verzoekers hun omzet niet alleen uit de vangst van aal halen. Ook de vangst van schaaldieren, zoals kreeft kunnen bijdragen aan de omzet van een onderneming die zich normaal bezighoudt met de palingvisserij. Voor de palingvisserij worden palingfuiken gebruikt. In het eerste conceptadvies beschreef de schadecommissie dat de voor palingvisserij gebruikte fuiken na enige aanpassing, ook gebruikt konden worden voor de vangst van de wolhandkrab. Verzoekers geven in reactie op dit eerste concept aan dat wolhandkrab niet aanwezig is in het Grevelingenmeer. De schadecommissie zal dit meenemen, doch vraagt zich wel af in hoeverre het voor verzoekers mogelijk is op een locatie elders alternatieve bronnen van inkomsten te genereren.

De schadecommissie zal bij de beoordeling van de omvang van de abnormale last rekening houden met de individuele bedrijfsvoering van verzoekers. Hierbij zal de schadecommissie in haar beoordeling meenemen dat de impact op een onderneming welke zich hoofdzakelijk richt op de vangst van aal groter zal zijn dan bij een onderneming waarbij blijkt dat de vangst van aal naar verhouding een klein onderdeel uitmaakt van de bedrijfsvoering.

In casu stelt de schadecommissie vast dat de staatssecretaris het Waterbeheerplan (inbegrepen het opheffen van de 30-dagenregeling) vanaf het jaar 2005 continueert tot 2009. De periode waarin schade kan worden geleden bedraagt vier jaar (exclusief 2009). Duidelijk is dat de effectivering van het besluit pas plaatsgevonden heeft in 2007. Inmiddels is bekend dat Rijkswaterstaat in december 2009 het Beheer- en Ontwikkelingsplan voor de Rijkswateren 2010-2015 heeft vastgesteld. Uit dit plan is niet op te maken in hoeverre het besluit van de staatssecretaris gecontinueerd wordt. De beantwoording van deze vraag is van betekenis voor het bepalen van de abnormale last.

⁵ Vergelijk Afdeling 21 juni 2006, 200508280

⁶ Zie 2

⁷ Afdeling 19 december 2007, 200702424

De Afdeling heeft aangegeven dat het rechtens niet onaanvaardbaar is dat een gedragslijn wordt gevolgd, waarbij de gedachte wordt gehanteerd dat van een verrekening van het normaal maatschappelijk risico wordt afgezien in geval een ondernemer langer dan twee jaren met de gevolgen van werkzaamheden is geconfronteerd. Deze situatie doet zich alleen voor indien er sprake is van een tijdelijke maatregel.

4.5. Redelijkheidsnorm

De schadecommissie dient verder te onderzoeken of er in het geval van verzoeker omstandigheden aanwezig zijn die zonder verder onderzoek naar de aard en de omvang van de schade tot de conclusie leiden dat de schade redelijkerwijs geheel of gedeeltelijk ten laste van verzoeker behoort te blijven. Die omstandigheden kunnen gelegen zijn in de risicoaanvaarding.

4.5.1. Actieve risicoaanvaarding

De voorzienbaarheid van de genoemde schadeoorzaak, waarop de regeling van toepassing is, kan een rol spelen indien sprake is van handelen of nalaten van verzoeker dat van invloed kan zijn op de schade. Bij de beantwoording van de vraag of een nadeel redelijkerwijs ten laste van benadeelde behoort te blijven, is van grote betekenis de vraag waar belanghebbende voorafgaande aan de gebeurtenis waarop de eventuele aansprakelijkheid berust, redelijkerwijs rekening kon en behoorde te houden.

Met name van belang is welke risico's verzoeker, op het moment dat hij besliste omtrent het al dan niet investeren in het nadien geschade belang, en vervolgens tot het moment waarop de schadeoorzaak zich voordeed, onder de toenmalige omstandigheden redelijkerwijs rekening kon houden. De risico's waarmee hij redelijkerwijs, bij het doen van deze investeringsbeslissing, rekening kon houden, wordt hij in beginsel geacht te hebben aanvaard.

Of risicoaanvaarding wordt aangenomen hangt af van het handelen van de verzoeker zelf. De verzoeker zal zelf moeten nagaan of het verantwoord is om op een bepaald moment bepaalde kosten te maken, dan wel of het verantwoord is om op een bepaald moment af te zien van het maken van kosten. Hij zal bij het nemen van een beslissing daaromtrent rekening hebben te houden met hetgeen op dat moment in de concrete omstandigheden van het geval, naar objectieve maatstaven en met inachtneming van de op het concrete geval toepasselijke ervaringsregels, voorzienbaar is. Indien verzoeker daarnaast nog beschikt over extra informatie, dan moet hij ook daarmee rekening houden bij het nemen van zijn beslissingen. Doet hij dit niet, of in onvoldoende mate, dan komen de gevolgen daarvan voor zijn rekening. Daar staat tegenover dat wanneer verzoeker voorafgaande aan het investeringsmoment op adequate wijze informatie heeft ingewonnen bij de betrokken overheid omtrent de te verwachten maatregelen of ontwikkelingen en hij op grond van de verstrekte inlichtingen geen rekening hoefde te houden met de later genomen maatregelen, hij niet geacht kan worden deze maatregelen en de daaruit voortvloeiende schade te hebben aanvaard.

Bij dit alles wordt als uitgangspunt gehanteerd hetgeen van een verzoeker, die zich van zijn mogelijkheden en belangen bewust is, had mogen worden verwacht, onder de destijds geldende omstandigheden.

Per lid van de vereniging zal dit aspect nader uitgewerkt worden.

4.5.2. Passieve risicoaanvaarding

Van passieve risicoaanvaarding is sprake wanneer de benadeelde heeft afgezien van het nemen van passende (aanpassings-)maatregelen vanaf het moment dat hij redelijkerwijs rekening moest of in voldoende mate rekening kon houden met de mogelijkheid dat zaken waarbij hij een belang heeft, in de toekomst door bepaalde overheidsmaatregelen zouden kunnen worden aangetast. Hij wordt dan alsnog geacht de schade die hij vervolgens lijdt, en die hij had kunnen voorkomen door tijdig te handelen, (passief) te hebben aanvaard.

Hem wordt dan toegerekend dat hij geen pogingen heeft gedaan de schade te beperken of te voorkomen, door alsnog gebruik te maken van mogelijkheden die door een voorzienbare overheidsmaatregel dreigen te vervallen.

De redelijke kosten van de maatregelen komen voor rekening van de veroorzaker van de schade. Slechts die maatregelen komen voor vergoeding in aanmerking die nodig en passend zijn om de schade te voorkomen of te beperken. De kosten van de beperkende maatregelen mogen de omvang van de te beperken schade niet te boven gaan. De omstandigheid dat de benadeelde anderszins gebaat is bij het schadeveroorzakende besluit, kan tot mindering van de schadevergoeding leiden.

Verzoekers geven aan dat vanaf 2002 tevens naar kreeft wordt gevist. Deze kreeft is speciaal uitgezet in het Grevelingenmeer. Gelijk aan het regime voor de Oosterschelde mag alleen in de periode april tot en met juli naar kreeft worden gevist.

Verzoekers geven aan dat de kreeftenvangst een aanvulling is op de aalvangst en slechts als neveninkomsten beschouwd mag worden. Verzoekers geeft verder aan dat zij slechts een visrecht hebben voor het Grevelingenmeer. De schadecommissie is van mening dat vorenstaande uitleg van verzoekers niet onredelijk voorkomt en is aldus van mening dat verzoekers niet kan worden verweten stil te hebben gezeten.

4.6. Subsidiariteit

Het is de schadecommissie gebleken dat een tegemoetkoming van de in het verzoek bedoelde schade geheel of gedeeltelijk anderszins is verzekerd. De schadecommissie verwijst hiervoor terug naar hetgeen reeds aan de orde is gekomen onder paragraaf 4.4. Bij de individuele schadebeoordeling zal de schadecommissie aan de hand van de door de verzoekers aangeleverde gegevens dit aspect nader uitwerken.

5. Schadebeoordeling

5.1.1c

5.1. Inleiding

In dit hoofdstuk zal de schadecommissie komen tot een beoordeling van de gestelde schade. De schadecommissie kiest er voor om eerst een algemene beschouwing te geven over de totale vangst in het Grevelingenmeer. In de bijlage zal vervolgens de schade per afzonderlijke visser nader worden berekend.

5.2. Ontvangen stukken

De schadecommissie heeft van verzoekers diverse stukken mogen ontvangen te weten:

- overeenkomst verhuring visrecht;
- overzicht vangstgegevens in kilogrammen (bij notaris gedeponeerde gegevens);
- overzicht gebruik visvakken 2000-2010;
- diverse jaarrekeningen;
- diverse nota's.

5.3. Beoordeling schade

Teneinde de mogelijke schade in de schadeperiode (2007-2008) te kunnen vaststellen, dient de schadecommissie een referentie vast te stellen. Deze referentie leidt vervolgens tot een bepaalde norm. De schade kan vervolgens worden berekend met behulp van deze norm.

Rijkswaterstaat stelt dat in haar reactie op het 1^e concept, dat de palingstand en de intrek van glasaal afneemt. Verzoekers hebben aangegeven dat na 1992/1995 geen gals-, pootaal is uitgezet in het Grevelingenmeer. De schadecommissie constateert verder dat er geen relatie is tussen de schieraal die het Grevelingenmeer verlaat en de glasaal die terugkomt in Nederland.

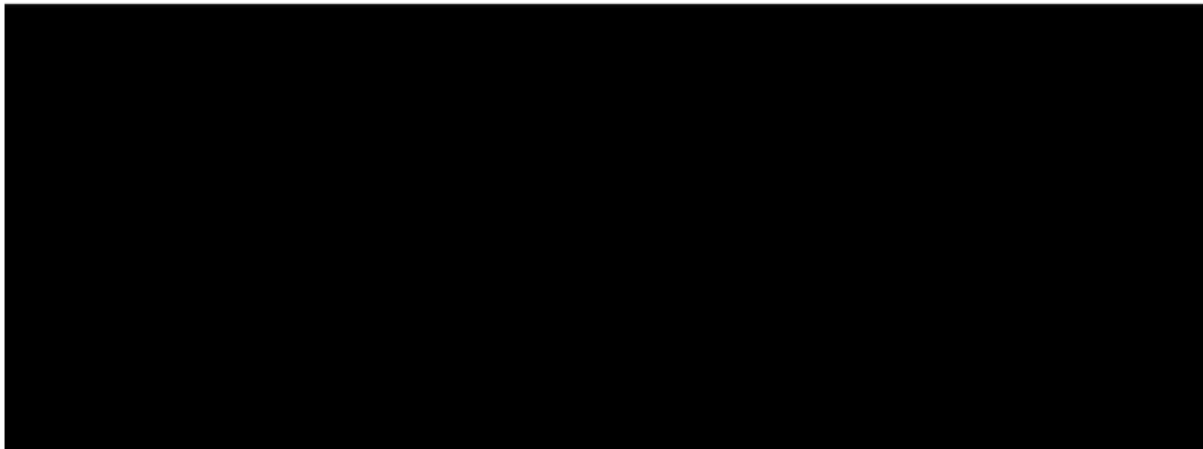
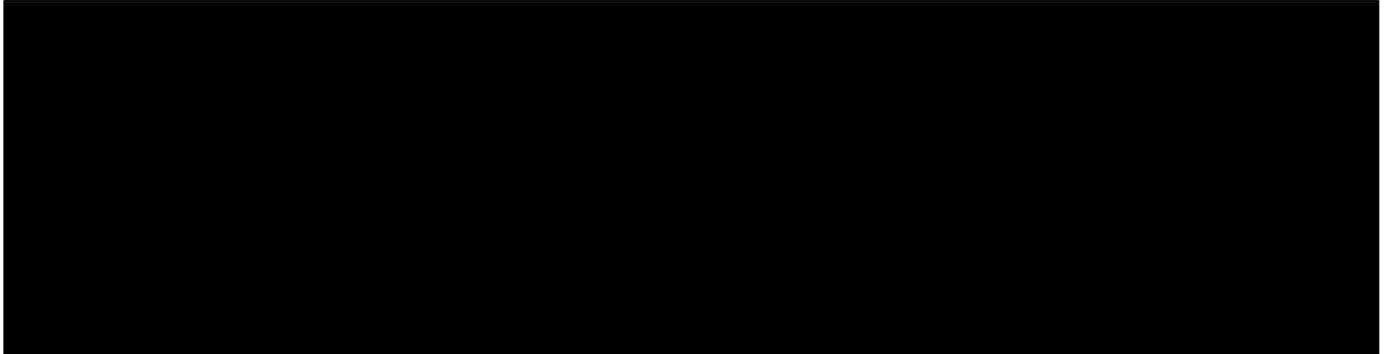
De schadecommissie heeft de door verzoekers aangeleverde vangstgegevens verwerkt in onderstaande tabel. Voor de vangst van de aal is de temperatuur van belang. Hoe hoger de temperatuur des te actiever de aal. Dit is mogelijk de reden dat in 2004 de vangst in kilo's achter blijft bij de overige jaren. Gezien de vangstgegevens ziet de schadecommissie geen reden om te stellen dat verzoekers rekening hadden te houden met een afname van de vangst in kilo's, hetgeen overigens niet betekent dat er mogelijk minder aal in het Grevelingenmeer is. Concrete cijfers over de omvang van het aalbestand in het Grevelingenmeer zijn de schadecommissie niet bekend.

5.3.1. Berekening gemiste vangst

Gezien de verschillen in de aantallen kilo's over de jaren, zal de schadecommissie voor het bepalen van de norm uitgaan van de vijf jaren voorafgaand aan de schadeperiode. Door de vangstgegevens te middelen, ondervangt de schadecommissie eventuele schommelingen in de totalen als gevolg van diverse externe factoren.

In onderstaande tabel zijn de vangstgegevens over de jaren 2002 t/m 2006 wederom opgenomen met een aanvulling voor de schadejaren 2007 en 2008. Ook is in deze tabel het aandeel van de afzonderlijke visser berekend in de totale vangst over de jaren 2002-2008. Door het aandeel over meerdere jaren te berekenen, wordt recht gedaan aan het gegeven dat de vissers jaarlijks rouleren voor wat betreft de visvakken.

5.3.2. Prijs

Verzoekers hebben diverse nota's overlegd over de jaren 2002 t/m 2009. Uit deze nota's valt op te maken dat de gemiddelde prijs per kilo in de jaren 2007 en 2008 € [redacted] bedraagt. In dit gemiddelde zijn de verschillen tussen de afzonderlijke vissers meegewogen.

5.4. Schade

Uitgaande van deze prijs per kilo komt de schadecommissie tot een gemiste omzet uit vangst uit het gehele Grevelingenmeer in de het jaar 2007 op € [redacted] en in het jaar 2008 op € [redacted] totaal € [redacted]. Bij het bepalen van de schade per visser zal aansluiting gezocht worden bij de in tabel 2 opgenomen percentages, zijnde het aandeel van de visser in de totale "omzet". Onder bijlage 4 is een onderverdeling gemaakt van de schade per visser.

5.5. Maatschappelijk risico

Alleen die schade komt voor vergoeding in aanmerking welke kan worden aangemerkt als een abnormale last. Kortheidshalve zij verwezen naar het bepaalde in paragraaf 4.4. In aanvulling hierop merkt de schadecommissie op dat in de praktijk, maar ook in de jurisprudentie grosso modo twee beoordelingssystematieken gehanteerd worden, namelijk de zogenaamde kortingsmethode en de zogenaamde drempelmethode. Deze laatste methode, uiteengezet in paragraaf 4.4. wordt gehanteerd in de situatie dat er sprake is van een tijdelijk te lijden nadeel. De schadecommissie is van mening dat in casu hier sprake van is. Niet is gebleken dat beleid van de Staatssecretaris na beeindiging van het aalvisverbod gecontinueerd zal worden.

In de jurisprudentie wordt daarnaast het hanteren van een drempel over meer dan één jaar geaccepteerd⁸.

Gelet op het tijdelijke karakter van de gestelde schade, ziet de schadecommissie thans geen aanleiding om af te wijken van de in de jurisprudentie geaccepteerde drempel van 15% van de jaaromzet van een onderneming.

In bijlage 4 zal de omvang van het ondernemersrisico per visser worden berekend. Alle berekeningen beoordeeld hebbende, komt de schadecommissie tot de conclusie dat de gestelde schade voor vier vissers als een onevenredige, buiten het normale maatschappelijke risico vallende schade kan worden aangemerkt. Voor de overige twee vissers adviseert de schadecommissie Rijkswaterstaat het verzoek af te wijzen. De schadecommissie adviseert hier in totaal een schadevergoeding toe te kennen van € 128.218,00, verdeeld over de vissers zoals weergegeven in bijlage 4.

5.6. Besparingen

Zoals de schadecommissie onder paragraaf 3.6 opmerkt, is het niet mogelijk voor de vissers om besparingen door te voeren. Er zal hiervoor dan ook geen aftrek worden gedaan.

⁸ ABRS 5 september 2001, nr. 2000048671

6. Advies

Gelet op het vorenstaande adviseert de schadecommissie het door verzoekers ingediende verzoek om nadeelcompensatie gedeeltelijk af te wijzen en gedeeltelijk toe te wijzen tot een totaalbedrag van € [REDACTED]. Dit bedrag is te vermeerderen met de wettelijke rent vanaf het moment van indienen van het verzoek.

Rosmalen, 30 september 2013

7. Bijlagen

1. Verzoekschrift d.d. 14 april 2009
2. Verslag hoorzitting 22 juli 2010
3. Reacties partijen op 1^e conceptadvies
4. Omzetsderving en berekening maatschappelijk risico per visser
5. Reacties partijen op 2^e conceptadvies
6. Reacties partijen op 3^e conceptadvies

BIJLAGE 1

DEN HOLLANDER ADVOCATEN

1500
25/4/90

INGEKOMEN DIM
anno 1934
Datum 15 APR. 2009

rijkswaterstaat
zeeland
1625
15 APR. 2009
028.0086
Mr L.J. den Hollander
Mr A.A. den Hollander
Mr G.J. Helmig
Mr J. van Groningen
Mr W.M. Bijl
Mr A.P. Cornelissen
Mr J.M. van der Wulp
Mw Mr N. Robijn-Meijer
Mw Mr A. S. van Duljenvoorde
Mr A.C.F. Berke
Mr A. Buth

Aantekenen met handtekening retour
De Minister van Verkeer en Waterstaat
p/a Hoofdingenieur-directeur van Rijkswaterstaat
Directie Zeeland
Postbus 5014
4330 KA MIDDELBURG

Oostelijke Achterweg 82
Postbus 50
3240 AB Middelhamis

Telefoon [redacted]
Telefax [redacted]
Rabobank [redacted]

Behandeld door : [redacted]
E-mail : [redacted]@denhollander.nl

Middelhamis, 14 april 2009

Inzake : Vereniging van [redacted] aalvisserij in de Grevelingen
Uw ref. :
Onze ref. : AA/AC/113611

INTERN
afd / afd

Excellentie,

- 3HD
- AX
- WV
- 3V
- 3I
- AXS
- AXW tk
- AXV
- AXZ
- AXE
- WVV
- WVW
- WVM
- WVI tb
- 3BV
- 3FM
- 3HR
- 3IO
- 3BD
- 3CT

Namens mijn cliënten, de Vereniging van Beroepsvissers 'De Grevelingen', gevestigd te Bruinisse, alsmede de leden van die vereniging, waarvan de namen en adressen voorkomen op bijgaande lijst, vraag ik uw aandacht voor het volgende.

I: Inleiding:

Cliënten hebben destijds bij het afsluiten van de voormalige zeearm de Grevelingen ter compensatie voor het verlies aan zoute visgronden de aalvisrechten in de Grevelingen verkregen. Zij hebben zich destijds jegens de Staat moeten verbinden hun visrechten uitsluitend en alleen in het Grevelingenmeer, althans dat gedeelte van het meer dat staatseigendom is, uit te oefenen. Visrechten op percelen buiten de Grevelingen hebben zij moeten inleveren. De Grevelingen zou, aldus mededeling van het ministerie, worden tot een natuurlijk verzoet water, bijzonder geschikt voor de aalvisserij en de in-trek van glasaal.

Teneinde de waterkwaliteit van het door de afsluiting ontstane Grevelingenmeer te verbeteren, is enige jaren na afsluiting in de Brouwersdam een spuisluis gebouwd. Deze sluis werd aanvankelijk in de zomerperiode gesloten en gedurende een deel van de wintermaanden geopend. De openstelling geschiedde zodanig dat de Grevelingenvissers bij

EXTERN

Districten

- AXD
- AXH
- WVD

Den Hollander Advocaten is de handelsnaam van de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid Den Hollander Advocaten B.V., statutair gevestigd te Middelhamis en ingeschreven in het Handelsregister onder nr. 24437043. Alle werkzaamheden worden verricht krachtens overeenkomst, gesloten met Den Hollander Advocaten B.V. Daarop zijn van toepassing de aan de ommezijde vermelde algemene voorwaarden, waarin een beperking van aansprakelijkheid is opgenomen, Nederlanders recht van toepassing is verklaard en de rechtbank te Rotterdam exclusief als bevoegde rechter is aangewezen. Deze voorwaarden zijn ook in te zien en te verkrijgen op www.denhollander.nl.

Middelharnis, 14 april 2009

Inzake : Vereniging van beroepsvissers 'De Grevelingen' – aalvisserij in de Grevelingen

Uw ref. :

Onze ref. : AA/AC/113611

de uitoefening van hun aalvisserij daarvan geen nadeel ondervonden. Met name in de periode van de schieraaltrek bleef de sluis dicht. De schieraaltrek vindt plaats in de periode september t/m december. De geslachtsrijpe aal trekt dan naar zee om te paaien in de Zee van Zaragosse. Van de voorziene bijvangst van witvis kwam, ten gevolge van het zout worden van de Grevelingen, evenwel niets terecht.

Vervolgens is een beheersplan voor de periode 1994-2003 vastgesteld. Het tot dat moment geldende spuibeheerregime werd daarbij gewijzigd.

Omdat bekend was dat een opening gedurende het hele jaar voor de Grevelingenvissers desastreuze gevolgen zou hebben voor hun inkomen, is in dit nieuwe regime opgenomen dat de sluis gedurende een periode van 30 dagen, in goed overleg vast te stellen met de aalvissers, gesloten zou zijn. Op deze wijze werd het voortbestaan van de Grevelingenvissers gegarandeerd.

In 2004 is een nieuw beheersplan ter inzage gelegd voor de periode 2004-2009. Het ontwerpplan voorzag, evenals het vigerende plan, in de zgn. 30-dagenregeling. Evaluatie van het gevoerde beheer had namelijk aangetoond dat er geen redenen bestonden om tot wijziging van dit beleid over te gaan.

Op het laatste moment, nadat de ontwerpfase was gepasseerd, heeft de Staatssecretaris, zulks naar aanleiding van vragen in de Tweede Kamer en een hetze gevoerd door het radioprogramma Vroege Vogels, de 30-dagenregeling geschrapt en is het beheersplan zodanig aangepast dat de sluis gedurende het gehele jaar open is.

Cliënten hebben over deze kwestie geprocedeerd doch de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft het door cliënten ingestelde beroep verworpen. De Afdeling overwoog in haar besluit van 21 februari 2007 dat de Staat in redelijkheid tot het afschaffen van de 30-dagenregeling heeft kunnen besluiten, gelet ook op het feit dat de Staat heeft aangeboden dat de Grevelingenvissers gebruik kunnen maken van de Regeling Nadeelcompensatie Verkeer & Waterstaat 1999.

II: Het verzoek om schadevergoeding

Ten gevolge van het besluit waarbij het spuiregime voor de periode 2004-2009 is vastgesteld, lijden cliënten grote schade. Zij wensen dan ook een beroep te doen op de hiervoor vermelde regeling.

Middelharnis, 14 april 2009

Inzake : Vereniging van beroepsvissers 'De Grevelingen' – aalvisserij in de Grevelingen

Uw ref. :

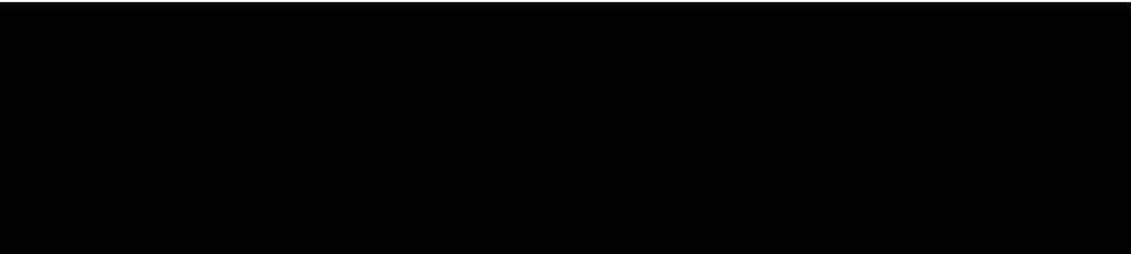
Onze ref. : AA/AC/113611

Cliënten zijn voor hun inkomen volledig afhankelijk van de visserij in de Grevelingen. Deze inkomsten worden voor een zeer belangrijk deel behaald in de periode dat de schieraal trekt. Deze trek vindt plaats in de periode september tot eind december.

In deze voor cliënten zo belangrijke periode staat de sluis nu, in tegenstelling tot het regime onder de oude regeling, altijd open, waardoor de aal op zeer gemakkelijke wijze kan ontsnappen om haar tocht naar de Zee van Zaragosse te beginnen.

./ Gedurende vele jaren hebben cliënten hun inkomsten bijgehouden die zij in de schieraalperiode behaalden. Op bijgaande grafiek zijn deze vangstgegevens in kilogrammen over de periode 2002 t/m 2008 verwerkt. Het betreft hier de vangsten die zij doen in de schieraalperiode. Uit deze grafiek blijkt dat de vangsten in deze periode in 2007 ernstig zijn terug gelopen. 2007 is het eerste jaar dat de sluis nagenoeg volledig open heeft gestaan. Formeel was hij de gehele periode open, doch door weersomstandigheden was uw dienst wel gedwongen de sluis een aantal malen gedurende enige dagen dicht te zetten. Dit heeft tot gevolg gehad dat in die periode de aalvissers toch nog vangsten hebben kunnen behalen.

Uit de grafiek blijkt dat de opbrengst in het jaar 2006 meer dan 50.000 kg. bedroeg. In 2007 liep deze terug tot ± 25.000 kg. In 2008 was de opbrengst iets hoger dan die in 2007. Ook dit valt te verklaren uit het feit dat ook in de herfst 2008 de sluis ten gevolge van weersomstandigheden meerdere malen gesloten moest worden. Uiteraard maken cliënten van die gelegenheid gebruik hun visserij uit te oefenen en hun schade te beperken.

De schade die cliënten lijden valt niet binnen het normale ondernemingsrisico doch is uitsluitend en alleen het gevolg van de beslissing van de Staatssecretaris om de 30-dagenregeling met betrekking tot het spuiregime in de Brouwersdam te schrappen. Deze schade was ook niet te voorzien, want het besluit om de 30-dagenregeling te laten vervallen kam voor cliënten als een donderslag bij heldere hemel. In het ontwerpbesluit was deze immers nog opgenomen, terwijl ook in de bespreking die cliënten voor die tijd met uw ministerie hebben gevoerd, nimmer is aangegeven dat een opening gedurende het jaar rond in het verschiet zou liggen.

Middelharnis, 14 april 2009

Inzake : Vereniging van beroepsvissers 'De Grevelingen' – aalvisserij in de Grevelingen

Uw ref. :

Onze ref. : AA/AC/113611

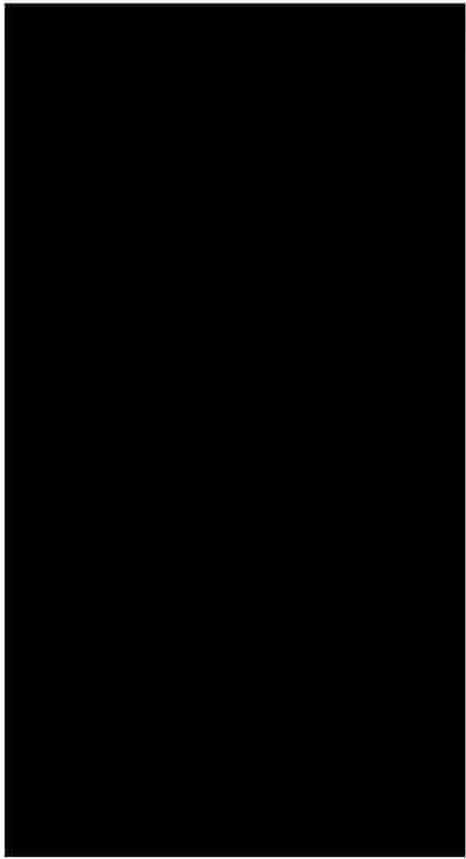
Afgezien daarvan is het voor cliënten niet mogelijk elders vervangende visserijen uit te oefenen. Er zijn, nog afgezien van het vorenstaande, geen visrechten te koop.

Cliënten verlangen vergoeding van de schade van de afgelopen jaren. Zij wensen voorts schadevergoeding voor de komende jaren. Uitgaande van dit beleid en de mededeling van uw ministerie dat dit in de toekomst gehandhaafd blijft, en er vooralsnog van uitgaande dat ieder jaar nog gedurende een beperkt aantal dagen de sluis, ten gevolge van weersomstandigheden, dicht staat en cliënten als dan in staat zijn om de visserij uit te

5.1.1c

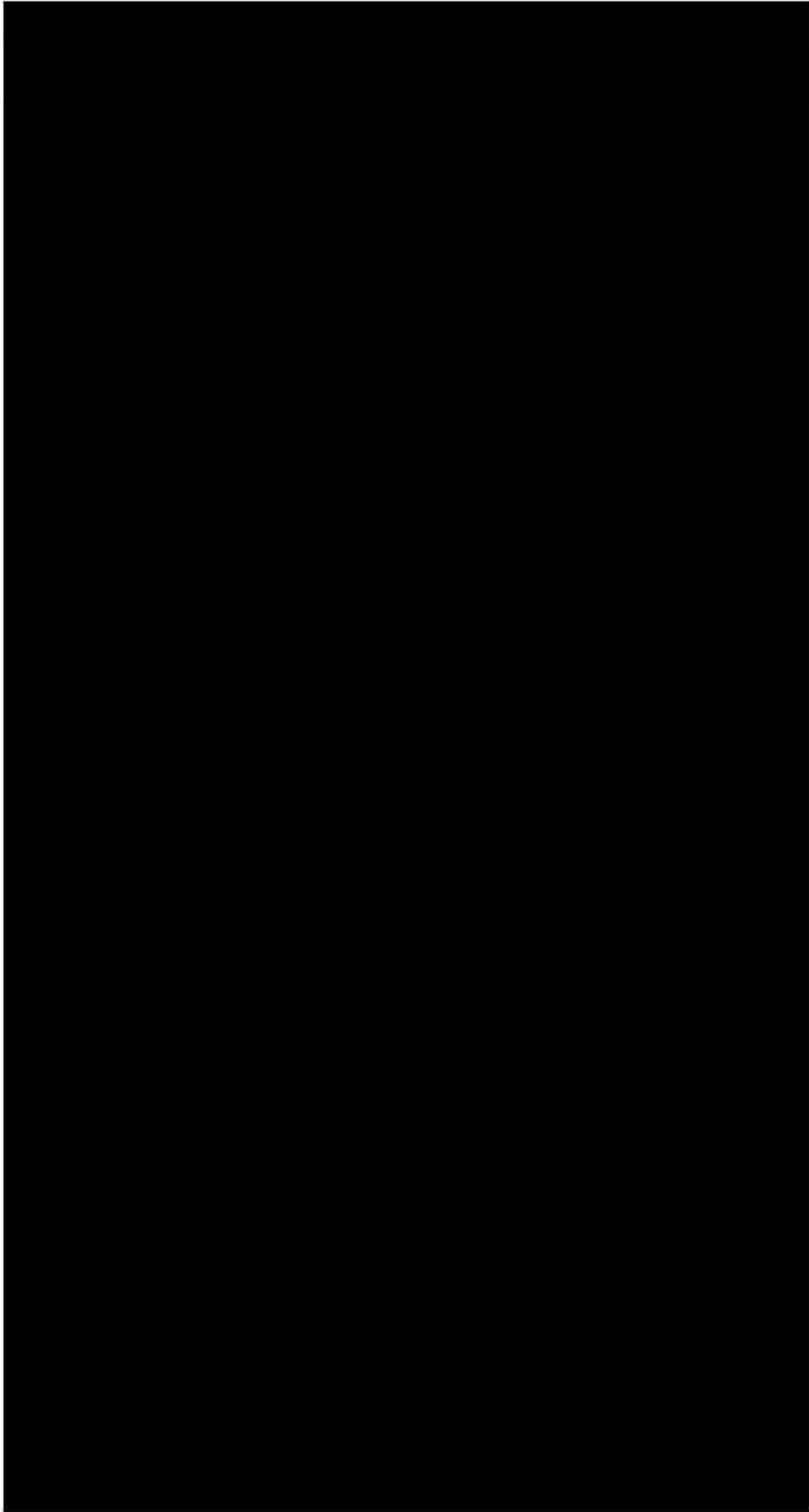
Cliënten maken naast vergoeding van de hierboven genoemde schade ook aanspraak op vergoeding van de wettelijke handelsrente als bedoeld in artikel 6:119a BW, subsidiair de wettelijke rente als bedoeld in artikel 6:119 BW.

Het is op bovengenoemde gronden, die zonedig nog nader zullen worden toegelicht en aangevuld, dat cliënten u verzoeken aan hen, terzake van de schade die zij hebben geleden in verband met voormeld besluit, een bedrag toe te kennen van € [REDACTED]—, subsidiair van een zodanig bedrag als u in goede justitie zal vermenen te behoren, met de wettelijke rente daarover berekend vanaf de dag van indiening van dit verzoek tot aan de dag der voldoening, alsmede hen een vergoeding toe te kennen in de kosten van rechtsbijstand.

5.1.1c

Vangstgegevens 2002 - 2008

Fiel.nr. 1625 d.d. 15 APR 2004

BIJLAGE 2

SCHADECOMMISSIE RIJKSWATERSTAAT

Deskundigencommissie als bedoeld in artikel 15 lid 1
Regeling nadeelcompensatie Verkeer en Waterstaat 1999

voorzitter : mr.ing. [REDACTED]

bezoekadres : Hintham 117c
5246 AE Rosmalen

postadres : Postbus 455
5240 AL Rosmalen

tel
fax [REDACTED]

1372.9-V1/gb/sg

VERSLAG HOORZITTING

Datum: 22 juli 2010

Locatie: kantoor Rijkswaterstaat directie Zeeland (Poelendaelsingel, Middelburg)

Betreft: verzoek nadeelcompensatie [REDACTED]

Aanwezig:

- [REDACTED]
- [REDACTED]
- [REDACTED]
- [REDACTED]
- [REDACTED] (Rijkswaterstaat)
- [REDACTED] (Rijkswaterstaat)
- [REDACTED] (voorzitter commissie)
- [REDACTED] (lid commissie)
- [REDACTED] (lid commissie)
- [REDACTED]

[REDACTED] opent de hoorzitting en heet iedereen welkom. De voorzitter stelt alle aanwezigen voor. Er wordt een korte toelichting gegeven op de te volgen procedure als opgenomen in de Regeling nadeelcompensatie Verkeer en Waterstaat 1999 (hierna te noemen: "de regeling"). De voorzitter geeft aan dat met een conceptrapportage zal worden gewerkt alvorens over te gaan tot het verzenden van het definitieve advies. Alle belanghebbenden krijgen daardoor de mogelijkheid te reageren op het conceptadvies.

De voorzitter vraagt of [REDACTED] namens de vereniging beroepsvissers het ingediende schadeverzoek wil toelichten.

[REDACTED] verlegt een pleitnota welke als bijlage gevoegd is aan het verslag en hierbij als ingelast en herhaald beschouwd mag worden. In aanvulling op deze pleitnota merkt [REDACTED] het volgende op:

- pagina 4: tweede reden voor het niet kunnen plaatsen van de fuiken voor de opening in de dam is dat het plaatsen van fuiken in openbaar vaarwater verboden.

Naar aanleiding van de pleitnota van de [REDACTED] vraagt [REDACTED] of met de beoogde compensatie door mosselpercelen uit te geven, verzoekers van plan zijn te stoppen met de aalvisserij. [REDACTED] ontkent dit. Het uitgeven van mosselpercelen moet als compensatie naar toekomst beschouwd worden voor het verlies aan inkomsten.

[REDACTED] vraagt of de schade zich strekt tot het besluit van de Staatssecretaris van november 2004 tot verenging van het Waterbeheersplan Grevelingenmeer 1999-2003 (hierna te noemen:

"Waterbeheerplan") tot 2009?

_____ geeft aan dat ook na 2009 de sluis in het Grevelingenmeer open blijft. _____ vraagt _____ of het besluit de sluis ook na 2009 open te laten gebaseerd is op een besluit of dat hier sprake is van feitelijk handelen. _____ geeft aan hier later op terug te komen (inmiddels heeft Rijkswaterstaat de commissie bericht, dat voor de periode 2010-2015 het "Beheer- en Ontwikkelplan voor de Rijkswateren 2010-2015" van toepassing is). _____ benadrukt dat het beleid van de staatssecretaris zoals opgenomen in het Waterbeheerplan gericht is op duurzaam beheer van het Grevelingenmeer. Het beleid is niet gericht op het beperken van de aalvisserij.

_____ merkt op dat van belang is dat het besluit van de secretaris tot continuering van het waterbeheerplan rechtmatig is en onherroepelijk.

_____ merkt op dat ten tijde van het indienen van het verzoek (april 2009), verzoekers niet bekend waren met het aalvisverbod (loopt tot 2013). De gestelde schade loopt over de periode 2007 – 2009 (feitelijke openstelling sluis tot aan aalvisverbod). Na 2013 zullen verzoekers zich beraden over een mogelijke aanvullende claim. Voor nu zal alleen de gestelde schade over de periode 2007-2009 beoordeeld worden door de commissie. _____ merkt op dat, zoals thans gedacht, na 2013 per regio de mogelijkheid tot aalvisserij zal worden beoordeeld volgens het adagium "goed beheer belonen, slecht beheer bestraffen".

_____ geeft aan dat het schadeverzoek is ingediend namens de Vereniging als ook namens de afzonderlijke leden van de Vereniging. Gevoegd aan het verzoek is een overzicht van de leden. Een van de bedrijven heeft dubbele visrechten. De commissie ontvangt graag van de afzonderlijke leden een kopie van de aan hen verleende vergunningen (onthefingen??). De vergunningen zijn op verzoek van het ministerie van LNV in beginsel niet overdraagbaar aan derden.

_____ constateert uit een brief van verzoekers (23 juli 2009) dat het aantal aalvisserij teruggegaan is van 11 naar 6. Hij vraagt of er bedrijven overgenomen zijn. Hierop wordt aangegeven dat het aantal vistuigen per bedrijf gelijk gebleven is. Met het verdwijnen van de bedrijven zijn de vistuigen niet verdeeld over de resterende vissers. Verzoekers vervolgen dat de visvakken in het Grevelingenmeer jaarlijks verdeeld worden over de vissers. Niet ieder vak is even goed, hoe dichterbij de sluis hoe beter het vak. Vandaar dat de vakken rouleren. De commissie ontvangt graag een overzicht van wie in welk vak gevestigd heeft in de jaren 2007-2009. _____ geeft aan dat een vergunning wordt afgegeven voor het gehele Grevelingenmeer. De vissers onderling verdeling de rechten.

5.1.1c

_____ vraagt naar de omvang van een visvak _____

_____ vraagt naar de beschikbaarheid van de financiële gegevens. De heer _____ vraagt de commissie deze vertrouwelijk te behandelen. Verzoekers onderling zijn niet bekend met elkaars omzetten. _____ vraagt Rijkswaterstaat of de commissie tot een individuele beoordeling van de leden van de vereniging moet komen. _____ geeft aan dat hij nog geen kennis heeft kunnen nemen van de financiële gegevens en zich hier geen oordeel over kan vormen. De omzet wordt per jaar vastgelegd, niet per visvak.

_____ vraagt of de uitzet van glasaal geregistreerd wordt. Verzoekers bevestigen dit.

In de periode dat er minder visvangst was, vraagt _____ er sprake was van vrijkomende arbeid. _____ geeft aan dat er gewoon gevestigd is, alleen was de vangst minder. Verzoekers hebben alleen rechten voor het Grevelingenmeer. In de pleitnota merkt _____ op dat er ook naar kreeft gevestigd wordt. _____ vraagt hierop door. _____ geeft aan dat de vissers vanaf 2002 naar kreeft vissen. Deze kreeft is door de vissers zelf uitgezet. Alleen in de periode april tot en met 15 juli kan naar kreeft worden gevestigd (gekoppeld aan Oosterschelderegime). De kreeftvangst is een bijvangst.

_____ vraagt of er ook een overzicht beschikbaar is van de vangst van eerdere jaren. Indien beschikbaar zal deze ter beschikking gesteld worden. De overlegde schadebegroting (cijfers) ziet alleen op schieraal. De heer De Graaf merkt verder op dat de vangst niet gelijk is aan de daadwerkelijke aalstand in

het Grevelingenmeer. Alleen indien er sprake is van een conservatieve visstand zou dit gesteld kan worden. In het IJsselmeer is de aalstand in 2007-2008 gedaald.

merkt op dat het Grevelingenmeer niet vergelijkbaar is met het IJsselmeer. merkt op dat de aalstand in het Grevelingenmeer altijd goed is geweest.

In de jaarrekeningen is de omzet niet gescheiden over de soort vis. Verzoekers kunnen aan de hand van nota's hier inzicht in geven. Indien er vragen zijn over de jaarrekeningen kan de commissie rechtstreeks terecht bij de accountant. wenst graag hiervan in kennis gesteld te worden.

vraagt of de commissie per visser een advies zal uitbrengen. al hierover contact opnemen met Rijkswaterstaat. geeft aan dat het verzoek namens de individuele leden nieuw voor hem is. Hij zal de commissie hier nog over berichten. benadrukt nogmaals dat de genomen maatregel (openzetten sluis) niet genomen is ter bevordering van de aalstand. Er is geen causaal verband. Voorts wijst hij op een recent gesloten samenwerkingsverband, waarvan een kopie gevoegd is aan het verslag.

Niets meer aan de orde zijnde sluit de heer de hoorzitting af en dankt alle aanwezigen.

Rosmalen, 4 augustus 2010

Bijlagen: - actielijst
- pleitnota
- samenwerkingsverband

SCHADECOMMISSIE RIJKSWATERSTAAT

Deskundigencommissie als bedoeld in artikel 15 lid 1
Regeling nadeelcompensatie Verkeer en Waterstaat 1999

voorzitter

bezoekadres : Hintham 117c
5246 AE Rosmalen

postadres : Postbus 455
5240 AL Rosmalen

tel :
fax : 073 - 643 03 98

1372.9-V1

AKTIELIJST D.D. 4 augustus 2010

Door verzoekers aan te leveren:

- vergunning/visrechten Grevelingenmeer;
- overzicht gebruik visvakken in jaren 2000-2010 inclusief overzicht visvakken in Grevelingenmeer;
- verloop aantallen vissers en vistuigen over periode 2000-2010;
- jaarrekeningen 2002-2009 per afzonderlijk lid vereniging;
- overzicht nota's 2002-2009 teneinde inzicht te verkrijgen in aandeel schieraal;
- uitzet glasaal en pootaal in de Grevelingen over de periode 1990-2010;
- rode aal- en schieraalvangsten per maand, per visser, per vak voor de periode 2000-2010 (voorstel: tabel met de volgende kolommen - jaar: vak: visser: maand: rode aal (kg): schieraal (kg)).

Door Rijkswaterstaat aan te leveren:

- besluit verlenging open blijven sluis (actiepoint voltooid, zie verslag);
- standpunt Rijkswaterstaat ten aanzien van individuele adviezen leden vereniging.

Hoorzitting van donderdag
22 juli 2010 om 11.00 uur

NOTITIES

Namens:

de **VERENIGING VAN BEROEPSVISSERS 'DE GREVELINGEN'**, gevestigd te Bruinisse,

verzoekster

Advocaat:

contra:

DE MINISTER VAN VERKEER EN WATERSTAAT

verweerder

Destijds, na het afsluiten van de zeearm de Grevelingen, hebben cliënten als compensatie voor het verlies aan zoute visgronden aalvisrechten in de Grevelingen gekregen. De Grevelingen zou, zo werd destijds door de overheid aangegeven, een natuurlijk verzoet water worden, in het bijzonder geschikt voor de aalvisserij.

Nadat de sluis was aangebracht in de ~~Grevelingendam~~ ^{Brouwersdam} werd een regime gevoerd inhoudende dat de sluis gedurende 60 dagen per jaar zou worden gesloten. Voor de vissers is het van levensbelang dat met name in de periode dat de schieraal trekt de sluis dicht is. In die periode, die loopt van september tot eind december, besommen de vissers $\pm 75\%$ van hun jaarinkomen. In goed overleg met Rijkswaterstaat werden de tijdstippen waarop de sluis open en dicht stond bepaald.

In 1994 is een beheersplan vastgesteld met betrekking tot het sluisregime voor de periode 1994-2003. Daarbij werd het aantal dagen dat de sluis gesloten werd teruggebracht tot 30. Deze regeling is in goed overleg met de vissers tot stand gekomen.

In de praktijk was een ieder content over de wijze waarop één en ander werkte. Het was dan ook het voornemen dat voor de periode 2004-2009 het beheer niet zou worden aangepast. Nadat het ontwerp dat voorzag in een sluiting van 30 dagen was gepubliceerd, is er een hetze gevoerd door het radioprogramma Vroege Vogels. Dit heeft tot gevolg gehad dat de 30-dagenregeling van de ene dag op de andere dag, zonder enig overleg met cliënten, zonder vooraankondiging, werd geschrapt en werd bepaald dat de sluis het gehele jaar open dient te staan.

Voor cliënten kwam deze wijziging in het beleid als een donderslag bij heldere hemel. Zij hebben daarover tot in hoogste instantie geprocedeerd,

maar de Raad van State heeft het besluit in stand gehouden, waarbij een belangrijke rol speelde dat de Staat uitdrukkelijk had aangeboden om de financiële nadelige gevolgen die cliënten door deze openstelling gedurende het jaar rond zouden lijden, te compenseren, waarbij werd verwezen naar de Regeling nadeelcompensatie Verkeer en Waterstaat 1999.

In deze Regeling is in artikel 2 het recht op schadevergoeding vastgelegd. Uit het bepaalde in artikel 5 blijkt dat schade die redelijkerwijs voorzienbaar was ten tijde van de beslissing te investeren, niet wordt vergoed. Zoals hiervoor al aangegeven, kwam het besluit om de sluis het gehele jaar open te houden als een donderslag bij heldere hemel en was deze dus niet voorzien. In casu is ook geen sprake van een passieve risicoaanvaarding zoals bedoeld in artikel 7 van de Regeling, want cliënten hebben er alles aan gedaan toen zij door dit besluit werden overvallen om het tij nog te keren.

Door het besluit zijn cliënten ernstig beperkt in hun mogelijkheden om de aalvisserij, hun hoofdbron van inkomsten in de Grevelingen, uit te oefenen. Voor hun inkomsten zijn zij aangewezen op de aalvisserij in de Grevelingen. Krachtens de destijds met de overheid getroffen regeling, mogen zij immers uitsluitend en alleen in de Grevelingen vissen.

Bij het verzoekschrift heb ik een grafiek overgelegd waarop de inkomsten gedurende de periode 2002 tot 2008 zijn aangegeven. Wanneer u deze grafiek bestudeert, valt u op dat de hoeveelheid gevangen aal in 2007 en 2008 aanzienlijk teruglopen. Dit komt omdat in 2007 voor het eerst de sluis het gehele jaar open mocht staan en ook nagenoeg open heeft gestaan. In 2006 konden de aalvissers nog wel vissen, omdat destijds de rechtbank het besluit, gelet op de bezwaren van cliënten, had geschorst. Eerst na de uitspraak van de Raad van State werd het besluit definitief en

mocht de sluis het gehele jaar open staan. Dat er in 2007 en 2008 toch nog opbrengsten zijn geweest laat zich simpelweg verklaren. In verband met noordwesterstormen in de periode september t/m december in 2007 en 2008 heeft Rijkswaterstaat de sluis dicht gezet, daar anders de waterstand in de Grevelingen te hoog zou worden. In die, overigens beperkt aantal, dagen dat de sluis dicht stond, hebben de vissers alles in het werk gesteld hun schade te beperken en hebben zij nog een aantal kilo's aal kunnen vangen.

U vraagt zich misschien af waarom de vissers niet in de schieraaltrek hun fuiken plaatsen vóór de opening in de dam, om op deze wijze toch nog zoveel mogelijk aal te kunnen vangen. De vissers zouden dit wel willen, maar dit is praktisch onmogelijk. Voor de sluis staat zoveel stroom dat geen enkele fuik of net het daar houdt. De staken waaraan de fuiken en/of netten zijn bevestigd breken, hoe dik ze ook zijn, als luciferhoutjes af. Bovendien is het water daar ook te diep om fuiken en/of netten op een verantwoorde wijze te plaatsen.

Wanneer de sluis dicht staat, zoekt de aal in de schiertrekperiode de uitgang. Ze voelt intuïtief aan waar deze zich ongeveer bevindt, maar omdat deze dicht is verspreidt de aal zich over een grote afstand, langs de dam, dit alles in een poging eruit te komen. Langs de dam op de ondiepere plaatsen en daar waar geen of nauwelijks stroom is, worden de fuiken geplaatst, met het resultaat dat er goed gevangen wordt. Wanneer echter de sluis open staat, trekt de aal als het ware recht op de opening af en verdwijnt in zee om de reis naar de zee van Saragosse te ondernemen.

Er is heel veel te doen geweest, en nog steeds, over de aalstand. Deze is in heel Nederland enorm teruggelopen en de aal is dan ook op de rode lijst

gezet. Inmiddels zijn er door de overheid een aantal voorzieningen getroffen (a^{al}vangstoestand).

In de Grevelingen is evenwel de aalstand altijd goed geweest en dat is nog steeds zo. Dit komt omdat de vissers een zeer verantwoord beleid hebben gevoerd. Het aantal vissers is in de loop der jaren, in goed overleg met het Ministerie van LNV middels uitkoop nagenoeg gehalveerd, er wordt gevist met ringen die veel groter zijn dan in den lande gebruikelijk, zodat de aal een grotere ontsnappingsmogelijkheid heeft, terwijl in de loop der tijd de vissers ook de nodige glasaal in de Grevelingen hebben uitgezet.

De aalstand is in de problemen gekomen, niet zozeer door de vangst van schieraal, máár door het feit dat de glasaal in Portugal, Spanje en Frankrijk in enorme getale wordt opgevist en wordt geconsumeerd en geëxporteerd naar China. Daardoor is maar een zeer beperkt deel van de glasaal in staat de wateren in ons land te bereiken.

Ten tijde van het indienen van het verzoek was nog niet bekend dat een aalvisverbod zou worden ingevoerd. Bij de berekening van de schade is daar dan ook geen rekening mee gehouden. Dit betekent niet dat er geen schade is door het besluit, want het verbod is pas in 2009 ingevoerd. Dit betekent dat er sowieso 3 jaar lang schade is geleden. U kunt dat zien in de grafiek en zonodig bieden cliënten uitdrukkelijk aan dit te bewijzen.

De grafiek geeft een beeld van het totaal. Ik beschik over de individuele gegevens en cliënten zijn bereid deze u, zij het vertrouwelijk omdat het niet de bedoeling is dat deze individuele gegevens algemeen bekend worden, te verschaffen.

Het aalvisverbod heeft een tijdelijk karakter. Het geldt immers tot 2013. In dat jaar wordt per gebied een aalplan vastgesteld. Gelet op de ervaringen in de Grevelingen ligt het voor de hand dat vanaf 2013 weer op gebruikelijke wijze gevestigd mag worden. De visserij aldaar vertoonde immers al gedurende een reeks van jaren een opgaande lijn. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld het IJsselmeer, waar de visserij drastisch achteruit holde en nauwelijks meer voorkomt. In de Grevelingen is een goed beheer gevoerd en de verwachting is dan ook zonder meer dat de beperkingen voor de aalvisserij in 2013 voor de Grevelingen worden opgeheven.

Ik wijs er overigens op dat de maatregelen die zijn genomen met betrekking tot de openstelling op geen enkele wijze verband houden met de aalstand. Deze zijn alleen genomen in het kader van uitwisseling; de waterkwaliteit.

Cliënten bieden uitdrukkelijk aan de schade te bewijzen. Zij zijn daartoe in staat middels accountantsrapporten en anderszins en stellen deze gegevens desgewenst aan uw commissie ter beschikking. U geeft maar aan wat u nodig hebt om uw onderzoek te doen, rapport uit te kunnen brengen.

Het nadeel dat cliënten ten gevolge van het openstellen van de sluis lijden, gaat uit boven het normale maatschappelijke en/of ondernemersrisico en betreft een hele kleine groep burgers. Deze schade is dan ook onevenredig groot in vergelijking tot de schade die anderen ondervinden, terwijl cliënten als ondernemers er geen rekening mee hebben kunnen houden dat deze schade zou kunnen ontstaan. Na de evaluatie in 2003 waren immers al betrokkenen tot de conclusie gekomen dat het huidige beleid, de 30-dagenregeling, zonder meer kon worden vervolgd. Zo is het ook in het conceptplan opgenomen. De politiek gooide echter op het allerlaatste moment roet in het eten.

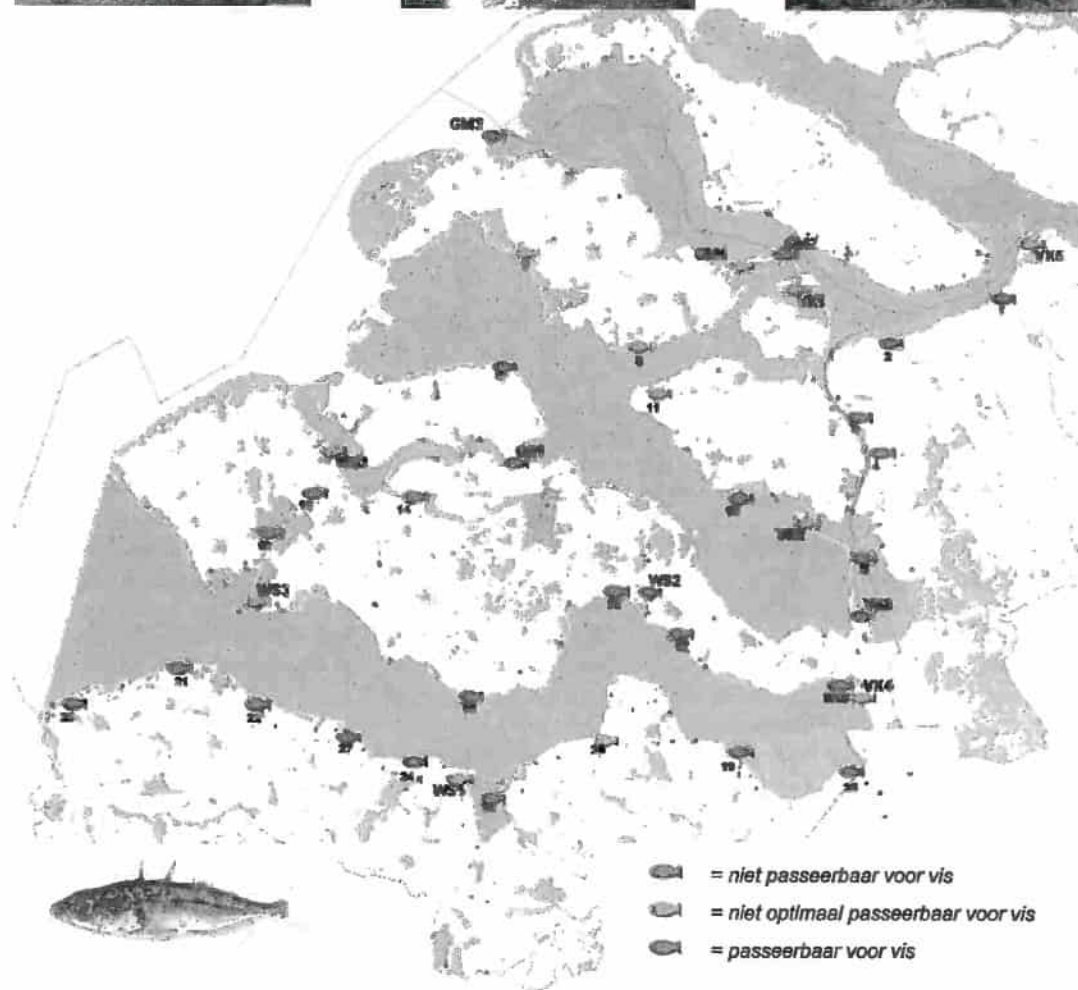
De schade heeft een causaal verband met de overheidshandeling en kan en mag in redelijkheid niet ten laste van deze kleine groep vissers blijven.

Uit de Regeling blijkt dat de schade ook anders dan door geld kan worden vergoed. De minister kan daartoe voorstellen doen, zie artikel 16 lid 2.

Cliënten zijn vissers en willen niets liever dan hun beroep kunnen blijven uitoefenen en hun bedrijven te zijner tijd aan hun kinderen overdragen. Zo is het al generaties lang gegaan. Het gaat hun dus ook niet primair om geld. Zij willen echter de kost kunnen blijven verdienen, hun bedrijven kunnen blijven voortzetten. Ze geven dan ook de minister in overweging om de schade niet alleen te compenseren in geld, maar ook op andere wijze, bijvoorbeeld door te bewerkstelligen dat mosselpercelen worden uitgegeven waarop mosselzaadinvanginstallaties kunnen worden geplaatst. In goed overleg met het Ministerie van LNV moet dit mogelijk zijn.

Het is op bovengenoemde gronden dat verzoekers persisteren bij hun verzoek.

SAMENWERKINGSOVEREENKOMST VISPASSAGES

SAMENWERKINGSOVEREENKOMST VISPASSAGES

- A. De Minister van Verkeer en Waterstaat, handelende als bestuursorgaan en als vertegenwoordiger van de Staat der Nederlanden, vertegenwoordigd door de HID van Rijkswaterstaat dienst Zeeland, de heer [REDACTED] hierna genoemd "de Staat";
- B. De Provincie Zeeland, te dezen vertegenwoordigd door de heer F.K. Hamelink, gedeputeerde portefeuillehouder water van de Provincie Zeeland te Middelburg, handelende ter uitvoering van het besluit van Gedeputeerde Staten en daartoe gemachtigd door de Commissaris van de Koningin in Zeeland, hierna genoemd "de Provincie";
- C. Waterschap Zeeuws-Vlaanderen te Terneuzen, te dezen vertegenwoordigd door de dijkgraaf, mr. drs. A.J.G. Poppelaars, handelende ter uitvoering van het besluit van het dagelijks bestuur van 21 april 2010, hierna genoemd "Waterschap Zeeuws-Vlaanderen";
- D. Waterschap Zeeuwse Eilanden, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door de dijkgraaf, mr. drs. A.J.G. Poppelaars, handelende ter uitvoering van het besluit van de algemene vergadering van 21 april 2010, hierna genoemd "Waterschap Zeeuwse Eilanden";

De Staat, de Provincie, het Waterschap Zeeuws-Vlaanderen en het Waterschap Zeeuwse Eilanden, hierna te noemen "partijen",

overwegende dat,

- het van belang is dat overgangen tussen watersystemen – in dit geval tussen Rijkswateren en regionale wateren - in beide richtingen passeerbaar zijn voor vissoorten, die voor het voltooiën van hun levenscyclus sterk afhankelijk zijn van zowel regionale als rijkswateren als leefgebied;
- het realiseren van deze passages bijdraagt aan het behalen van Europese Kaderrichtlijn Waterdoelen en uitvoering geeft aan de plannen zoals zijn vastgelegd in het Stroomgebiedbeheerplan Schelde 2010-2015, het Beheer- en Ontwikkelplan Rijkswateren 2010-2015 en de Regionale Waterplannen van waterschappen en provincies binnen het Scheldestroomgebied;
- Rijkswaterstaat Zeeland zich in het KRW-maatregelenpakket voor de planperiode 2010-2015 heeft verplicht tot een cofinanciering van vispassages tussen Rijks- en regionale wateren die zijn opgenomen in de hierboven genoemde waterplannen;
- Rijkswaterstaat Zeeland met Provincie Zeeland, waterschap Zeeuwse Eilanden, waterschap Zeeuws Vlaanderen en waterschap Brabantse Delta overleg heeft gevoerd over aan te pakken vismigratieknelpunten gedurende de planperiode 2010-2015;
- Het Waterschap Hollandse Delta en Waterschap Brabantse Delta de eerste planperiode geen knelpunten in/op de grens met Zeeland aanpakken;

zijn overeengekomen als volgt:

Artikel 1 Doel en duur van de overeenkomst

1. Partijen verplichten zich tot samenwerking gericht op het realiseren van vispassages ter hoogte van de overgangen tussen Rijkswateren en regionale watersystemen.
2. Deze overeenkomst treedt in werking op de datum van ondertekening en vervalt 31 december 2015 met het verstrijken van de planperiode van het Stroomgebiedbeheerplan Schelde 2010-2015.
3. Partijen treden uiterlijk 31 januari 2014 met elkaar in overleg voor een mogelijke verdere samenwerking voor een tweede planperiode (2016-2021) en een eventuele uitbreiding met (een) andere partij(en).

Artikel 2 Projectenlijst en planuitwerking

1. De waterschappen realiseren, overeenkomstig de beheerplannen, technische oplossingen voor de volgende vismigratieknelpunten:
 - Waterschap Zeeuws Vlaanderen: Nieuwe Sluis (2013-2015);
 - Waterschap Zeeuwse Eilanden: Maelstede (2012), Prommeisluis (2012), Loohoek (2013), Hansweert (2014), Duiveland (2x, 2014).
2. De waterschappen zijn verantwoordelijk voor de planning, het opstellen van een uitvoeringsplan incl. kostenraming en de realisatie.
3. De in artikel 2 lid 1 genoemde data gelden als inspanningsverplichting.
4. Indien de prioritering c.q. planning wijzigt ten opzichte van artikel 2 lid 1, dient in overleg met alle betrokken partijen een nieuwe planning gemaakt te worden, waarbij de datum van 31 december 2015 niet overschreden kan worden om voor cofinanciering in aanmerking te komen.

Artikel 3 Planbeoordeling

1. De waterschappen brengen het uitvoeringsplan in bij de werkgroep 'zoet-zoutovergangen en visintrek'.
2. De hierboven genoemde werkgroep beoordeelt het uitvoeringsplan en toetst het plan waarbij de notitie 'Kwaliteitstoets SNIP 3 voor KRW projecten' van het Programmabureau Uitvoering KRW-maatregelen als leidraad wordt gebruikt (bijlage 1). De toetsing wordt vastgelegd in een verslag.
3. Het waterschap stuurt een schriftelijk verzoek tot cofinanciering aan Rijkswaterstaat Zeeland, voorzien van het toetsingsverslag en het uitvoeringsplan.
4. Binnen 4 weken na ontvangst van het verzoek tot cofinanciering stuurt Rijkswaterstaat Zeeland een reactie, instemmend of afwijzend, met vermelding van de hoogte van de financiële bijdrage en de benodigde gegevens t.b.v. het verzenden van de factuur.
5. Na het ontvangen van de goedkeuring kan het waterschap overgaan tot aanbesteding en realisatie van de werkzaamheden, mits voldaan aan overige relevante verplichtingen.

Artikel 4 Financiering

1. De waterschappen zijn verantwoordelijk voor een sluitende financiering van de projecten;
2. Rijkswaterstaat Zeeland heeft als cofinanciering maximaal 576.000 euro beschikbaar voor het verbeteren van vispassages van en naar polders;
3. Rijkswaterstaat Zeeland financiert 50% per locatie (zie lid 5) met een maximum tot €150.000, waarbij geldt: op = op (i.v.m. lid 2);
4. In geval sprake is van aanvullende financiering (b.v. subsidie synergiegelden), heeft het in lid 3 genoemde percentage betrekking op het restbedrag (kosten na aftrek van de aanvullende financiering);
5. De financiële bijdrage van Rijkswaterstaat Zeeland is alleen bedoeld voor voorzieningen die de basisfunctie vismigratie betreffen; de kostenraming dient derhalve inzicht te geven in de kosten die direct te maken hebben met vispasseerbaarheid;
6. Bij akkoord (zie artikel 3 lid 4) verzendt Rijkswaterstaat Zeeland een verklaring met daarin het bedrag dat het waterschap na realisatie kan declareren bij Rijkswaterstaat Zeeland;
7. Indien na de aanbesteding blijkt dat de werkelijke kosten afwijken ten opzichte van het toegezegde te declareren bedrag wordt Rijkswaterstaat Zeeland hiervan in kennis gesteld en worden zondig afspraken gemaakt over eventuele bijstelling van de toegezegde bijdrage, zoals bedoeld in lid 6 (geldt mee- en tegenvallers).

Artikel 5 Samenwerking en communicatie

1. Provincie Zeeland is trekker van de werkgroep 'zoet-zoutovergangen en visintrek'. De rol van de provincie is hierbij het bewaken van de voortgang van uitvoering van KRW-maatregelen, het initiëren van synergiekansen en mogelijkheden, zoals koppeling van vismigratie in combinatie met andere rijksdoelen (Ecologische verbindingzones, Natte As en Ecologische Hoofdstructuur) en het daarbij zoeken naar aanvullende financieringsmogelijkheden.
2. De waterschappen melden in de hierboven genoemde werkgroep de voortgang van de projecten zoals genoemd in artikel 2. De werkgroep heeft naast voortgangbewaking een toetsende rol (zie artikel 3 lid 2).
3. De externe communicatie wordt verzorgd door de waterschappen. Bij alle vormen van communicatie (zowel intern als extern) zullen alle samenwerkende partijen genoemd worden - indien relevant inclusief vermelding van logo's- waarbij duidelijk wordt dat Rijkswaterstaat Zeeland zorgdraagt voor cofinanciering.

Artikel 6 Nakoming

1. Indien één van de partijen tekortschiet in de nakoming van één of meer verplichtingen uit deze overeenkomst, zal deze door een andere partij in gebreke worden gesteld middels een aanmaning en een termijn voor nakoming, tenzij nakoming van de betreffende verplichting reeds blijvend onmogelijk is, in welk geval de nalatige partij onmiddellijk in gebreke is. De partij die de ander in gebreke stelt, geeft hiervan onverwijld kennis aan de andere partijen.
2. De partij, die na ingebrekestelling nog toerekenbaar tekortschiet in de nakoming van zijn verplichtingen uit deze overeenkomst, is aansprakelijk voor vergoeding van de door de andere partijen geleden schade.

Artikel 7 Geschillen

Alle geschillen welke uit deze overeenkomst mochten voortvloeien – daaronder begrepen die slechts door één van de partijen als zodanig wordt beschouwd - worden beslecht door de bevoegde burgerlijke rechter te Middelburg.

Aldus opgemaakt en in 4-voud ondertekend te Middelburg

datum: 28 april 2010

de Staat,

de Provincie,
(F.K. Hamelink),

Waterschap Zeeuws-Vlaanderen,
(J. Dees),

Waterschap Zeeuwse Eilanden,
(mr. drs. A.J.G. Poppelaars)

BIJLAGE 3

DEN HOLLANDER ADVOCATEN

anno 1934

Mr A.A. den Hollander
Mr G.J. Helmig
Mr J. van Groningen
Mr W.M. Bijloo
Mr A.P. Cornelissen
Mr J.M. van der Wulp
Mw Mr N. Robijn-Meijer
Mw Mr A.S. van Duijvenvoorde
Mr A. Buth
Mw Mr M. Trouwborst

Schadecommissie Rijkswaterstaat
Postbus 455
5240 AL ROSMALEN

Adviseur:
[REDACTED]

Juridisch medewerkers:
[REDACTED]

Oostelijke Achterweg 82
Postbus 50
3240 AB Middelharnis

Behandeld door : [REDACTED]
E-Mail : [REDACTED]@denhollander.nl

Telefoon 0187 - 48 50 00
Telefax 0187 - 48 61 62
Website: www.denhollander.nl
Rabobank 34.20.59.300 derdengelden

Middelharnis, 6 december 2011

Inzake : Vereniging van beroepsvissers 'De Grevelingen'
Uw ref. : 1372.9-B3/gb/sg
Onze ref. : AA/AC/113611

Geachte commissie,

Cliënten hebben kennis genomen van uw conceptrapport. Zij kunnen zich in grote lijnen daarmee verenigen, doch hebben nog een aantal punten die zij graag opgenomen willen zien en die naar hun oordeel tot gevolg dienen te hebben dat het rapport moet worden aangepast.

Cliënten zijn met uw commissie van oordeel dat er een causaal verband is tussen de uitvoering van het besluit van de Staatssecretaris en de inkomstenderving die zij dientengevolge hebben geleden.

In 2009 is, zoals u bekend, een algemeen verbod ingevoerd om op aal te vissen in de maanden oktober en november. Gelet op dit verbod, de kosten van het uitzetten van fuiken, was het niet verantwoord om voor de resterende schieraaltrekperiode, die loopt tot eind december, de visserij ter hand te nemen. Cliënten hebben in verband met dit verbod, gebaseerd op Europese regelgeving, een schadevergoeding ontvangen van € [REDACTED] per bedrijf, ofwel het maximum toegekende bedrag.

- 2 van 3 -

Middelharnis, 6 december 2011

AA/AC/113611

Inzake: Vereniging van beroepsvissers 'De Grevelingen'

In 2010, 2011 en naar verwachting ook in 2012 is en zal een verbod om gedurende een bepaalde periode op aal te vissen, wederom (worden) opgelegd. Over het jaar 2010 is de schadeloosstelling op andere wijze berekend dan die over 2009. Bij de berekening van de schade over 2010 zijn bepalend de inkomsten die de vissers hebben gehad over de referentie jaren welke zijn vastgesteld op 2006, 2007 en 2008. Omdat gedurende deze jaren, althans een deel daarvan, cliënten ten gevolge van het open stellen van de sluis niet op de gebruikelijke wijze hebben kunnen vissen c.q. hun inkomsten door deze openstelling ernstig zijn teruggelopen, ontvangen zij over 2010 en volgende jaren – totdat het verbod wordt opgeheven - een aanzienlijk lagere schadeloosstelling. Het verschil tussen hetgeen zij ontvangen en zij normaal gesproken zouden hebben ontvangen wanneer zij op de gebruikelijke wijze hadden kunnen vissen, vormt dus een schade die naar hun oordeel eveneens voor vergoeding in aanmerking komt.

Cliënten delen uw visie dat zij niet stil hebben gezeten. Zij hebben de afgelopen jaren vele alternatieven voorgedragen voor vervangende visserijen. Zo hebben zij gevraagd om het kreeftenseizoen te verlengen, op andere soorten vis te mogen vissen, de oesterpercelen verder uit te breiden etc. etc. De overheid heeft echter aan al deze verzoeken geen gevolg gegeven, zodat cliënten nog steeds in hun visserijmogelijkheden beperkt zijn. Zij mogen in feite alleen op aal vissen. Het is de wens van cliënten om de visserijmogelijkheden uit te breiden, maar daarvoor hebben zij de medewerking van de overheid nodig. Mogelijk kan Rijkswaterstaat daarin een rol spelen. Dat zou cliënten aangenaam zijn, want zij hebben veel liever visrechten dan geld. Zij zouden mogelijk gecompenseerd kunnen worden door uitbreiding van oesterpercelen, uitgifte van mosselpercelen in de Oosterschelde etc.

U noemt in uw rapport de mogelijkheid om op wolhandkrab te vissen. Deze vissoort komt wel op de rivieren voor maar helaas niet in de Grevelingen. Daarin bevindt zich wel kreeft, doch zoals aangegeven mogen cliënten slechts gedurende een beperkte periode daarop vissen.

Tenslotte:

In uw rapport stelt u op blz. 9 in de eerste alinea, met verwijzing naar jurisprudentie, dat het hanteren van een ondergrens van 15% van de omzet op jaarbasis aanvaardbaar is. Naar aanleiding daarvan merken cliënten allereerst op dat zij voor hun aalvisserij uitsluitend en alleen zijn aangewezen op de Grevelingen en het hen van overheidswege niet is toegestaan elders de aalvisserij uit te oefenen. Bovendien mag niet uit het oog worden verloren dat deze wijziging als een donderslag bij heldere hemel kwam, want in het concept stond dat de sluis, zoals al jaren te doen gebruikelijk en met de aalvissers

- 3 van 3 -

Middelharnis, 6 december 2011

AA/AC/113611

Inzake: Vereniging van beroepsvissers 'De Grevelingen'

overeengekomen, gedurende 30 dagen per jaar gesloten zou zijn. Van het een op het andere moment werd dit, na een actie van Vroege Vogels, gewijzigd in een jaarrond opening. Zou al met een percentage gewerkt moeten worden, hetgeen cliënten op grond van het vorenstaande betwisten, dan zijn zij van oordeel dat het percentage uitsluitend en alleen over de aalvisserij mag worden berekend.

Met vriendelijke groot

> Retouradres: Postadres: Postbus 5014 4330 KA Middelburg

Schadecommissie Rijkswaterstaat
t.a.v. de heer [REDACTED]
Postbus 455
5240 AL Rosmalen

Rijkswaterstaat Zeeland

Poelendaelesingel 18
4335 JA Middelburg
Postadres: Postbus 5014
4330 KA Middelburg
T (0118) 62 20 00
F (0118) 62 29 99

Contactpersoon

Ing. [REDACTED]
T 0118-622449
[REDACTED]@rws.nl

Datum 28 november 2011
Onderwerp Verzoek nadeelcompensatie Vereniging van Beroepsvissers 'De Grevelingen'

Ons kenmerk:
RWS/DZL-2011/5545

Uw kenmerk:
1372.9-B6/gb/l

Bijlage(n):
4

Geachte heer [REDACTED]

Op 18 oktober 2011 ontving ik het conceptdeskundigenadvies d.d. 13 oktober jl. inzake het verzoek om nadeelcompensatie van de Vereniging van Beroepsvissers 'De Grevelingen'. Zij claimen schade te hebben geleden ten gevolge van het beëindigen van de zgn. 30-dagenregeling. Dit betreft een unieke en uitzonderlijke regeling, omdat nergens in Nederland bestuursorganen het besluit nemen om sluisen op verzoek van vissers te sluiten. Dit kennelijk met het doel te voorkomen dat vis wegzwemt voordat de vissers die kunnen vangen. De regeling was op het moment dat die werd getroffen al buitengewoon, maar sinds de vaststelling van het Waterbeheersplan 1999 - 2003 opgetreden ontwikkelingen maken die regeling nog uitzonderlijker, zodanig dat in redelijkheid niet meer van de Staatssecretaris kon worden verwacht om deze tegennatuurlijke maatregel te continueren. Opgemerkt wordt dat de openstelling in de eerste plaats is bedoeld voor een maximale uitwisseling tussen de Grevelingen en de Noordzee. Specifiek voor het Grevelingenmeer geldt dat het unieke zoute ecosysteem van het meer in stand moet worden gehouden. Het is evident dat het sluiten van sluisen daar niet bij past. Waar de vissers stellen dat zij in hun vangstmogelijkheden worden beperkt (quod non) moet geconcludeerd worden dat de palingstand juist kan worden bevorderd door meer uitwisselingsmogelijkheden tussen Noordzee en Grevelingenmeer.

De MIRT-Verkenning Grevelingenmeer heeft in 2010 aangetoond dat er steeds minder zuurstof in het water van het Grevelingenmeer zit. Vissen zijn gevoelig voor lage zuurstofconcentraties. Het probleem wordt geleidelijk ernstiger. In de periode juli-augustus 2010 is grote sterfte van het bodemleven waargenomen. Volgens deze verkenning kan het Grevelingenmeer worden gered door grote doorlaatopeningen te maken in de Brouwersdam (de afsluiting van de Noordzee) en eventueel de Grevelingendam (de afsluiting van de grote rivieren).

Uit bovenstaande mag blijken dat er meer maatregelen dan thans genomen noodzakelijk zijn om het grootste zoutwatermeer van Europa weer gezond te maken. Ergo een maximale uitwisseling is ook van eminent belang voor de visserijsector.

In uw conceptadvies wordt een paragraaf over het afnemen van de palingstand en de verminderde intrek van glasaal node gemist. Van 1950 tot 1980 was de intrek van glasaal grillig, met een plek rond 1960. Als mogelijke oorzaken worden onder meer genoemd: overbevissing, de aanwezigheid van toxische stoffen, predatie, klimaatfactoren, verminderde migratiemogelijkheden en habitatverlies.

Rijkswaterstaat Zeeland

Datum

28 november 2011

Ons kenmerk:

RWS/DZL-2011/5545

Alle paling in Europa behoort tot één bestand, dat sinds 1980 afneemt en zich al enige jaren op een historisch dieptepunt bevindt. De Europese Unie heeft landen als Nederland verplicht te werken aan herstel van de paling, maar het is de vraag of de huidige herstelplannen wel goed genoeg zullen zijn. Ook in Nederland is het volwassen palingbestand in vijftig jaar met 95% afgenomen. De hoeveelheid jonge aal die binnentrekt vanuit zee is slechts ongeveer 1% van de hoeveelheid die in 1980 binnentrok. Alarmerende cijfers, die zeker niet voorbij kan zijn gegaan aan het Grevelingenmeer. Niet zonder reden staat de paling op de Rode- en Cites-Appendix II-lijst.

Nu deze niet onbelangrijke factor door u nog niet in het onderzoek is betrokken kan van het aantonen van enige omzetting ten gevolge van het tenietdoen van de 30-dagenregeling geen sprake zijn. Wel is aangetoond dat de terugval van het aalbestand een wijdverbreid gegeven is, dat zeker niet voorbij kan zijn gegaan aan het Grevelingenmeer. De onderaan deze brief ingevoegde grafieken geven een soortgelijke situatie aan in een ander binnenmeer namelijk het IJsselmeer.

In het conceptdeskundigenadvies wordt aangegeven dat verzoekers na openstelling van de sluis geen fuiken meer konden plaatsen in de nabijheid ervan. Dit in verband met een te sterke stroming waardoor het plaatsen van fuiken technisch niet mogelijk is.

Voor zover mij bekend is heeft er nooit (legaal) vistuig gestaan direct voor de opening van de sluis in de Brouwersdam. Dit is ook niet toegestaan op grond van de op 5 april 1995 verleende vergunning. Zie onder voorschriften punt 4: "Het stellen van fuiken (...) is verboden, wanneer bij het functioneren van de sluisen stroomsnelheden worden waargenomen."

Wel mag behoudens bijzondere omstandigheden aan beide zijden van het object buiten de damwanden en buiten het hoofdvaarwater vistuig geplaatst worden en dit gebeurde ook. De fuiken stonden in het najaar met de schieraaltrek aan weerszijden van de uit/Instroomopening van de Brouwerssluis en ook langs de haveningang van de Middelpaathaven (zie de bijlagen 2 t/m 4). Het water voor de opening van de sluis is overigens ca. 10 meter diep. De Brouwersdamsluis staat zo veel mogelijk jaarrond open. Dit was ook het geval toen de 30-dagen regeling nog bestond.

Onjuist is naar mijn mening de opvatting van de commissie dat in de akte waarin het aalvisrecht is verleend geen bijzondere voorwaarden zijn opgenomen welke zien op een dulden van vergunninghouder dat het recht op enigerlei wijze beperkt wordt. Van toepassing is de akte van verhuring van visrecht voor de periode ingaande 1 juli 2001 en eindigende op 30 juni 2007. Bij brief van 5 juli 2007 van het ministerie van LNV wordt deze automatisch verlengd voor een periode van 6 jaar, te weten van 1 juli 2007 t/m 30 juni 2013. In de algemene voorwaarden behorende bij de akte staat in artikel 13, lid 1 vermeld dat: "De huurder afstand doet van alle aanspraken welke hij tegenover de Staat zou doen gelden (...) door welke oorzaak dan ook ontstaan." De bedoeling van dit artikel wordt mijns inziens nog eens versterkt door het bepaalde in lid 1 onder a. van het volgende artikel. De overeenkomst kan eenzijdig worden beëindigd indien enig openbaar belang dit vordert.

Uw voorlopig oordeel dat er een beginsel van causaal verband kan worden aangetoond valt sterk te betwijfelen. Het landelijk beleid is immers gericht op het maken van meer vispassages en het vissen in de nabijheid van kunstwerken te verbieden. Dit draagt bij aan de trek van de jonge paling landinwaarts. Dit wordt ondersteund in het rapport van de CvB: "Mogelijkheden voor aalherstel in Nederland; optimalisatie van de ultrek van kansrijke schieraal".

Rijkswaterstaat Zeeland

Datum
28 november 2011

Ons kenmerk:
RWS/DZL-2011/5545

Conclusie moet zijn:

- dat beëindiging van de 30 dagenregeling een positieve invloed heeft op de palingstand en in overeenstemming is met het Europees- en rijksbeleid dienaangaande;
- de vergunning voor het plaatsen van fuiken c.a. het vissen bij het functioneren van de sluizen indien stroomsnelheden worden waargenomen niet toelaat;
- de akte van verhuring van visrecht zoals genoemd geen aansprakelijkheid jegens de Staat aanvaardt.

Hoogachtend,

DE STAATSSECRETARIS VAN INFRASTRUCTUUR EN MILIEU,
Namens deze,
HET HOOFD VAN DE AFDELING BESTUURLIJK JURIDISCHE ZAKEN EN VASTGOED;

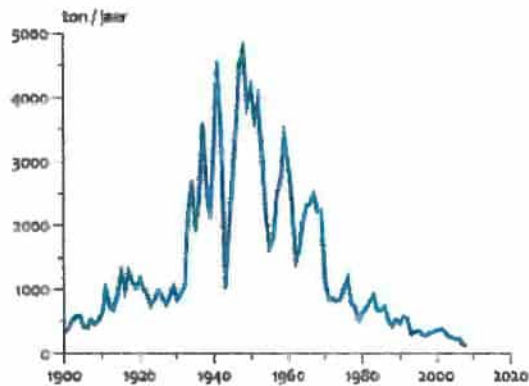
Bijlage 1

Rijkswaterstaat Zeeland

Veltingaanvoer paling rond IJsselmeer

Datum
15 november 2011

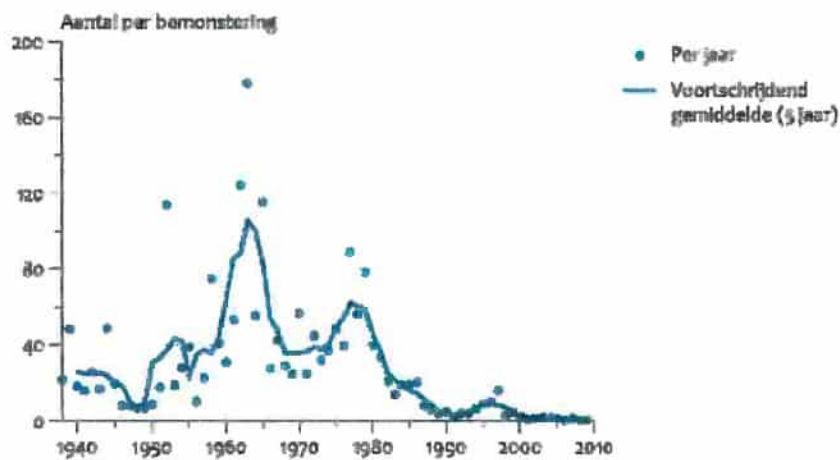
Ons kenmerk:
-

Bron: Imares.

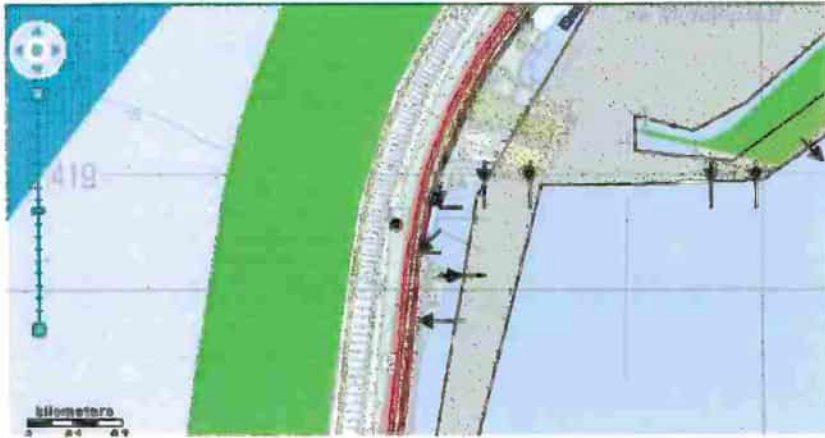
PBL/epri0/027
www.compendiumvoordeleefomgeving.nl

Intrek glasaal in IJsselmeer

Bron: Imares.

PBL/epri0/027
www.compendiumvoordeleefomgeving.nl

Bijlage 2.

→ fuiken.

bylage 3.

9802 21 8

De stobben staan hier aan de zuidzijde van de stuus.

, bijlage 4.

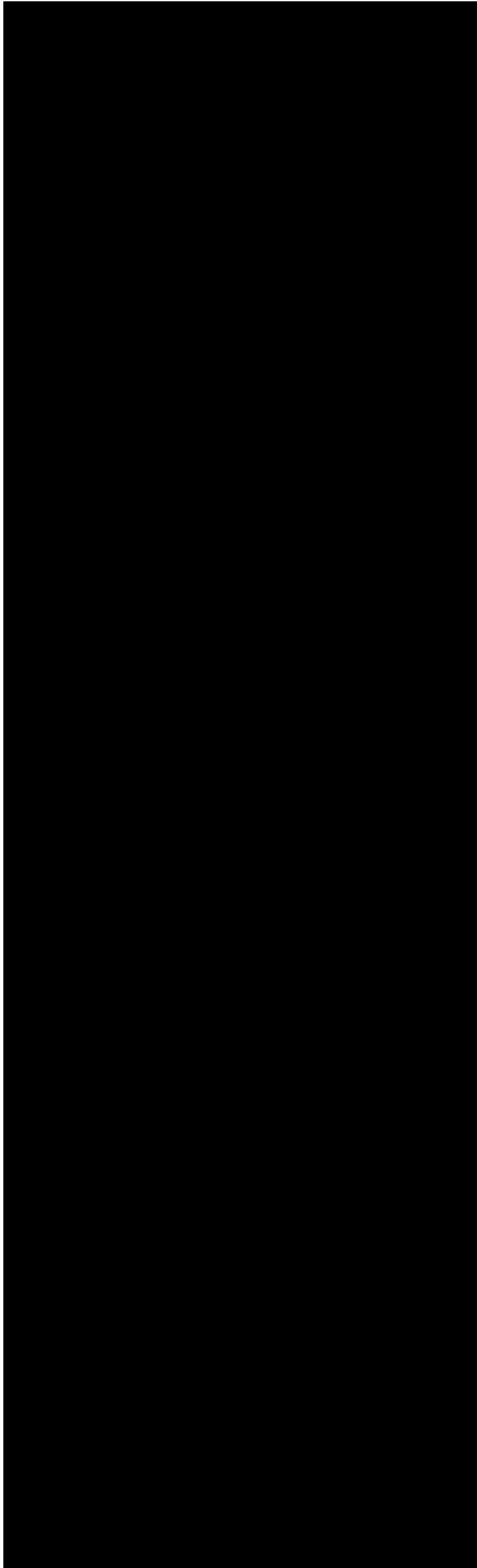

BIJLAGE 4

5.1.1c

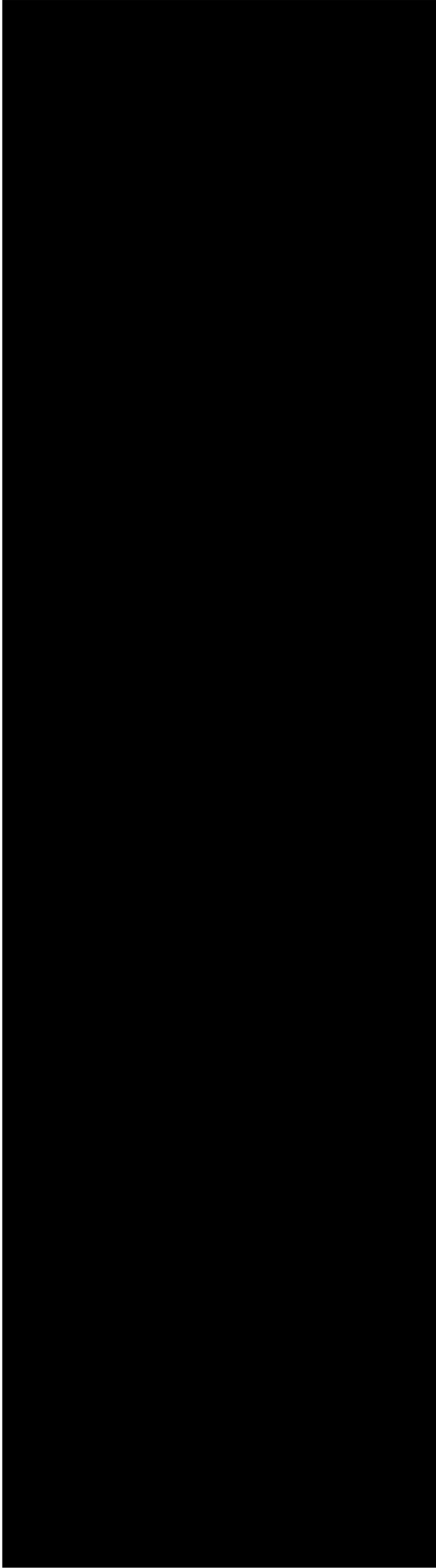

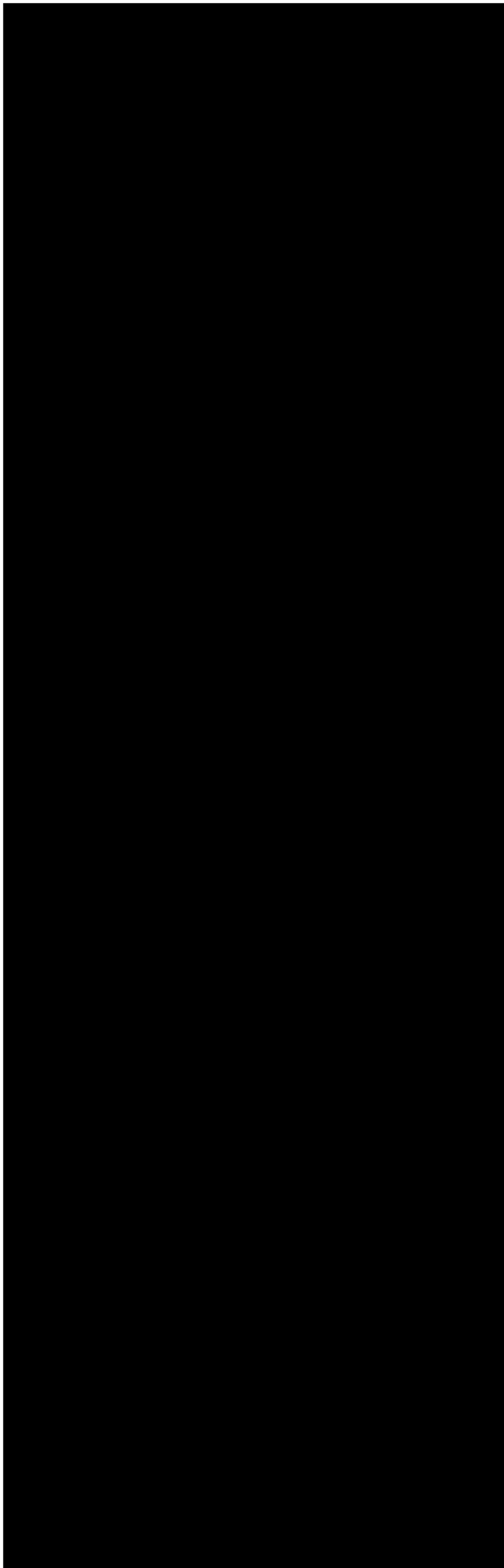
5.1.1c

5.1.1c

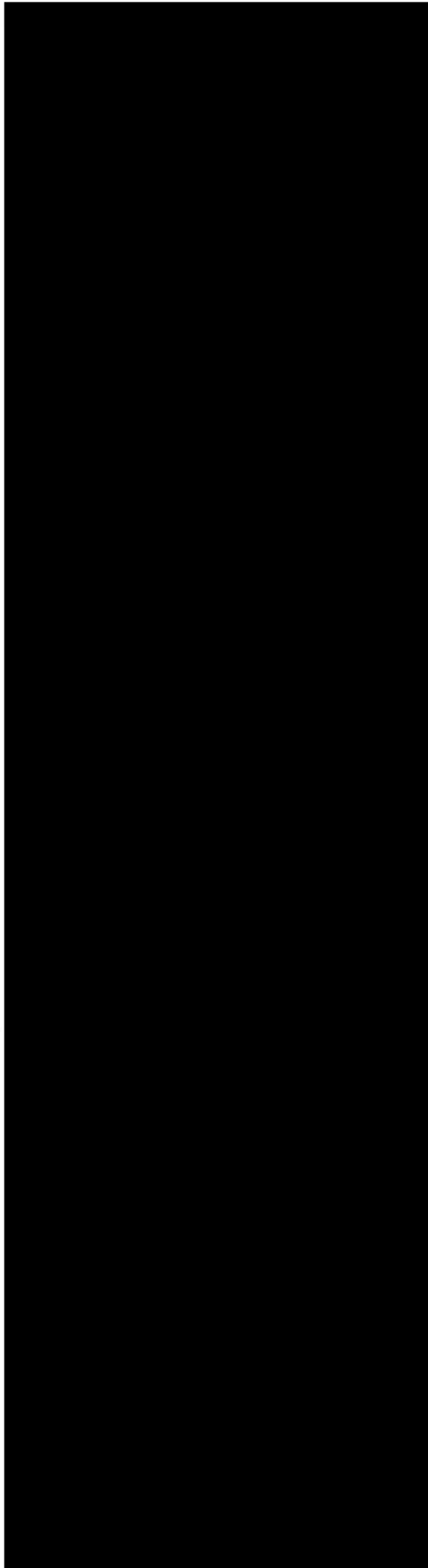

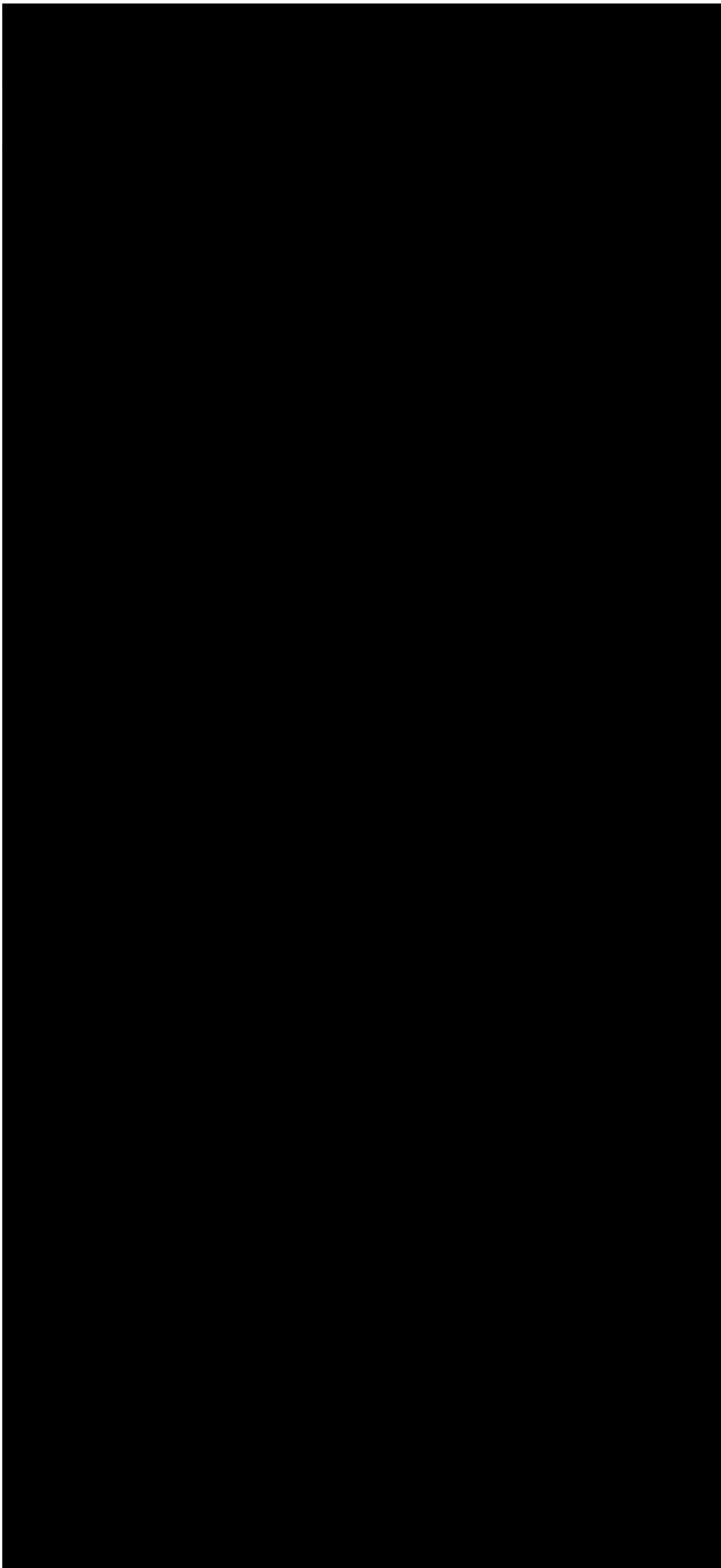
5.1.1c

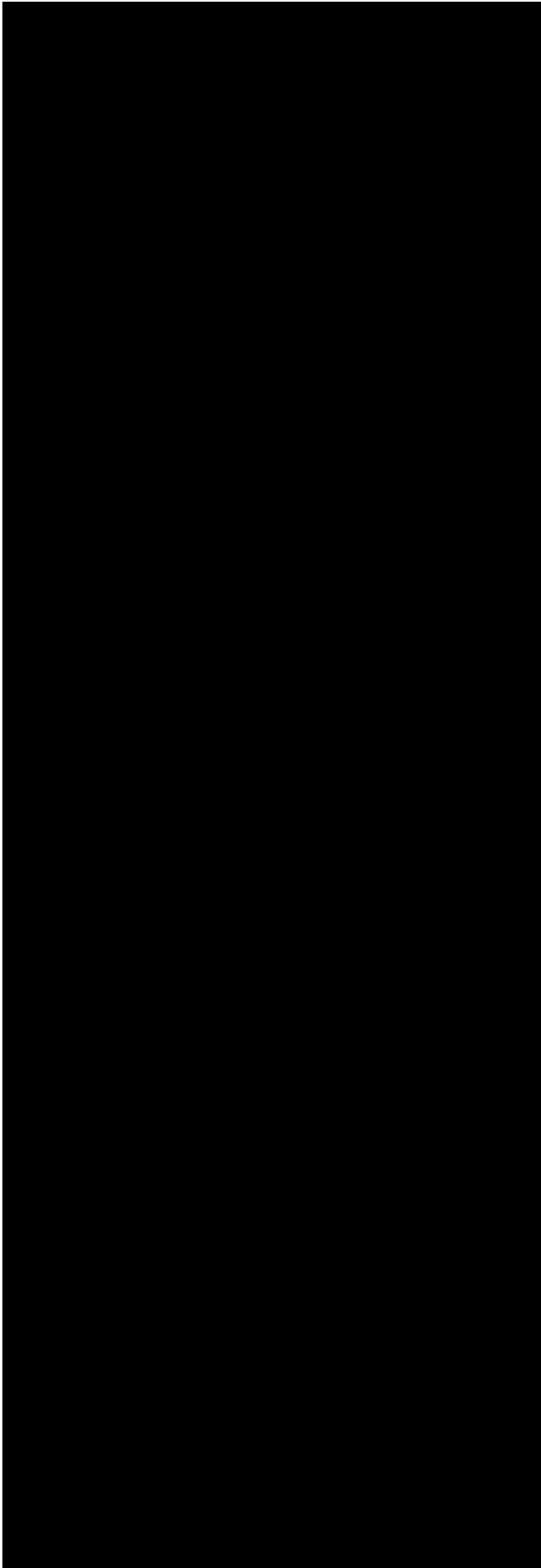

5.1.1c

5.1.1c

BIJLAGE 5

DEN HOLLANDER ADVOCATEN

anno 1934

Per e-mail vooraf: [REDACTED]@gloudemans.nl

Schadecommissie Rijkswaterstaat
t.a.v. de heer [REDACTED]
Postbus 455
5240 AL ROSMALEN

INGEKOMEN 28 JAN 2013

Behandeld door : [REDACTED]
E-Mail : [REDACTED]@denhollander.nl

Mr A.A. den Hollander
Mr G.J. Helmig
Mr J. van Groningen
Mr W.M. Bijloo
Mr A.P. Cornelissen
Mr J.M. van der Wulp
Mw Mr N. Robijn-Meijer
Mw Mr A.S. van Duijvenvoorde
Mr A. Buth
Mw Mr M. Trouwborst

Adviseur:
Mr L.J. den Hollander

Juridisch medewerker:
Mw Mr M.I.J. Toonders

Oostelijke Achterweg 82
Postbus 50
3240 AB Middelharnis

Telefoon 0187 - 48 50 00
Telefax 0187 - 48 61 62
Website: www.denhollander.nl
Rabobank 34.20.59.300 derdengelden

Middelharnis, 25 januari 2013

Inzake : Vereniging van beroepsvissers 'De Grevelingen'
Uw ref. : 1372.9-B3/gb/sg
Onze ref. : AA/113611

Geachte commissie,

Dank voor toezending van uw concept deskundigenadvies d.d. 5 november 2012.

Clënten zijn u erkentelijk voor de wijze waarop u het rapport hebt samengesteld. Het is een overzichtelijk, goed leesbaar rapport. Ook inhoudelijk kunnen cliënten zich daarin grotendeels -zij het dat zij op onderdelen commentaar hebben, omdat, naar hun oordeel, uw commissie met bepaalde feiten en/of omstandigheden geen dan wel onvoldoende rekening heeft gehouden- vinden.

Bij het leveren van dit commentaar zullen cliënten de door u gemaakte indeling aanhouden, waarbij opgemerkt zij, dat zij allereerst verwijzen naar al hetgeen zij in eerdere instantie hebben aangevoerd en het aldaar gestelde handhaven, tenzij daarvan hierna uitdrukkelijk wordt afgeweken.

Ad 2: schadeoorzaak

Aalbeheersplan

- 2 van 9 -

Middelharnis, 25 januari 2013

AA/113611

Inzake: Vereniging van beroepsvissers 'De Grevelingen'

Het verbod om in de periode september t/m november te vissen geldt ook nog in 2013. In dit jaar worden de resultaten van het in oktober 2009 ingestelde verbod geëvalueerd. Met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid zullen aan de hand daarvan nieuwe richtlijnen worden opgesteld. De praktijk leert dat dit de nodige tijd in beslag neemt. De aalvissers gaan er dan ook van uit dat in ieder geval dit jaar niet gevist zal mogen worden.

Zij wijzen er op dat in het geval de aalvisserij weer wordt toegestaan in de periode september t/m november, zij opnieuw schade zullen lijden ten gevolge van het Waterbeheersplan. Volgens dit plan namelijk dient de sluis het gehele jaar open te blijven.

Het aalvisverbod ziet op een beperkte periode van het jaar, te weten september t/m november. Het betreft hier de zgn. schieraaltrekperiode. Juist deze periode is voor cliënten van bijzonder groot belang voor het verkrijgen van inkomsten uit de aalvisserij. Het merendeel van hun omzet wordt namelijk, zo leert de praktijk, in die periode behaald. Omdat genoemde periode voor de aalvisbedrijven van cliënten van eminent belang is, werd dan ook, totdat het aangevochten besluit (de jaarrondopenstelling) werd genomen, de sluis gedurende 30 dagen gesloten. De tijdstippen van sluiting werden in goed overleg met cliënten bepaald en waren o.a. afhankelijk van weersomstandigheden, maanstand etc., kortom gericht op de aalvisserij.

Het aalvisplan trad in oktober 2009 in werking en had tot gevolg dat cliënten vanaf dat moment niet meer op aal mochten vissen. In september 2009 gold dit verbod evenwel niet. Gewoonlijk wordt al in september op aal gevist en vóór 2007 werd op verzoek van cliënten de sluis in september al meerdere dagen gesloten in het kader van de zgn. 30-dagenregeling.

Doordat de sluis in september 2009 niet meer mocht worden gesloten en dus de gehele maand open bleef staan, hebben cliënten wel degelijk schade geleden. Cliënten vinden uw oordeel dat vooralsnog niet aannemelijk is geworden dat de gemiste omzet in 2009 toe te rekenen is aan het Waterbeheersplan onjuist en verzoeken u dit bij te stellen.

Ad 3: Procedure

3.5 Eerste conceptadvies

In hun commentaar op het eerste concept hebben cliënten aangegeven dat zij een vergoeding hebben ontvangen in verband met het instellen van het aalvisverbod. Deze

vergoeding is berekend op basis van de behaalde resultaten in de aalvisserij in de jaren 2006, 2007 en 2008. Zij hebben minder gekregen dan waarop zij normaal gesproken recht hebben en vorderen het verschil in het kader van de Nadeelcompensatieregeling als schadepost.

Uw commissie stelt dat zij met deze redenering niet kan instemmen en cliënten zich daarover met het bevoegd gezag dienen te verstaan. Naar het oordeel van cliënten ziet uw commissie daarbij over het hoofd dat de schaderegeling op basis van het Aalvisplan op duidelijk omschreven criteria is gebaseerd, te weten de vangsten in een bepaalde periode. De schadeuitkerende instantie heeft deze op juiste wijze, aan de hand van de door cliënten behaalde inkomsten berekend, zodat er geen enkele aanleiding is om daarover bij deze instantie te klagen.

Het probleem wordt veroorzaakt doordat cliënten in de referentiejaren minder hebben besomd dan in de jaren daarvoor. Dit werd veroorzaakt doordat van de drie referentiejaren er één jaar was waarin de sluis, op basis van de gebruikelijke regeling, 30 dagen dicht was en in twee jaren de sluis het gehele jaar open. Die minderopbrengsten ten opzichte van voorgaande jaren zijn uitsluitend en alleen het gevolg van het openstellen gedurende het jaar rond van de sluis. Cliënten menen dan ook dat zij aanspraak op vergoeding kunnen maken.

Ad 4: Toerekening

Ad 4.2 Causaal verband

Nadat uw commissie onder 4.1 terecht heeft overwogen dat als schadeoorzaak moet worden aangewezen het besluit van de staatssecretaris tot continuering van het Waterbeheersplan heeft zij onder 4.2 gesteld dat er in beginsel een causaal verband kan worden aangetoond tussen (de uitvoering) van het besluit van de staatssecretaris en de inkomensderving van verzoekers.

Cliënten kunnen zich met het gestelde onder 4.1 en 4.2 verenigen, met dien verstande dat zij van oordeel zijn dat dit verband niet alleen voor 2007 en 2008 aanwezig is, maar ook voor september 2009, zie hetgeen zij hiervoor onder Ad 2: Aalvisplan hebben gesteld.

Ad 4.4 Abnormale last

- 4 van 9 -

Middelharnis, 25 januari 2013

AA/113611

Inzake: Vereniging van beroepsvissers 'De Grevelingen'

Uw commissie stelt dat zij na het uitbrengen van het eerste concept inzicht heeft gekregen in de algemene voorwaarden.

Rijkswaterstaat heeft in haar commentaar op het eerste concept aangegeven dat deze voorwaarden het toekennen van een schadevergoeding in de weg staan, omdat in deze voorwaarden is opgenomen dat huurder afstand doet van alle aanspraken welke hij tegenover de Staat zou kunnen doen gelden wegens schade bij de uitoefening van het huurrecht, door welke oorzaak dan ook ontstaan.

Primair merken cliënten op dat deze voorwaarden hen nimmer zijn overhandigd. Op grond van het bepaalde in artikel 6:233 juncto 6:234 BW vernietigen cliënten deze algemene voorwaarden. Voorts zijn cliënten van oordeel dat dit beding, zo deze voorwaarden al van toepassing zijn, quod non, vernietigd dient te worden omdat dit onredelijk bezwarend is. Met uw commissie zijn cliënten voorts van oordeel dat het niet redelijk is dat in het geval een besluit van overheidswege tot onevenredige schade lijdt, waarvan in casu sprake is, de Staat zich met beroep op deze bepaling zou kunnen ontdoen van haar verplichting tot schadevergoeding. Zij achten deze stellingname van de Staat onbehoorlijk.

Cliënten delen de opvatting van uw commissie dat zich feiten en omstandigheden kunnen voordoen, waardoor een individueel belang ten gevolge van een maatregel zodanig zwaar getroffen wordt, dat het uit die maatregel voortvloeiende nadeel redelijkerwijs niet ten laste van de betrokkene dient te blijven. Dit is ook in overeenstemming met de geldende jurisprudentie. Met verwijzing naar hetgeen zij in eerdere stukken hebben gesteld, stellen cliënten dat van een dergelijke situatie in casu sprake is. Zij zijn dan ook van oordeel dat zij recht hebben op vergoeding van de door hen gestelde schade.

Uw commissie overweegt dat een percentage van 15% van de omzet op jaarbasis vanwege het normaal maatschappelijk risico voor eigen rekening dient te komen en acht dit niet ongebruikelijk en beroept zich daarbij op de uitspraak van de Afdeling van 19 december 2007. Cliënten kunnen zich daarmee niet verenigen en komen daarop terug op blz. 7 (maatschappelijk risico).

Uit de overweging van uw commissie op pagina 11 blijkt dat zij van oordeel is dat bij de beoordeling van de schade ook rekening moet worden gehouden met de vangsten van schaaldieren zoals kreeft en met de mogelijkheid voor verzoekers om elders alternatieve bronnen van inkomsten te genereren.

- 5 van 9 -

Middelharnis, 25 januari 2013

AA/113611

Inzake: Vereniging van beroepsvissers 'De Grevelingen'

Cliënten zijn van oordeel dat bij de beoordeling van de schade uit de aalvisserij geen rekening mag worden gehouden met de opbrengsten die zij verkrijgen door de visserij op kreeft of anderszins. Het zijn verschillende bedrijfsonderdelen en het gaat niet aan deze op één hoop te gooien. Cliënten wijzen in dit verband op het arrest Meiland/Staat van 3 april 1998 (AB 1998, 256). In dit arrest heeft de Hoge Raad bepaald dat, kort gezegd, met inkomsten uit andere activiteiten die de benadeelde uitoefent, geen rekening mag worden gehouden. Zou dit wel worden gedaan, aldus de raad, dan zou dit leiden tot een niet naar objectieve criteria te rechtvaardigen en slechts op draagkrachtverschillen berustend onderscheid.

Daarnaast dienen de inkomsten uit andere bedrijfsactiviteiten dan de aalvisserij buiten beschouwing te worden gelaten, omdat deze activiteiten juist ook van overheidswege gecreëerd c.q. toegestaan zijn teneinde de aalvissers te compenseren voor het feit dat de Grevelingen niet, zoals destijds uitdrukkelijk is toegezegd, een natuurlijk verzoet water is geworden maar integendeel, het zoutste water van heel Nederland. Terwijl de aanzienlijke investeringen die cliënten destijds hebben gedaan, zo ook de afstand destijds van mosselvisrechten, op deze toezegging, een natuurlijk verzoet Grevelingen, was gebaseerd. Juist ook omdat de Grevelingen een natuurlijk verzoet water zou worden, is hen destijds van overheidswege opgelegd dat zij alleen in de Grevelingen mogen vissen en niet daarbuiten. Er zijn voor cliënten dan ook geen mogelijkheden om op een locatie elders alternatieve bronnen van inkomsten te genereren. Maar zelfs al zou dit toch anders zijn, dan vraagt dit een investering, die alleen mogelijk is wanneer cliënten daarvoor gelden ter beschikking worden gesteld.

Op grond van het vorenstaande zijn cliënten dan ook van oordeel dat bij de berekening van de schade uitsluitend en alleen rekening mag worden gehouden met hun inkomsten en het wegvallen daarvan uit de visserij op aal en andere opbrengen volledig buiten beschouwing moeten worden gelaten.

Op genoemde pagina (11) stelt uw commissie voorts dat uit het Beheers- en Ontwikkelingsplan voor Rijkswateren 2010-2015 dat Rijkswaterstaat heeft vastgesteld, niet af te leiden valt in hoeverre het besluit tot openstelling van de Grevelingen wordt gecontinueerd. Naar aanleiding daarvan merken cliënten het volgende op.

De jaarrondopenstelling is geen tijdelijke zaak. Weliswaar is dit destijds wel gesuggereerd, maar er is geen enkel signaal dat de sluis nu of in de nabije toekomst weer gedurende een aantal dagen per jaar gesloten mag worden. Zo het al een tijdelijke maatregel is, dan is het even tijdelijk als het 'kwartje van Kok' op de benzineprijs. Alles

- 6 van 9 -

Middelharnis, 25 januari 2013

AA/113611

Inzake: Vereniging van beroepsvissers 'De Grevelingen'

wijst er op dat de sluis open blijft, want er moet, zoals het thans heet, een maximale uitwisseling zijn en dat kan alleen maar wanneer de sluis het hele jaar open staat.

Uit het voorgaande blijkt dat, in tegenstelling tot de gevallen genoemd in de door uw commissie aangehaalde jurisprudentie, geen sprake is van een tijdelijke maatregel. Dit blijkt al uit het simpele feit dat de maatregel al 5 jaar duurt en er geen enkel signaal is dat deze zal worden ingetrokken of aangepast. Al om die reden kan niet gesproken worden van een normaal maatschappelijk risico dat voor eigen rekening komt. Daarbij komt dat de doorgevoerde beleidswijziging –het jaarrond open houden van de sluis- als een donderslag bij heldere hemel kwam (in het conceptplan werd nog uitgegaan van de 30-dagenregeling) en er ook geen mogelijkheden zijn voor de vissers, nu zij op het Grevelingenmeer zijn aangewezen en dit meer beperkte vismogelijkheden heeft, op andere wijze in hun inkomsten te voorzien. In de loop der tijd hebben zij overigens diverse plannen voorgesteld doch voor de uitvoering daarvan hebben zij toestemming van het ministerie en/of Rijkswaterstaat nodig. Deze hebben tot op heden geweigerd die benodigde toestemming te verlenen, zodat niet gezegd kan worden dat de vissers te weinig hebben gedaan om alternatieven te vinden voor het wegvallen van een deel van de schieraalvisserij. Uw commissie heeft dan ook terecht onder 4.5 overwogen dat verzoekers niet kan worden verweten stil te hebben gezeten.

Ad 4.5.1: Actieve risicoaanvaarding en Ad 4.5.2.: passieve risicoaanvaarding

Zoals hiervoor al uiteengezet hebben cliënten geen rekening behoeven te houden met de wijziging van het beleid. In het conceptplan ging men nog uit van de 30-dagenregeling. Door een actie van Vroege Vogels is op het allerlaatste moment dit gewijzigd in een jaarrondopenstelling. Gelet ook op het feit dat het conceptplan van te voren met hen besproken was en geëvalueerd was dat de 30-dagenregeling in de praktijk prima werkte, behoeven zij er op geen enkele wijze op bedacht te zijn dat de regeling zou worden gewijzigd en kon ook niet van hen verlangd worden dat zij, zo al mogelijk, aanpassende maatregelen zouden treffen.

Ad 5: Schadebeoordeling

Bij de schadebeoordeling heeft uw commissie terecht onder 5.3.1. overwogen dat de totale vangsten in de jaren 2007 en 2008 sterk achterlopen op die van voorgaande jaren en dat er voldoende causale relatie ligt tussen het openhouden van de sluis en de verminderde vangsten.

Ad 5.2: Ontvangen stukken

- 7 van 9 -

Middelharnis, 25 januari 2013

AA/113611

Inzake: Vereniging van beroepsvissers 'De Grevelingen'

Uw commissie stelt vast dat geen gegevens zijn ontvangen van de heer J. Otte, zodat voor hem uw advies luidt het verzoek om nadeelcompensatie af te wijzen. Bij deze zienswijze treft u van de heer Otte alsnog de jaarrekeningen aan over de jaren 2002 tot en met 2009. Dat deze gegevens niet eerder zijn verstrekt, houdt verband met een tweetal bijzondere omstandigheden, namelijk de omstandigheid dat de vroegere accountant van de heer Otte is overleden en daarnaast dat de heer Otte tussentijds is verhuisd. Ik verzoek u de overgelegde jaarstukken alsnog in het definitieve advies van uw commissie te betrekken.

Ad 5.5: Maatschappelijk risico

Nadat uw commissie heeft overwogen dat voor vergoeding alleen in aanmerking komt die schade die kan worden aangemerkt als abnormale last, stelt uw commissie met toepassing van de zgn. drempelmethode, deze drempel vast op 15% van de jaaromzet van de onderneming om vervolgens tot de conclusie te komen dat de aldus vastgestelde schade niet als onevenredig, buiten het normale maatschappelijke risico vallende schade kan worden aangemerkt en adviseert Rijkswaterstaat dan ook het verzoek af te wijzen.

Clënten zijn primair van oordeel, zie het hiervoor gestelde, dat geen sprake is van een tijdelijk karakter. Maar zelfs al zou dat toch anders zijn, oordeelt uw commissie naar de opvatting van cliënten ten onrechte dat er in casu geen aanleiding is om af te wijken van de in de jurisprudentie gehanteerde drempel van 15% van de jaaromzet.

Clënten merken allereerst op, met verwijzing naar hetgeen zij hiervoor hebben gesteld, dat bij de berekening van de jaaromzet uitsluitend en alleen de aalvisserij dient te worden betrokken en vangsten uit andere visserijen en/of activiteiten buiten beschouwing moeten worden gelaten.

Voorts hebben zij er bezwaar tegen dat de 15% die inderdaad in de jurisprudentie met een zekere regelmaat wordt genoemd, klakkeloos door uw commissie wordt overgenomen. Het is immers geen wet van Meden en Perzen dat de 15%-regeling gehandhaafd moet worden. Weliswaar kan dit percentage worden ontleend aan de uitspraken waarnaar uw commissie verwijst, maar er zijn ook andere uitspraken waaruit blijkt dat een en ander op een andere wijze benaderd c.q. behandeld dient te worden.

Clënten verwijzen u allereerst naar de uitspraak van de Hoge Raad van 3 april 1998, AB 1998 nr. 256. Uit dit arrest wordt duidelijk dat een plotseling ingevoerd verbod niet tot

- 8 van 9 -

Middelharnis, 25 januari 2013

AA/113611

Inzake: Vereniging van beroepsvissers 'De Grevelingen'

de normale bedrijfsrisico's behoort en dus ook niet ten laste van de varkensmesters die zich uitsluitend op vervoeding van SWILL hadden ingericht, mag komen.

In casu geldt hier hetzelfde. De aalvissers zijn voor hun aalvisserij uitsluitend en alleen aangewezen op de Grevelingen en van de ene dag op de andere dag werden zij met de openstelling geconfronteerd, die, naar de commissie heeft kunnen vaststellen, grote gevolgen heeft voor hun bedrijfsvoering.

Cliënten verwijzen voorts naar de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 15 december 2004 in de zaak 200403461/1. In deze uitspraak heeft de Afdeling geoordeeld dat de schade ten gevolge van een volledige wegafsluiting gedurende een relatief lange periode van 26 dagen, buiten het normale ondernemingsrisico valt, nu geen gevallen bekend zijn waarin tankstations langs de snelwegen volledig onbereikbaar zijn geweest.

In casu is weliswaar geen sprake van een afsluiting, maar de getroffen maatregel heeft wel tot gevolg dat dagelijks gedurende de schieraaltrek cliënten schade ondervinden. De sluis wordt immers niet meer in verband met de trek gedurende een 30-tal dagen gesloten.

Tenslotte verwijzen cliënten naar de uitspraak van de Afdeling van 5 december 2012, 201112232/1/T1/A2. In deze zaak (Wouwse Tol) overwoog de Afdeling, nadat zij eerst had vastgesteld dat de Wouwse Tol een wegrestaurant exploiteert en dus afhankelijk is van de toestroom van klanten over de weg, nadeel kan ondervinden door de uitvoering van verkeersmaatregelen en/of wegwerkzaamheden, waardoor het restaurant minder of niet bereikbaar is, dat een dergelijk nadeel in beginsel behoort tot het eigen ondernemersrisico.

De Afdeling was echter in casu van oordeel dat niet zonder meer, d.w.z. niet zonder nadere motivering, in valt te zien dat het hanteren van een vaste ondergrens van 15% redelijk is en honoreerde het betoog van de Wouwse Tol dat het hanteren van een ondergrens van 15% van de omzet op jaarbasis tot onvoldoende differentiatie tussen verschillende branches leidt en daarmee tot uiteenlopende gevolgen voor de verschillende typen van ondernemingen.

“Het is aan het bestuursorgaan om een gemotiveerd oordeel te geven over de vraag of differentiatie in een geval als dit gerechtvaardigd is en zo ja wat deze differentiatie betekent voor de invulling van het normale ondernemersrisico.”

- 9 van 9 -

Middelharnis, 25 januari 2013

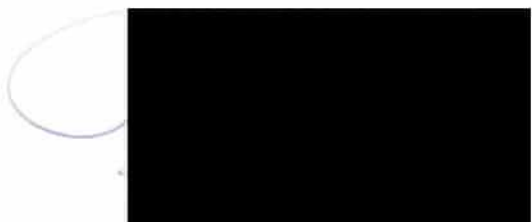
AA/113611

Inzake: Vereniging van beroepsvissers 'De Grevelingen'

In casu zijn er, gelet op alle omstandigheden van het geval, zoals hiervoor en in de vorige stukken uiteengezet, gegronde en gerechtvaardigde redenen, zo al sprake zou zijn van een tijdelijke maatregel, om geen dan wel een aanzienlijk lagere ondergrens dan 15% van de jaaromzet van de aalvisserij in mindering te brengen.

Het is op bovengenoemde gronden dat cliënten u verzoeken uw rapport met inachtneming van het vorenstaande aan te passen.

U ontvangt deze zienswijze vooraf per e-mail exclusief de bijlagen. Deze bijlagen zijn wel aangehecht aan het origineel dat vandaag per post aan u is verstuurd.

INGEKOMEN 21 NOV 2012

SC.052

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Milieu

> Retouradres: Postadres: Postbus 5014 4330 KA Middelburg

Schadecommissie Rijkswaterstaat
t.a.v. de heer [REDACTED]
Postbus 455
5240 AL Rosmalen

Rijkswaterstaat Zeeland

Poelendaelesingel 18
4335 JA Middelburg
Postadres: Postbus 5014
4330 KA Middelburg
T (0118) 62 20 00
F (0118) 62 29 99

Contactpersoon

[REDACTED]
T 0118-622449
[REDACTED]@rws.nl

Datum 20 november 2012
Onderwerp Bedenkingen advies verzoek Vereniging van Beroepsvissers 'De Grevelingen'.

Ons kenmerk:
RWS/DZL-2012/4316

Uw kenmerk:
1372.9-B11/gb/s

Bijlage(n):
1

Geachte heer [REDACTED]

Onderstaand de reactie op uw tweede conceptadvies.

4.2 Causaal verband

De schadecommissie volgt de redenering van verzoekers dat het plaatsen van fuiken direct voor de opening niet mogelijk is geweest. Zoals gesteld in mijn brief d.d. 28 november 2011 heeft er nooit (legaal) vistuig gestaan direct voor de opening van de sluis in de Brouwersdam. Wel mag aan beide zijden van het object, buiten de damwanden en buiten het hoofdvaarwater vistuig geplaatst worden.

Uw redenering t.a.v. het causaal verband kan niet gevolgd worden omdat zoals uit bijlage 1 blijkt de daling van de palingstand zeer abrupt is geweest. Deze oorzaak kan niet worden uitgesloten.

4.4 Abnormale last

Het Grevelingenmeer is vanwege de Deltawerken een kunstmatig gevormd meer. Om het peil op het meer te beheersen wordt de sluis wanneer dit aan de orde is ook gesloten. In die zin is het goed verdedigbaar dat in de vergunning onder 3 h. het voorschrift is opgenomen dat: "De pachter verplicht is zich te gedragen naar de voorschriften (...) ten aanzien van het in- en aflaten van infiltratiewater en de bediening van de daarvoor aanwezige kunstwerken." Dit behoort naar mijn mening tot het normale maatschappelijk risico.

Gesteld wordt dat uit het Beheer- en Ontwikkelplan voor de Rijkswateren 2010 – 2015 niet is op te maken in hoeverre het besluit van de staatssecretaris gecontinueerd wordt. Gelet op de in dit plan onder meer aangekondigde verkenning naar vergroting van de doorlaat Brouwersdam moet geconcludeerd worden dat dit niet ter discussie kan staan. Er wordt juist gestreefd naar meer uitwisselingsmogelijkheden tussen Noordzee en Grevelingenmeer.

4.5.2 Passieve risicoaanvaarding

De schadecommissie is van oordeel: "dat verzoekers niet kan worden verweten stil te hebben gezeten (...) en zij slechts een visrecht hebben voor het Grevelingenmeer."

Die uitspraak wordt gedaan omdat verzoekers aangeven dat vanaf 2002 ook op kreeft wordt gevist. Het ontgaat mij welk verband er (ook tijdmatig) bestaat met het verzoek om nadeelcompensatie. Verzoekers hebben onlangs, zo heb ik begrepen, geïnformeerd naar de mogelijkheden voor het exploiteren van een mosselperceel. Waarom eerst nu?

5.3 Beoordeling schade

Uw opmerking over het belang van de temperatuur wordt niet begrepen. De opbrengsten in 2004 doet zich vergelijken tot de opbrengsten in de "schadejaren 2007 en 2008". Uit gegevens van het KNMI (zie bijlage) blijkt dat de gemiddelde temperatuur over de voorliggende jaren nagenoeg constant is geweest. Conclusie moet zijn dat een plotselinge daling van de vangst -hoe dan ook- tot de mogelijkheden behoort.

5.3.1 Berekening gemiste vangst

Wat opvalt in tabel 2 is de goede opbrengst in de loop der jaren van M. Bezuijen. Alle jaren scoort hij beter. In zekere mate geldt dat ook voor de heer Otte. Vraag is of het aantal visdagen, fuiken en plaatsen waar wordt gevist bij de overige vissers is meegewogen.

Het blijft een gemis dat ook in deze niet is gekeken naar de enorme achteruitgang van het palingbestand.

6. Advies

Dezerzijds kan ingestemd worden met het advies, al worden vraagtekens gezet bij de onderbouwing.

Hoogachtend,

DE MINISTER VAN INFRASTRUCTUUR EN MILIEU,

Namens deze,

HET HOOFD VAN DE AFDELING BESTUURLIJK JURIDISCHE ZAKEN EN VASTGOED,

Rijkswaterstaat Zeeland

Datum

15 november 2012

Ons kenmerk:

RWS/DZL-2012/4316

[Home](#) > [Nieuwsoverzicht](#)

Nieuws

2004: warm jubileumjaar voor het KNMI

7 januari 2005 - **Het afgelopen jaar was warm en zonnig, maar ook nat. De Bilt kreeg dit jaar 859 mm tegen 795 mm normaal in een schrikkeljaar. Er viel dus heel veel maar de regen was wel opvallend omdat vooral het recreatieseizoen er uitsprong. De zomer was zelfs uitzonderlijk nat, landelijk de natste in zeker vijftig jaar. Maasland (Westland) boekte een regenrecord met alleen al in augustus 325 mm, bijna vier keer de normale maandsom.**

Beleefde ons land vorig jaar de droogste zomer in ruim honderd jaar, nu geen lage waterstanden, maar veel wateroverlast. Op 10 dagen viel op minstens één van de KNMI-weerstations binnen 24 uur meer dan 50 mm. Plaatselijk viel in augustus zelfs bijna 100 mm in een etmaal. Ondanks het vaak buiige zomerweer met op 23 juni en 19 augustus storm aan zee, kon begin augustus een hittegolf van tien dagen worden bijgeschreven. Op 9 augustus werd in Soesterberg 33,6 graden gemeten, de hoogste temperatuur. Ook 's nachts bleef het warm: De Bilt registreerde op 8 augustus een minimum van 20,8 graden, een nieuw record. De landelijk laagste temperatuur van het jaar was -11,4 graden op 3 januari in Woensdrecht. De winter leverde opmerkelijk hoge temperaturen: op 4 februari werd in Eindhoven 18,0 graden gemeten. Zo warm was het zo vroeg in het jaar nog nooit geweest. Ondanks de soms hoge temperaturen viel er in de winter toch nog aardig wat sneeuw: het jaar begin in het westen met 7 cm en eind februari lag er plaatselijk 15 cm. Relatief was echter de winter het zachtst: de drie wintermaanden waren 0,8 graad zachter dan het langjarig gemiddelde. Alle seizoenen waren warmer dan gemiddeld en dat levert voor 2004 een gemiddelde op van 10,3 graden tegen 9,8 als langjarig gemiddelde over 1971-2000. Daarmee was dit jaar net zo warm als vorig jaar. De warmte concentreerde zich in 2003 echter vooral op de zomer, terwijl er ook koude periodes waren.

De Prins van Oranje bij het KNMI in het kader van het 150jarig bestaan van ons Instituut. Foto: Raoul Somers, copyright KNMI

Nieuws

[Nieuwsoverzicht](#)
[150 Jaar KNMI in het 100-jarig Museum](#)
[Hurricane Ivan en Jeanne \(najaar 2004\)](#)
[Postzegel voor 150 jaar KNMI](#)
[Viering 150 jaar KNMI](#)

Nader Verklaard dossiers

[Overzicht dossiers](#)

Nader Verklaard begrippen

[Overzicht begrippen](#)
[Jaar](#)

Nader Verklaard achtergronden

[Overzicht achtergronden](#)

De zon scheen wel minder dan vorig jaar maar 2003 was met 2020 zonuren in De Bilt dan ook het zonnigste jaar in de geschiedenis. In 2004 registreerde het KNMI 1623 zonuren tegen 1527 uren als langjarig gemiddelde. De zomer was dit jaar relatief het minst zonnige seizoen met het normale aantal zonuren. Winter, voorjaar en najaar waren een stuk zonniger dan normaal. In combinatie met het vele warme weer was het wat het weer betreft dus zeker geen slecht jaar. Het KNMI gaf zes keer een Weeralarm uit, voor ijzel, zware sneeuwval, zwaar onweer en drie voor zeer zware windstoten.

Wereldgemiddelde temperatuur 2004 op vierde plaats warmste jaren

De wereldgemiddelde temperatuur over het afgelopen jaar ligt ongeveer + 0,44 graden boven het langjarig gemiddelde over 1961-1990. Dat bericht de Wereld Meteorologische Organisatie (WMO) op basis van de gegevens van de bij de WMO aangesloten landen. Daarmee komt 2004 wereldwijd op de vierde plaats van de warmste jaren sinds het begin van de meetreeks in 1861.

Het jaar 2003 staat wereldwijd met een afwijking van +0,49 graden op de derde plaats. Alleen 1998 (+0,54) en 2002 (+0,50) waren nog warmer. De laatste tien jaren (1995-2004), met uitzondering van 1996, horen tot de warmste ooit gemeten. Vooral oktober was relatief warm: wereldwijd was het de warmste oktober van de meetreeks.

In de 20e eeuw is de wereldgemiddelde temperatuur ruim 0,6 graden gestegen. In de laatste kwart eeuw is de opwarming drie keer zo groot als in de afgelopen honderd jaar. Op het noordelijk halfrond waren de jaren negentig de warmste, maar de laatste 5 jaar waren nog een stuk warmer.

Gemiddelde jaartemperatuur in Nederland (normaal 1971-2000)

Het langjarig gemiddelde is 9,8 graden. In onderstaande tabel de gemiddelde jaartemperatuur.

Jaar	Gemiddelde temperatuur
1988	10,3
1989	10,7
1990	10,9
1991	9,5
1992	10,5
1993	9,6
1994	10,6
1995	10,4
1996	8,6
1997	10,3

1998	10,7
1999	10,9
2000	10,9
2001	10,4
2002	10,8
2003	10,3
2004	10,3

Eerste uitgave: 07-01-05

BIJLAGE 6

Retouradres Postadres: Postbus 5014 4330 KA Middelburg

Schadecommissie Rijkswaterstaat
t.a.v. dh [redacted]
Postbus 455
5240 AL Rosmalen

Rijkswaterstaat Zeeland

Poelendaelesingel 18
4335 JA Middelburg
Postadres: Postbus 5014
4330 KA Middelburg
T (0118) 62 20 00
F (0118) 62 29 99

Contactpersoon

[redacted] Sc
[redacted]

Ons kenmerk
RWS-2013/15477

Uw kenmerk
1372.9-B12/gb/i

Datum 20 maart 2013
Onderwerp Nadeelcompensatie beroepsvissers 'De Grevelingen'

Geachte [redacted]

Uw gewijzigd advies geeft mij aanleiding het volgende op te merken.

U vraagt alleen te reageren op de berekening en de daaraan gekoppelde uitgangspunten. Dat is in zoverre een probleem dat Rijkswaterstaat niet beschikt over de opgaven van de beroepsvissers. Het is daardoor niet mogelijk na te gaan waar gevangen is, wanneer door wie en gedurende welke tijd. Ik mag er toch zeker van uit gaan dat niet alle vissers hun netten tegelijkertijd bij de sluis hebben geplaatst. De vissers hebben immers aangegeven dat zij steeds van plaats wisselen en dat dit onderling wordt geregeld! Nergens is terug te vinden wie waar en wanneer gevestigd heeft. Het is daarom opmerkelijk dat alle vissers zeggen te lijden onder het afschaffen van de zgn. 30-dagenregeling.

Niet ingegaan wordt op mijn opmerkingen over de terugloop (en vergelijking met het IJsselmeer) van het palingbestand en de plaatsing van deze met uitsterven bedreigde vissoort op de Rode- en Cites-Appendix II lijst.

Uw opmerking op blad 10 van het 3^e conceptadvies onderaan is niet alleen onjuist geformuleerd maar ook onnavolgbaar. In de akte is perfect geregeld waar wel en geen fuiken mogen staan. De zinsnede; "(...) dat plaatsing van fuiken op een voor de vissers meest gunstige locatie (...) nu niet meer mogelijk is door de stroming" is op geen enkele manier onderbouwd en in strijd met de werkelijkheid.

Vervolgens constateert de schadecommissie dat de vangst in 2004 sterk achterloopt op andere jaren. Als mogelijke oorzaak noemt u de temperatuur. Op blad 17 onder 5.3, 3^e alinea bevestigt u dit. Bij mijn brief van 15 november 2012 ontving u als bijlage het temperatuuroverzicht van het KNMI. Daaruit blijkt dat er geen sprake is van grote schommelingen in de temperatuurgemiddelden met voorgaande jaren (2000 - 10,9; 2001 - 10,4; 2002 - 10,8; 2003 - 10,3; 2004 - 10,3). U heeft dit niet weersproken. Hieruit mag blijken dat de temperatuur niet van invloed kan zijn geweest op de palingstand.

Op blad 9 constateert u dat er in de berekening een fout is gemaakt. De schade is berekend over de omzet totaal in plaats van over de omzet behaald uit paling. Als kennelijke onderbouwing wordt aangegeven: "Dit is aangepast." Vissers hebben

vanaf het bekend worden van de betwiste maatregel in 1999 de tijd gehad om hun bedrijfsvoering aan te passen. Dat vertaalt zich in een totaalomzet, die u vervolgens niet mee laat wegen. Dit komt niet overeen met artikel 7 van de Regeling nadeelcompensatie, passieve risico-aanvaarding. Opgemerkt wordt dat de sluis vanwege peilbeheersing een aantal dagen gesloten is. Dit blijft noodzakelijk.

Rijkswaterstaat Zeeland

Datum
20 maart 2013

Ons kenmerk
RWS-2013/15477

Van de zijde van beroepsvissers wordt op blad 14, 5^e alinea, gesuggereerd dat de wolhandkrab niet aanwezig is. De schadecommissie brengt dit vervolgens in verband met het genereren van alternatieve bronnen van inkomsten. Gelet op het gestelde in de bijzondere voorwaarden onder punt 2 en 3 van de akte verhuur visrecht, ga ik er zonder meer vanuit dat er sprake is van andere inkomsten dan die vanuit paling. Dit blijkt nu niet of onvoldoende te zijn onderzocht.

Feit is dat de Staat het aalvisrecht aan zes huurders tegelijkertijd verhuurt en in het kader daarvan de huurovereenkomst is aangegaan. Zoals gesteld verdelen de vissers in onderling overleg wie waar op welk moment mag vissen. Dit impliceert mijns inziens dat de schadebeoordeling niet per individu berekend kan worden. Er is immers sprake van één regiem c.q. akte.

Vissers merken op dat zij de Algemene Voorwaarden behorende bij de akte niet hebben ontvangen. Dat is wel heel gemakkelijk beargumenteren. De schadecommissie haakt daar kennelijk bij aan door te stellen dat: "(...) Rijkswaterstaat instemt met de overweging (...) op dit onderdeel." Deze redenering kan uiteraard niet worden gevolgd. De bepalingen in de Algemene Voorwaarden over 'geen aanspraak op schadevergoeding' en daaruit voortvloeiende wel 'aanspraak op huursomvermindering' (art. 9, lid 3) zijn dermate relevant dat iedere ontkenning als ongeloofwaardig over komt. Bovendien is het bestaan van bijzondere en algemene voorwaarden nadrukkelijk in de akte vermeld.

De schadecommissie geeft aan dat er een fout gemaakt is in haar berekening van de schade. Mede op aangeven van de vissers wordt de vermeende schade thans per jaar berekend. Dat maakt het aantonen van het causale verband (quod non) alleen maar moeilijker. De schadecommissie kan dan niet meer uitgaan van gemiddelden! De conclusie moet dan zijn dat de jaaropbrengsten in horizontale lijn een grillig patroon hebben. Er zijn zowel in positieve als negatieve zin forse uitschieters.

- Otten blijft in 2007 en 2008 redelijk aan de maat, met een uitschieter in 2006;
- Bezuijen vangt in 2007 beter dan ooit, met een uitschieter ook in 2006;
- Bout zakt in 2007 en 2008, maar heeft een forse uitschieter in 2005;
- Deurloo zakt in 2007, maar heeft in 2008 het niveau van 2004;
- Muller vangt t/m 2006 goed; in 2007 en 2008 vangt hij beter dan zijn collega's;
- Bezuijen levert iets in maar niet significant met een uitschieter in 2006.

Niet onderzocht is hoe compensatieregeling aalvisserij zich verhoudt tot deze zaak. Vissers kunnen een vergoeding krijgen voor het verlies aan inkomsten. Dit verlies is ontstaan door het aalvisverbod dat geldt voor de maanden september, oktober en november 2012. Dit verbod moet het mogelijk maken dat schieraal ongehinderd naar zee kan uittrekken om in de Sargassozee voor nageslacht te

zorgen. Het gaat dus om een beperkte periode en dat zal zijn reden hebben. Het ministerie bevestigt in feite dat een eventuele schade alleen in die maanden kan ontstaan. Dat staat haaks op de berekening van uw commissie. Immers de compensatieregeling aalvisserij gaat uit van het gemiddelde van de inkomsten uit de aalvangst over de maanden september, oktober en november van 2006, 2007 en 2008. Deze periode is de referentieperiode.

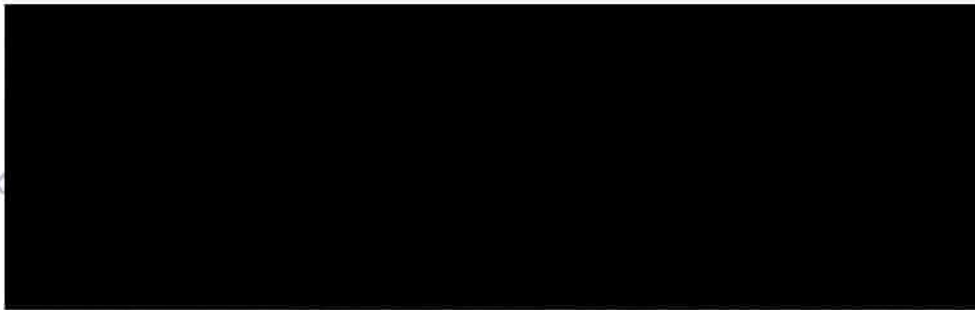
Rijkswaterstaat Zeeland

Datum
20 maart 2013

Ons kenmerk
RWS-2013/15477

Conclusie moet zijn dat een causaal verband niet is aangetoond en de visserijopbrengsten van jaar tot jaar significant kunnen verschillen.

Hoogachtend,

Per e-mail vooraf: GBakkers@gloudemans.nl

Mr A.A. den Hollander
Mr G.J. Helmig
Mr J. van Groningen
Mr W.M. Bijloo
Mr A.P. Cornelissen
Mr J.M. van der Wulp
Mw Mr N. Robijn-Meijer
Mr A. Buth
Mw Mr M. Trouwborst
Mw Mr M.I.J. Toonders
Mr A.C. Teeuw

Schadecommissie Rijkswaterstaat
t.a.v. de heer [REDACTED]
Postbus 455
5240 AL ROSMALEN

[REDACTED]
Oostelijke Achterweg 82
Postbus 50
3240 AB Middelharnis

Telefoon 0187 - 48 50 00
Telefax 0187 - 48 61 62
Website: www.denhollander.nl
Rabobank 34.20.59.300 derdengelden

Behandeld door : [REDACTED]
E-Mail : [REDACTED]@denhollander.nl

Middelharnis, 26 maart 2013

Inzake : [REDACTED]
Uw ref. : 1372.9-B3/gb/sg
Onze ref. : AA/AC/113611

Geachte commissie,

Op 27 februari jl. zond u mij toe het derde concept van uw deskundigenadvies met verzoek eventuele op- en aanmerkingen vóór 27 maart 2013 te laten weten. Van deze mogelijkheid willen cliënten graag gebruik maken.

Zij verwijzen allereerst naar hetgeen zij in hun brief van 25 januari 2013 hebben gesteld en verzoeken het aldaar gestelde, voor zover daarvan hierna niet uitdrukkelijk wordt afgeweken, als hier herhaald en ingelast te beschouwen.

I: De berekening van de schade als gevolg van het aalvisverbod

Zoals al eerder aangegeven vissen cliënten in de periode september t/m november op schieraal. Omdat in oktober 2009 het Aalvisplan in werking trad, mochten cliënten vanaf dat moment niet meer op aal vissen. Dit verbod hing al enige tijd in de lucht en het was in september 2009 al voor iedere aalvisser duidelijk dat dit verbod elke dag van kracht kon worden. Gelet daarop hebben een aantal cliënten in september 2009 afgezien van het uitzetten van vakken en fuiken voor de schieraalvisserij. Andere cliënten, te weten de Fa. [REDACTED] en P. [REDACTED] hebben wel, tot op de dag waarop het verbod in werking trad, gebruik gemaakt van aalvisserij. Hebben zij al overge-

- 2 van 6 -

Middelharnis, 26 maart 2013

AA/AC/113611

Inzake: Vereniging van beroepsvissers 'De Grevelingen'

legd en bevinden zich dus bij de stukken. Ter uwer bediening worden kopieën daarvan aan deze brief gehecht. De overgelegde gegevens hebben uitsluitend en alleen betrekking op de schieraal. Gegevens over de zomervisserij, waarin op zgn. rode aal wordt gevisst, zijn niet overgelegd. Deze zijn namelijk, naar het oordeel van cliënten, voor de bepaling van de schade niet relevant, omdat de opening van de sluis op deze visserij (de rode aal) geen effect heeft¹.

In verband met het verbod hebben cliënten gebruik gemaakt van de schaderegeling. Over het jaar 2009 kon per aalvisser, ongeacht waar hij de visserij in Nederland uitoefent, aanspraak worden gemaakt op een vergoeding. Deze bedroeg maximaal € [REDACTED] per visser. Cliënten hebben als een van de weinigen in Nederland deze maximale uitkering ontvangen. Dit zegt voldoende over de levensvatbaarheid van hun bedrijven, de bedrijfsvoering en de schieraalstand in de Grevelingen.

In 2010, 2011 en 2012 was de pot waaruit de schadeloosstelling in het kader van het aalvisverbod wordt betaald veel kleiner en ontvingen cliënten slechts een bepaald percentage, berekend aan de hand van vangstgegevens over de jaren 2006, 2007 en 2008, de zgn. referentie jaren. Omdat cliënten gedurende de jaren 2007 en 2008 ten gevolge van het opstellen van de sluis in de Brouwersdam niet op de gebruikelijke wijze hebben kunnen vissen en zij dus in die jaren veel minder dan gebruikelijk besomd hebben, ontvingen zij een aanzienlijk lager bedrag, zie hetgeen zij daarover al eerder hebben gesteld. In het kader van de Nadeelcompensatie maken cliënten aanspraak op vergoeding van het verschil tussen het bedrag dat zij hebben ontvangen en dat zij normaal gesproken, bij het in stand laten van de zgn. 30-dagenregeling, zouden hebben ontvangen. Dit verschil kan worden berekend aan de hand van de gemiddelde gegevens over een periode van 5 voorafgaande jaren.

Naar aanleiding van opmerkingen die cliënten daarover in hun brief van 25 januari 2013 hebben gemaakt, stelt uw commissie dat het feit dat de criteria duidelijk zijn niet wil zeggen dat de toepassing daarvan niet redelijk zou zijn en zeker niet in een situatie dat de grondslag voor de uitkering, te weten de referentieperiode, naar het oordeel van verzoekers niet juist zou zijn, zie onder 3.6, blz. 8, laatste alinea.

De referentie jaren gelden voor een ieder. Wanneer daarvan om welke reden dan ook geen gebruik kan worden gemaakt, komt dit, behoudens bijzondere omstandigheden, voor rekening van de aanvrager. Van bijzondere omstandigheden is bijvoorbeeld sprake in geval van ziekte.

¹ Zie ook hetgeen cliënten daarover stellen onder II op blz. 3 en 4.

- 3 van 6 -

Middelharnis, 26 maart 2013

AA/AC/113611

Inzake: Vereniging van beroepsvissers 'De Grevelingen'

Cliënten hebben wel degelijk de openstelling van de Brouwersdam als bijzondere omstandigheid aangevoerd, doch dit is door het ministerie niet als bijzondere omstandigheid erkend, kennelijk omdat de schade die daardoor is ontstaan op andere wijze, middels de nadeelcompensatie, verhaald kan en dient te worden.

Cliënten, die geen enkele invloed hebben gehad op de openstelling gedurende het jaar rond en zich daartegen hebben verzet, worden nu van het kastje naar de muur gestuurd. Dit ervaren zij, begrijpelijk, als hoogst onredelijk.

Het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie stelt zich op het standpunt dat het feit dat zij niet kunnen vissen in een referentiejaar ten laste komt van cliënten, omdat zij de mogelijkheid hebben zich op nadeelcompensatie te beroepen, terwijl uw commissie zich op het standpunt stelt dat zij voor deze schade bij genoemd ministerie moeten zijn. Cliënten achten dit niet juist en handhaven onverkort hun stelling dat zij in het kader van de nadeelcompensatie recht hebben om hetgeen zij minder als schadeloosstelling hebben ontvangen in het kader van het Aalvisplan, daar zij niet in alle referentie jaren hebben kunnen vissen, vergoed te krijgen. Immers de schade is wel degelijk een direct gevolg van het openhouden van de sluis.

Met betrekking tot de opmerking van uw commissie dat het de verantwoordelijkheid van verzoekers is om kennis te nemen van de algemene voorwaarden bij het sluiten van de overeenkomst (vide blz. 9), stellen cliënten dat dit op zichzelf juist is, maar dat de voorwaarden dan wel, zoals uit vaste jurisprudentie blijkt, vooraf overhandigd moeten zijn. Dit laatste is niet geschied. Vandaar ook dat verzoekers in hun brief van 25 januari 2013 hebben aangegeven dat zij deze algemene voorwaarden vernietigen c.q. vernietigd dienen te worden omdat het beding waarop Rijkswaterstaat zich beroept kennelijk onredelijk bezwarend is. Uw commissie heeft uitgemaakt dat dit inderdaad het geval is. Rijkswaterstaat heeft zich daar niet langer tegen verzet, zodat dit thans vaststaat.

II: Omzet behaald uit overige vangsten en/of activiteiten

Uit het concept blijkt dat uw commissie van oordeel is dat overige vangsten en/of opbrengsten uit andere activiteiten bij het bepalen van de omzetrempel een rol mogen spelen. Cliënten delen dit standpunt niet.

De schieraalvisserij is een aparte tak van sport en wordt alleen in een bepaalde periode, te weten september t/m november, uitgevoerd. Bij de beoordeling van de schade dient naar hun opvatting uitsluitend en alleen rekening te worden gehouden met de op-

- 4 van 6 -

Middelharnis, 26 maart 2013

AA/AC/113611

Inzake: Vereniging van beroepsvissers 'De Grevelingen'

brengrsten die zij uit die specifieke visserij hebben en dienen de opbrengsten uit andere visserijen en/of andere activiteiten volledig buiten beschouwing te blijven.

Het is juist dat verschillende aalvissers, naast hun visserij op schieraal, andere activiteiten ondernemen, zoals b.v. de oestervisserij, de handel in mossels. In feite vormen dit allemaal aparte bedrijfstakingen. Zouden hun bedrijven groot genoeg zijn, dan zouden zij, zoals volstrekt te doen gebruikelijk, voor elke activiteit een aparte juridische entiteit hebben opgericht, bijvoorbeeld de Oestervisserij B.V., de Handmossel B.V. etc. etc.

Cliënten oefenen verschillende bedrijven uit, maar hebben de activiteiten niet gesplitst en voeren één administratie, waarin alle bedrijfsactiviteiten zijn verwerkt.

Bij het berekenen van de schade die zij lijden ten gevolge van het openstellen van de sluis in de Brouwersdam dienen naar hun overtuiging uitsluitend en alleen te worden betrokken de activiteiten die schade ondervinden door die handeling, het openstellen gedurende het jaar rond van de sluis. Dat is in feite alleen de visserij op schieraal. Deze vis kan namelijk, doordat de sluis in de periode dat daar specifiek op wordt gevist, open staat, niet of veel moeilijker worden gevangen. De schade die daardoor ontstaat dient te worden vergoed.

Stel dat één van de vissers gedurende de zomer mee gaat vissen op haring (die buitengaats wordt gevangen), dan is het toch absurd de inkomsten die hij daaruit verkrijgt mee te laten wegen bij de berekening van de schade die hij in het najaar en in de winter lijdt bij de uitoefening van zijn schieraalvisserij door de openstelling van de Brouwersdam.

Weliswaar blijft het vissen op schieraal mogelijk, doch deze wordt door de openstelling in zeer ernstige mate belemmerd. De inkomsten uit totaal andere activiteiten, zoals bijvoorbeeld de zomervisserij, de oestervisserij, de kreeftvisserij, arbeid elders e.d. dienen dan ook volledig buiten beschouwing te blijven. Weliswaar komen deze voor een deel uit hetzelfde gebied, de Grevelingen, maar dat is niet relevant, te meer ook daar b.v. de oestervisserij en de mosselvisserij met totaal andere schepen en uitrusting geschiedt.

Naar het oordeel van cliënten dient bij de berekening van de schade uitsluitend te worden uitgegaan van het verlies aan opbrengsten uit de schieraalvisserij. Dit kan op eenvoudige wijze geschieden. Men berekent de gemiddelde opbrengst uit de schieraalvisserij over de periode 2002 t/m 2006, dat is 5 jaar. Die gemiddelde opbrengst is dan bekend. Vervolgens wordt de opbrengst uit de schieraalvisserij over 2007 en volgende ja-

- 5 van 6 -

Middelharnis, 26 maart 2013

AA/AC/113611

Inzake: Vereniging van beroepsvissers 'De Grevelingen'

ren berekend. Deze wordt dan, eventueel vermeerderd met de uitkeringen die ontvangen zijn in het kader van het Aalvisplan, van deze gemiddelde opbrengst afgetrokken. De werkelijk geleden schade staat dan vast.

Cliënten verzoeken uw commissie om de schade op de hiervoor aangegeven wijze te berekenen en bieden aan, voor zover nog nodig (volgens cliënten beschikt u al over voldoende gegevens), alle benodigde aanvullende gegevens die nodig zijn om dit te kunnen doen op eerste verzoek ter beschikking te stellen.

Op blz. 10, zo ook verder op in het concept, stelt u dat een drempel met een omvang van 15% niet onredelijk is. Dit wordt onderbouwd met de stelling dat verzoekers rekening hebben te houden met de kans dat de huur op enig moment beëindigd wordt.

Uw commissie ziet daarbij over het hoofd dat de huurovereenkomsten die cliënten met de Staat hebben afgesloten, van rechtswege worden verlengd, zie artikel 33 van de Visserijwet, voorts dat wanneer de Staat de huur wil opzeggen, cliënten het recht hebben verlenging te vragen aan de Kamer voor de Binnenvisserij en in de praktijk alleen in buitengewoon specifieke omstandigheden een dergelijk verzoek niet wordt toegekend. Er moet dan sprake zijn van een niet doelmatige visserij. Gelet op het bepaalde in genoemd en de jurisprudentie van de Kamer op deze artikelen dient de mogelijkheid dat de Staat de huur kan beëindigen in feite slechts als een theoretische te worden beschouwd. Dit nog afgezien van het feit dat het beleid van de Staat erop gericht is de beroepsvisserij in stand te houden. Volkomen ten onrechte komt uw commissie dan ook tot de conclusie dat cliënten er rekening mee moeten houden dat de levensduur van hun gebruiksrecht beperkt is en zij meer dan andere ondernemers afhankelijk zijn van niet wettelijk beschermde gebruiksrechten op de eigendommen van derden. Het tegendeel is het geval.

Naar het oordeel van cliënten dient, gelet op alle bijzondere omstandigheden van het geval, zie ook hetgeen daarvoor in de brief van 25 januari 2013 is gesteld, geen korting van 15% te worden doorgevoerd.

Gelet op al het vorenstaande zijn de door uw commissie opgestelde berekeningen onjuist. Ten eerste dient bij alle berekeningen uitsluitend en alleen rekening te worden gehouden met de opbrengsten in kilo's van de schieraal en dienen andere opbrengsten uit welke andere visserij of activiteit dan ook buiten beschouwing te blijven en dient geen correctie met 15% plaats te vinden. Het gemis aan opbrengsten in kilo's dient op basis van de vastgestelde prijs van [REDACTED] per kg. te worden vergoed.

- 6 van 6 -

Middelharnis, 26 maart 2013

AA/AC/113611

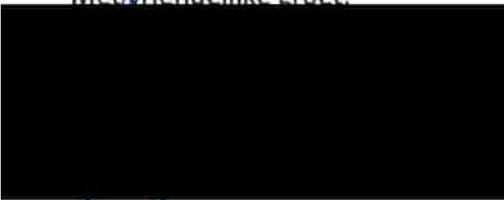
Inzake: Vereniging van beroepsvissers 'De Grevelingen'

Slotopmerking:

Onder 5.2 deelt uw schadecommissie mede dat zij Rijkswaterstaat zal adviseren het verzoek van Otte af te wijzen. Naar het oordeel van cliënt Otte moet dit op een vergissing berusten, omdat in bijlage 4, waarin een onderverdeling is gemaakt voor de schade per visser, aan Otte, en zulks terecht, een schadevergoeding wordt toegekend.

Op grond van al het vorenstaande verzoeken cliënten uw commissie het concept aan te passen.

Met vriendelijke groet,

5.1.1c

nota	nummer
datum	
van	
voor	
totaal	

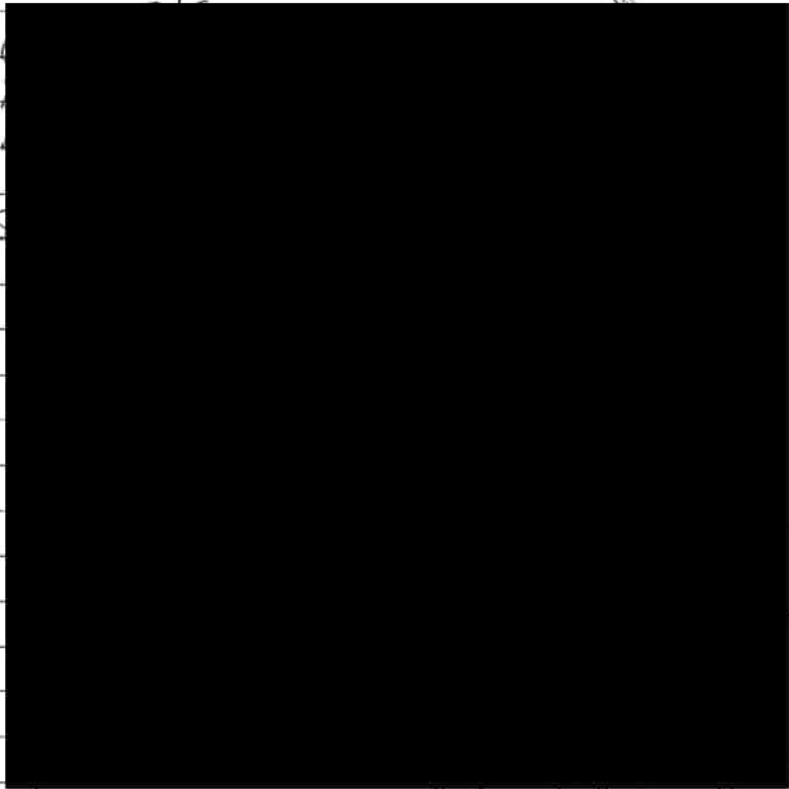
5.1.1c

nota nummer

datum

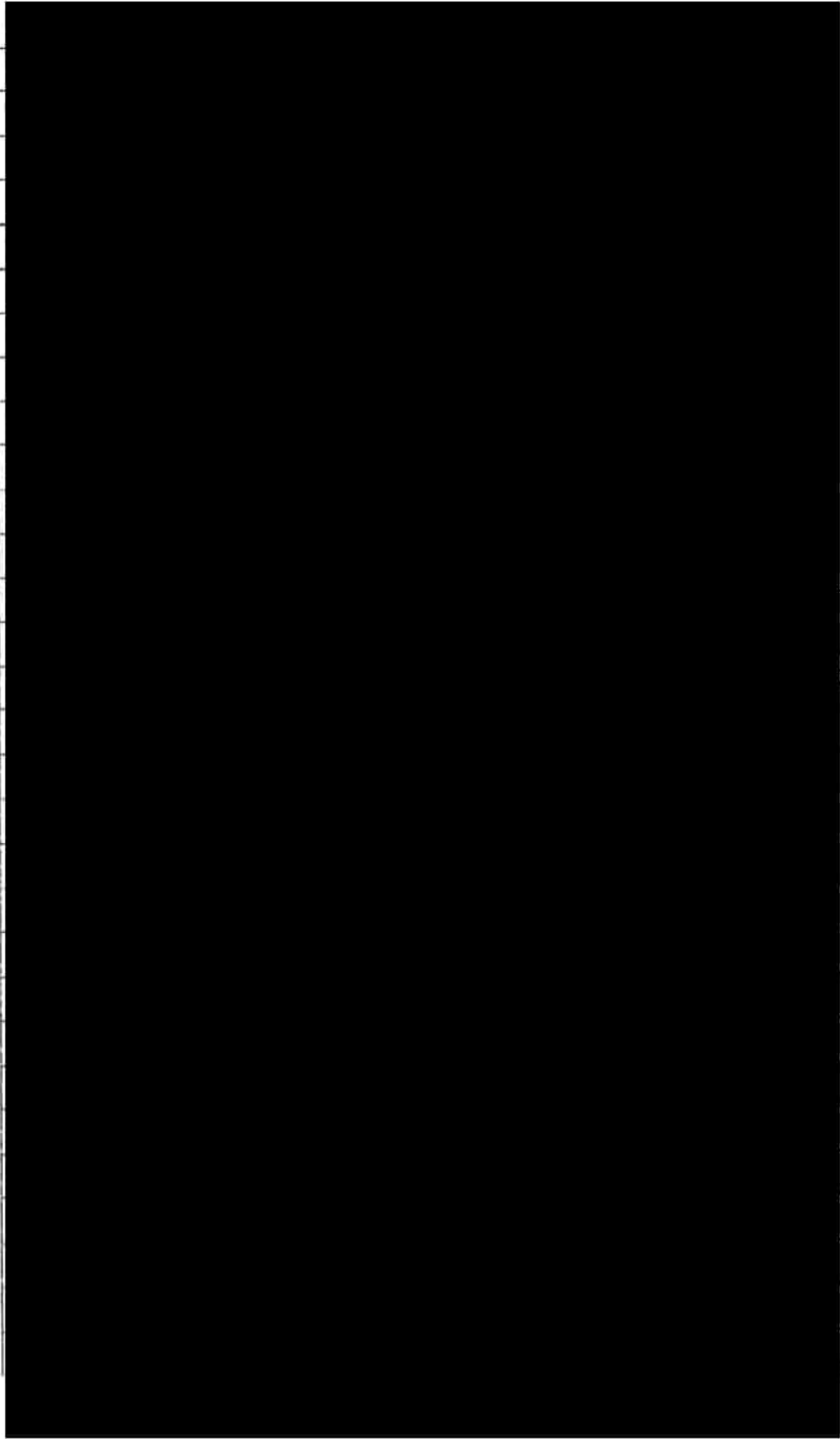
van

voor

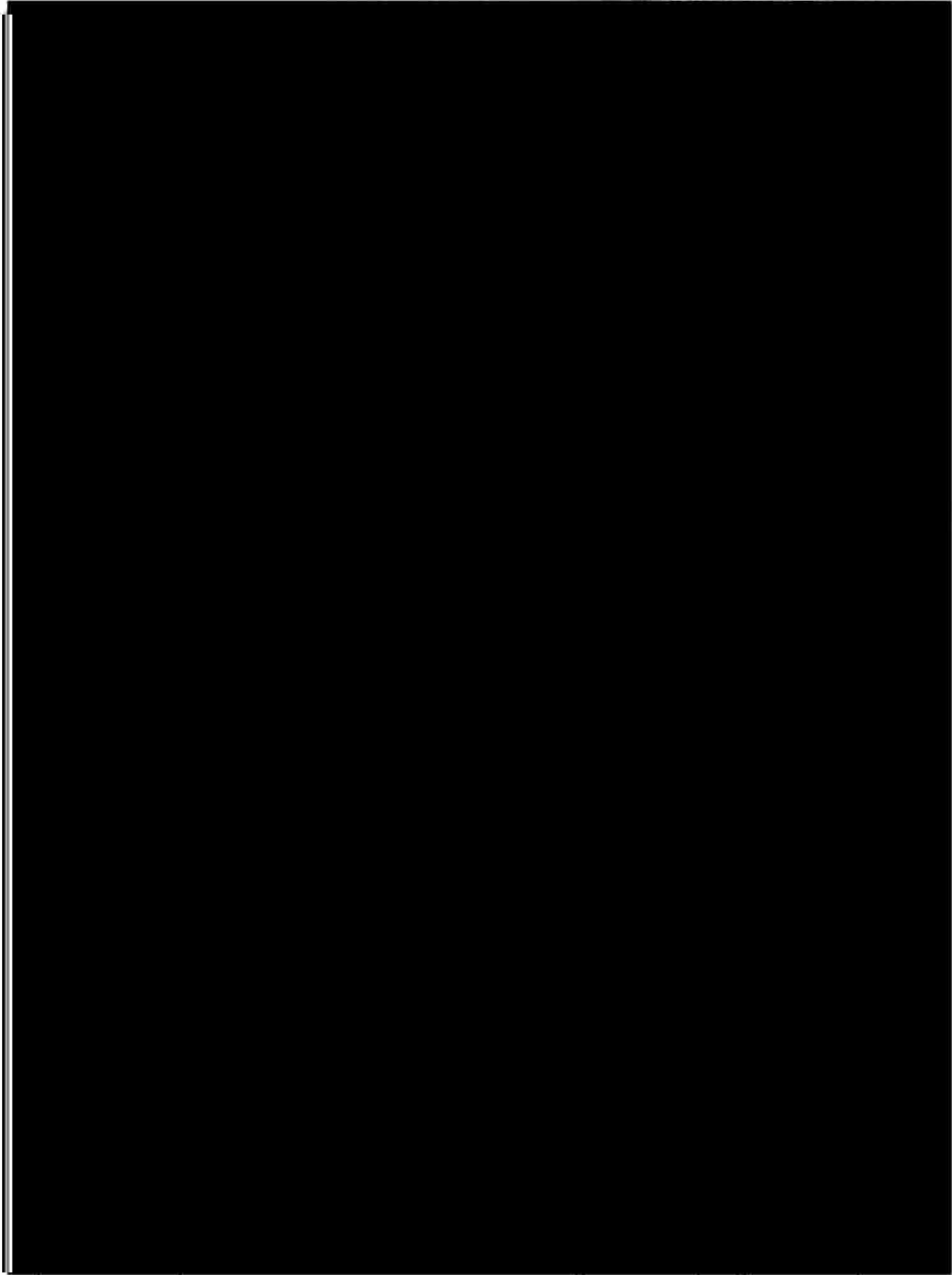

totaal

5.1.1c

5.1.1c

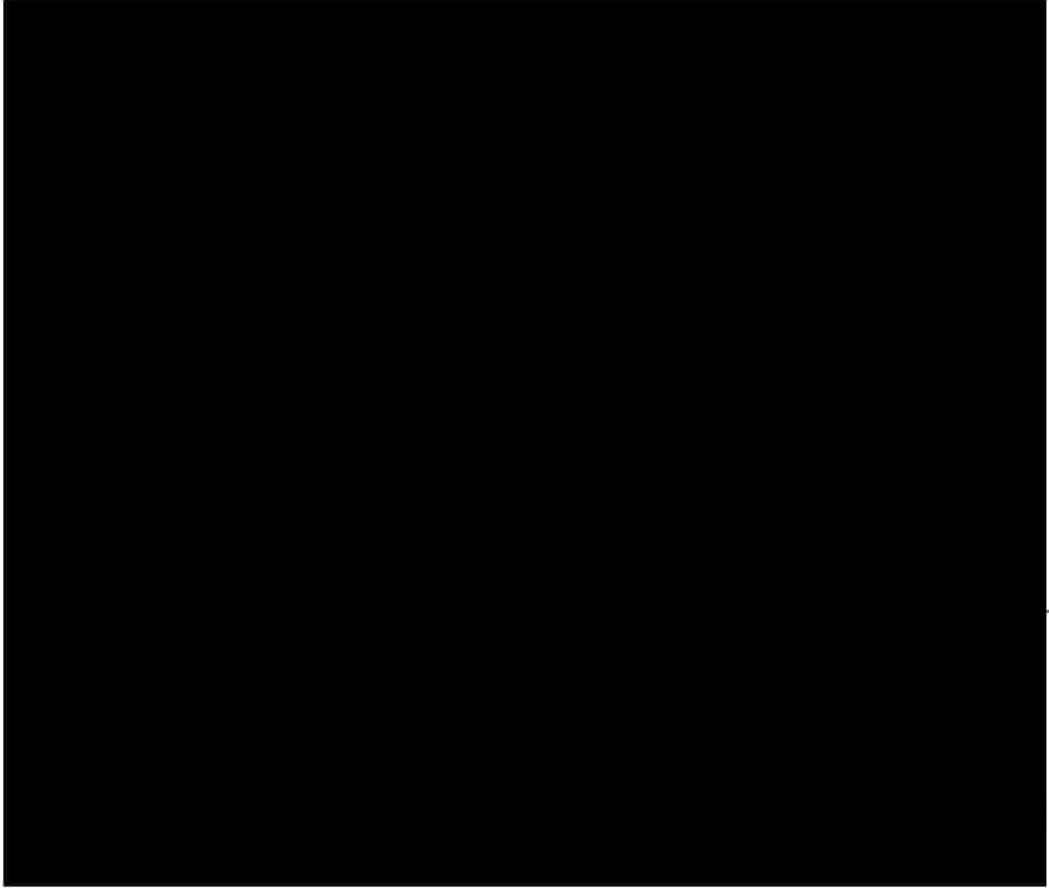

totaal				

2009

5.1.1c

5.1.1c

